2/2024
ročník 9

FORENZNÍ VĚDY PRÁVO KRIMINALISTIKA

VĚDECKÉ STATĚ
SCIENTIFIC ARTICLES

- **Tereza FLEGROVÁ, Dana MÍKOVÁ:**
  Ticho, které bolí: Skrytá tvář domácího násilí
  The Silence That Hurts: The Hidden Face of Domestic Violence
- **Tomáš KRATINA, Hana TOŠNAROVÁ, Miroslav HRACHOVEC:**
  Zneužívání přípravku Efedrina Arena® 50 mg comprimate z hlediska nelegální výroby metamfetaminu
  The Misuse of the Product Efedrina Arena® 50 mg Comprimate Tablets for the Illegal Production of Methamphetamine
- **Iveta MIŠKOLCIOVÁ:**
  Dokazovanie domáceho násilia – všeobecné východiská
  General Bases of Proving Domestic Violence

VYSOKÁ ŠKOLA FINANČNÍ A SPRÁVNÍ
UNIVERSITY OF FINANCE AND ADMINISTRATION

FORENZNÍ VĚDY, PRÁVO, KRIMINALISTIKA

vědecký časopis
scientific journal

VYDAVATEL / PUBLISHER:
Vysoká škola finanční a správní, a.s. (University of Finance and Administration)

REDAKCE / EDITORIAL STAFF:
VŠFS, Estonská 500, 101 00 Praha 10
http://www.vsfs.cz/pravo
fvpk@vsfs.cz

Šéfredaktor / Editor in chief: Jiří Straus
Výkonný redaktor / Executive editor: Zdeněk Sadílek (fvpk@vsfs.cz)
Tajemnice / Secretary: Kateřina Franců (fvpk@vsfs.cz, +420210088813)

VÝKONNÁ RADA REDAKCE / EXECUTIVE BOARD:
Eduard Bruna, Zdeněk Sadílek, Emil Šenkýř

REDAKČNÍ VĚDECKÁ RADA / EDITORIAL SCIENTIFIC BOARD:
Předsedkyně / Chairperson:
Bohuslava Šenkýřová – Vysoká škola finanční a správní

Členové / Members:
Eduard Bruna – Vysoká škola finanční a správní
Markéta Brunová – Vysoká škola finanční a správní
Jan Chmelík – Vysoká škola finanční a správní
Jaroslav Ivor – Paneurópska vysoká škola, Bratislava
Jiří Jelínek – Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha
Karel Klíma – Metropolitní univerzita, Praha
Leoš Klimt – EQUITA Consulting
Leszek Korzienowski – European Association of Security
Bronislav Kováčik – Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica
Pavel Mates – Vysoká škola finanční a správní
Jiří Novotný – Vysoká škola finanční a správní
Sergej Romža – Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košicích
Zdeněk Sadílek – Vysoká škola finanční a správní
Miloš Sokol – Ústřední vojenská nemocnice Praha – Střešovice
Lyubomyr Ivanovych Sopilnyk – Lviv University of Busines and Law
Jiří Straus – Vysoká škola finanční a správní
Aleš Vémola – Ústav soudního inženýrství VUT, Brno
Margerita Vysokajová – Vysoká škola finanční a správní
Vladimír Zoubek – Vysoká škola finanční a správní

Přebírání materiálů je povoleno s prokazatelným souhlasem autora a vydavatele.
Taking over materials is permitted only with demonstrable author's and publisher's agreement.
Za jazykovou správnost příspěvku zodpovídá autor. Příspěvky nejsou redigovány.
The author is responsible for the linguistic accuracy of the paper. Articles are not edited.

Časopis je zařazen do databází ASPI a CEEOL – Central and Eastern European Online Library. Journal is included in ASPI and CEEOL databases.

Předtisková příprava / Prepress:	VŠFS
Evidenční číslo / Evidence number:	MK ČR E 22509
ISSN elektronické verze:	2533-4395
DOI:	http://dx.doi.org/10.37355/fvpk
Periodicita / Periodicity:	3x ročně
Ročník / Volume:	9
Číslo / Number:	2
Datum vydání / Issued on:	15. 11. 2024

© Vysoká škola finanční a správní, a.s., Praha, 2024

Vědecké studie a analýzy / Scientific Studies and Analyses

EDITORIAL

JIŘÍ STRAUS **| 155 |**

VĚDECKÉ STATĚ / SCIENTIFIC ARTICLES

JAN ČÁP: **| 157 |**
Optimalizace investic do bezpečnosti na železnici
Optimizing Investments in Railway Safety

JIŘÍ STRAUS, ZDENĚK SADÍLEK: **| 171 |**
Kriminalistické aspekty odhodové rychlosti břemene u mladých sportovců
Forensic Aspects of Weight Throw Velocity in Young Athletes

TOMÁŠ KRATINA, HANA TOŠNAROVÁ, MIROSLAV HRACHOVEC: **| 183 |**
Zneužívání přípravku Efedrina Arena®
50 mg comprimate z hlediska nelegální výroby metamfetaminu
The Misuse of the Product Efedrina Arena®
50 mg Comprimate Tablets for the Illegal Production of Methamphetamine

HANA FOJTÁŠKOVÁ PETŘEKOVÁ, PETR MIROVSKÝ: **| 196 |**
Komparace systémů vybraných zahraničních soukromých bezpečnostních služeb a návrh ideálního modelu komerční bezpečnosti
Comparison of the Systems of Selected Foreign Private Security Services and the Proposal of an Ideal Model of Commercial Security

TEREZA FLEGROVÁ, DANA MÍKOVÁ: **| 204 |**
Ticho, které bolí: Skrytá tvář domácího násilí
The Silence That Hurts: The Hidden Face of Domestic Violence

IVETA MIŠKOLCIOVÁ: **| 217 |**
Dokazovanie domáceho násilia – všeobecné východiská
General Bases of Proving Domestic Violence

JiŘÍ NOVOTNÝ: **| 227 |**
Návrh evropské úpravy smlouvy o prodeji
Proposal for a European Modification of the Ccontract of Sale

Editorial

JIŘÍ STRAUS

Vážení čtenáři,

V aktuálním čísle časopisu představujeme šest klíčových článků, které se dotýkají širokého spektra kriminalistických a bezpečnostních témat, s důrazem na současné výzvy a řešení v oblasti bezpečnosti, práva, kriminalistiky, forenzních věd a společenských problémů.

Optimalizace investic do bezpečnosti na železnici. V článku o optimalizaci investic do bezpečnosti na železnici se autor zaměřuje na nezbytnost ochrany tzv. měkkých cílů, tedy veřejně přístupných prostor v rámci správy železnic, které jsou vystaveny potenciálním hrozbám. Pilotní výzkum, vedený na Vysoké škole finanční a správní v Praze, se věnuje historickému kontextu a analyzuje vývoj bezpečnostních opatření na železnici. Součástí textu jsou návrhy na efektivnější využití investic do bezpečnosti, které odpovídají potřebám současné doby. Výzkum přináší první dílčí závěry a možnosti aplikace zjištěných poznatků pro lepší ochranu veřejného pořádku.

Kriminalistické aspekty odhodové rychlosti břemene u mladých sportovců. Tento článek přináší výsledky výzkumu zaměřeného na hodnocení hodu břemenem a vliv trénovanosti sportovců na forenzní analýzy. Výzkum ukazuje, že trénovaní jedinci, tedy sportovci s pravidelným tréninkem a zkušenostmi z prestižních soutěží, vykazují výrazně vyšší výkon ve srovnání s netrénovanými osobami. Příspěvek se zaměřuje na specifické kinematické hodnoty při vrhu břemenem o hmotnostech 0,5 kg a 1 kg a potvrzuje, že technika hodu a trénovanost významně ovlivňují výsledky, což může být užitečné pro kriminalistické hodnocení v případech, kde je pohyb objektu relevantní důkazní materiál.

Zneužívání přípravku Efedrina Arena® 50 mg comprimate z hlediska nelegální výroby metamfetaminu. Článek analyzuje přípravek Efedrina Arena® 50 mg comprimate, který se v roce 2021 stal výrazným zdrojem efedrinu pro nelegální výrobu metamfetaminu na území České republiky. Autor rozebírá, proč je tento produkt snadno dostupný pro extrakci efedrinu díky absenci excipientů, které by proces ztížily. Jednoduchost extrakce a jeho objemné balení (1500 tablet bez blistrů) vedou k závěru, že přípravek Efedrina Arena byl zřejmě účelově distribuován jako ideální prekurzor. Článek upozorňuje na potřebu rychlé reakce bezpečnostních složek a legislativních opatření.

Komparace systémů vybraných zahraničních soukromých bezpečnostních služeb a návrh ideálního modelu komerční bezpečnosti. Příspěvek se věnuje problematice komerční bezpečnosti a porovnává fungování soukromých bezpečnostních služeb v zahraničí s aktuální situací v České republice, kde dosud neexistuje dostatečně robustní legislativa pro tuto oblast. Autor poukazuje na to, že český bezpečnostní sektor má potenciál zvýšit vnitřní bezpečnost státu, avšak k tomu je potřeba zvýšit profesionalitu soukromých bezpečnostních agentur a inspirovat se ověřenými zahraničními modely. Článek přináší návrhy na možné modely profesionalizace a zmiňuje specifika české bezpečnostní legislativy, která zaostává za většinou evropských zemí.

Ticho, které bolí: Skrytá tvář domácího násilí. Článek přibližuje problematiku domácího násilí, zaměřuje se na hlavní překážky, které brání obětem opustit násilný vztah. Na základě svědectví sedmi žen, které prošly různými formami domácího násilí, autor odhaluje mechanismy, jako jsou naučená bezmocnost, ekonomická závislost a manipulace prostřednictvím společných dětí. Příběhy obětí ukazují, jak složité a mnohovrstevné mohou být tyto situace a zdůrazňují naléhavou potřebu nejen odborné, ale i široké veřejné podpory v boji proti tomuto závažnému společenskému problému.

Dokazovanie domáceho násilia – všeobecné východiská. Příspěvek se věnuje teoretickým základům dokazování domácího násilí a zdůrazňuje povinnost orgánů činných v trestním řízení dodržovat postupy stanovené zákonem. Nedodržení těchto postupů může vést k neplatnosti důkazů, což má zásadní dopad na průběh a výsledek trestního řízení. Autor analyzuje specifika dokazování v případech domácího násilí a klade důraz na význam správně vedených důkazních řízení, která zajišťují spravedlivý proces.

Věříme, že vydané články zaujmou odbornou obec čtenářů, a čtenářům přinesou užitečné poznatky i podněty k dalšímu zamyšlení.

Jiří Straus
šéfredaktor

Optimalizace investic do bezpečnosti na železnici
Optimizing Investments in Railway Safety

JAN ČÁP[1]

„Svět je nebezpečné místo k životu, ne kvůli lidem, kteří jsou zlí, ale kvůli lidem, kteří s tím nic neudělají."

Albert Einstein

Abstrakt
Správa železnice je rozsáhlou oblastí, do které spadá i úsek bezpečnosti na železnici samé, včetně obhospodařovaných budov a objektů. Jednou z oblastí, která si v dnešní hektické době na udržení veřejného pořádku a šířeji bezpečnosti zaslouží pozornost, je oblast ochrany tzv. měkkých cílů, které jsou v ohrožení v otevřených prostorách ve správě železnic. Autor předkládá dílčí zjištění pilotního výzkumného projektu k optimalizaci investic do bezpečnosti na železnici, vedeného na Vysoké škole finanční a správní v Praze. Učiněn je historický pohled do nedávné minulosti, kdy i v této oblasti došlo k významným změnám, které jsou v části obsahu článku naznačeny, s návrhy možných řešení.

Klíčová slova
bezpečnost, železnice, ostraha, policejní činnosti, měkké cíle, investice

Abstract
Railway administration is a large area, which includes the safety section, of the railway itself, including the buildings and facilities it manages. One of the areas that deserves attention in these hectic times for maintaining public order and more broadly security is the protection of the so-called soft targets at risk in the open spaces in railway administration. The author presents partial findings of a pilot research project on optimizing investment in railway security at the University of Finance and Administration in Prague. A historical look into the recent past, when significant changes have also occurred in this area, is provided, with suggestions for possible solutions outlined in part of the paper's content.

Key words
security, railways, security guard, police activities, soft targets, investments

DOI
http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/2-01

1 *plk. v. v. PhDr. Jan Čáp, Ph.D. Vysoká škola finanční a správní v Praze, Katedra bezpečnosti a veřejného pořádku, Katedra kriminalistiky a forenzních disciplín, Fakulta právních a správních studií. ORCID 0000-0003-1828-362X, https://orcid.org/0000-0003-1828-362X*

Úvod

Železnice a s ní spojená správa a ochrana je oblastí značně rozsáhlou vyžadující dlouhodobě pozornost provozovatele tohoto způsobu osobní a nákladní dopravy, ale i bezpečnostních orgánů státních, obecních, v neposlední řadě vlastních zaměstnanců železnice, včetně speciálně zřízených organizačních článků Správy železnic.

České dráhy jsou národním přepravcem a pro oblast zachování bezpečnosti na železnici mají k dispozici státní organizaci, v podobě Správy železnic, která vznikla v relativně nedávné době a to na základě zákona č. 77/2002 Sb. o akciové společnosti České dráhy a státní organizaci Správa železnic. Zakladatelem akciové společnosti České dráhy je stát, jehož jménem jedná Ministerstvo dopravy.

Obr. 1: Logo Správy železnic a Ministerstva dopravy ČR

Železniční dopravní cestou se rozumí železniční cesta celostátní dráhy a drah regionálních ve vlastnictví státu, určená k provozování železniční dopravy železničními dopravci, k níž stát zaručuje dopravcům rovný a nediskriminační přístup, zejména při udělování licencí,[2] přidělování kapacity[3] a stanovení ceny za její užití.[4]

Ke dni vzniku akciové společnosti České dráhy vzniká i státní organizace Správa železnic se sídlem v Praze, přičemž tato státní organizace Správa železnic je právnickou osobou, která je způsobilá vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti, jedná-li se však o závazky na financování nákladů výstavby a modernizace železniční dopravní cesty, ručí stát, jen stanoví-li tak zvláštní zákon. Jménem státu jako ručitele je příslušné jednat Ministerstvo financí.[5]

Při hospodaření a plnění rozsahu působnosti Správy železnic vyvstávají otázky zabezpečení ochrany objektů ve správě organizace, včetně ochrany osob. Objekty v působnosti Správy železnic jsou objekty veřejně přístupné. Jsou klíčovými dopravními uzly, ve kterých je mimořádně vysoký pohyb osob. Jde o objekty mnohdy otevřené, přístupné veřejnosti až 24 hodin 7 dnů v týdnu, což přináší mnohá bezpečnostní rizika.

---

2 *§ 24 a následující zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů.*

3 *§ 34b zákona č. 266/1994 Sb., ve znění zákona č. 103/2004 Sb.*

4 *§ 34e odst. 2 zákona č. 266/1994 Sb., ve znění zákona č. 103/2004 Sb.*

5 *§ 19 zákona č. 77/2002 Sb. o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železnic a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů.*

Nejrizikovější místa jsou v současné době detekována v podobě označení tzv. „měkkých cílů", přičemž jde o místa s vysokým předpokladem výskytu lidí v jeden okamžik. Těmto rizikovým oblastem je věnována pozornost s potřebou zvýšené ochrany a stanovení preventivních opatření. Z tohoto důvodu vyvstává výzkumná potřeba provedení výzkumného šetření k optimalizaci investic do personálního a technického zabezpečení, které povede ke snížení bezpečnostních rizik s preventivním přesahem, za předpokladu dodržení pravidel řádného hospodáře, při hospodaření s majetkem státu.

Zmíněná výzkumná potřeba je zhmotněna v současné době v probíhající výzkumné činnosti smluvního charakteru,[6] a to na Vysoké škole finanční a správní v Praze (dále jen „VŠFS"), pro smluvního zadavatele Správu železnic, státní organizaci, se sídlem Dlážděná 1003/7, 110 00 Praha 1 – Nové Město.

Jde o pilotní projekt, jehož smyslem je detekovat rizikové oblasti a navrhnout způsoby řešení na dvou vybraných vlakových nádražích, dopravních uzlech. Projekt je nazván s odkazem na téma výzkumné činnosti a to „Optimalizace investic do bezpečnosti", s poměrně krátkou dobou trvání (plnění) od června do prosince 2024 a podle hodnoty a kvality zjištění bude zvažováno další pokračování v širších oblastech bezpečnosti a efektivních investic na tomto úseku ochrany osob, objektů a veřejného pořádku.[7]

Výzkumný tým je složen z akademických a vědeckých pracovníků university – VŠFS, z oblasti kriminalistické a právní vědy, bezpečnosti a veřejného pořádku, ekonomie a finančnictví, pod vedením autora tohoto článku.

Metody výzkumné činnosti, které byly týmem zvoleny, jsou metody kvalitativního i kvantitativního charakteru především metoda historická, monografická, topografická a prognostická. Techniky a nástroje výzkumného zjištění jsou řízené rozhovory, terénní šetření a pozorování, expertizy, nástroje logického a kritického myšlení.[8]

Cílem výzkumného projektu je:

- na základě sběru a analýzy dat v oblasti měkkých cílů navrhnout optimální stav personálního a technického zabezpečení ke snížení bezpečnostních rizik v určených objektech Správy železnic,

- popsat současný stav zabezpečovacích systémů, definovat slabá místa s ohledem na zajištění bezpečnosti osob a ochranu majetku a formulovat doporučení pro lepší zabezpečení objektů.

Výzkumný tým se zavázal analyzovat současný stav objektů, stanovit bezpečnostní rizika a komparovat svá zjištění se současnou interní úpravou objednavatele, k ochraně těchto

---

6 Dle ust. § 2586-2635 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

7 Optimalizace investic do bezpečnosti, Projekty výzkumu a vývoje | Vysoká škola finanční a správní (vsfs.cz) [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: https://www.vsfs.cz/?id=1832-projekty-a-vysledky

8 CEJP, Martin. Kriminologický výzkum: praktická příručka. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 11-19, ISBN 978-80-7380-743-6.

objektů a to na základě terénního šetření a řízených rozhovorů s odborníky praxe a teorie ochrany měkkých cílů. Na základě průběžných konzultací se zástupci objednavatele navrhne optimální poměr personálního a technického zabezpečení. Zároveň své návrhy podloží odborným stanoviskem bezpečnostním, právním a ekonomickým.

Dosavadní průběh výzkumu a zjištění

Oblast železniční dopravy na území České republiky má své počátky v první polovině 19. století s tím, že se jedná o významný způsob dopravy osob a věcí po celou dobu existence železnice. Železniční síť převzala nově vzniklá Československá republika po rozpadu Rakouska-Uherska již při svém vzniku. Hlavním vlastníkem a provozovatelem v průběhu let byl a je na našem území stát, s některými výjimkami.

V současné době na základě zákonného zmocnění je vlastníkem železničních tratí České republiky stát zastoupený státní organizací „Správou železnic", přičemž České dráhy, akciová společnost jsou největším národním dopravcem.

Správa železnic má ve své garanci provozuschopnost, modernizaci a rozvoj železničních drah České republiky, včetně úseku bezpečnosti. Hospodaří s majetkem, který tvoří železniční dopravní cestu.[9]

Organizačně se bezpečností v nejširším slova smyslu zabývají všichni pracovníci v zaměstnaneckém poměru k výkonu práce v oblasti dopravy na železnici. V současné době působí na tomto úseku dopravy specialisté, kteří mají ve své pracovní náplni výlučně oblast bezpečnosti. Jde o vlastní zaměstnance Správy železnic a zaměstnance nasmlouvaných soukromých bezpečnostních agentur.

Cíleným pracovištěm pro oblast ochrany měkkých cílů je u Správy železnic „Odbor bezpečnosti a krizového řízení", organizačně začleněný pod Úsek generálního ředitele.[10]

Historický exkurz

Bezpečnostní situace na železnici, stejně tak celkově ve společnosti, zažila v době po roce 1989 bouřlivý a překotný vývoj, do kterého se odrazilo mnoho okolností politického a ekonomického dění.

Náhledem do podkladů z doby historicky nedávné můžeme zkráceně konstatovat, že oblast zabezpečení veřejného pořádku (šířeji bezpečnosti) na železnici prošla bouřlivým vývojem. Postupem času svého trvání v oblasti bezpečnosti působilo několik subjektů ochrany a to především:

---

9 Blíže např. Vše o Správě železnic - www.spravazeleznic.cz, [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/vse-o-sprave-zeleznic

10 Blíže Vedení organizace - www.spravazeleznic.cz [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/organizacni-struktura/vedeni-organizace?inheritRedirect=true

- Specializované složky železniční správy.
- Ozbrojené stráže ochrany železnic (OSOŽ).[11]
- Sbor národní bezpečnosti.[12]
- Pátrací služba a vyšetřující úředníci ČSD.[13]
- Útvary Veřejné bezpečnosti na železnici.[14]
- Ozbrojená ochrana železnic (OOŽ).[15]
- Sbor ozbrojené ochrany železnic (SOOŽ)[16] a jednotky závodní stráže ČSD.
- Federální železniční policie.[17]
- Železniční policie[18] - Služba železniční policie.[19]

Obr. 2: Logo Policajného zboru Slovenskej republiky

Na Slovensku byla zákonem z roku 1998 Železniční policie začleněna do Policajného zboru a jejími úkoly jsou ochrana železniční dopravy, veřejného pořádku a bezpečnosti osob a majetku.[20] Zabezpečuje ale i přepravu CBRN[21] materiálů, chrání bezpečnost a plynulost železniční dopravy, objekty a zařízení v obvodě železničních drah. Odhaluje přestupky a trestné činy spáchané v obvodě železničních drah, vykonává pátrání po osobách a věcích, působí preventivně.

---

11 Zákonná úprava a zmocnění v zákonu č. 86/1937 Sb., zákon o drahách (železniční zákon), především v části „Některá zvláštní ustanovení o výkonu policie na dráze".

12 Výnosem Hlavního velitelství SNB č. III-7429/1945-V/6 ze dne 31. října 1945 kontrolní oddíly a stálé hlídky SNB.

13 Z rozkazu ZV SNB v Praze č. I-357/dův./45 ze dne 30. srpna 1945 byly na železnicích zřízeny kontrolní oddíly sestavené z příslušníků SNB a československé armády.

14 Byly zřízeny na základě rozkazu MNB č. 68/1953 ze dne 24. 4. 1953.

15 Zákon č. 51/1964 Sb., o drahách.

16 Zřízen zákonem č. 104/1974 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách, z dosavadních útvarů OOŽ zřízen Sbor ozbrojené ochrany železnic SOOŽ, přímo řízený a podřízený tehdejšímu Federálnímu Ministerstvu dopravy.

17 Zákon č. 230/1992 Sb. o Federální železniční policii.

18 Zákon č. 326/1993 Sb., kterým se mění zákon 283/1991 Sb. o Policii ČR.

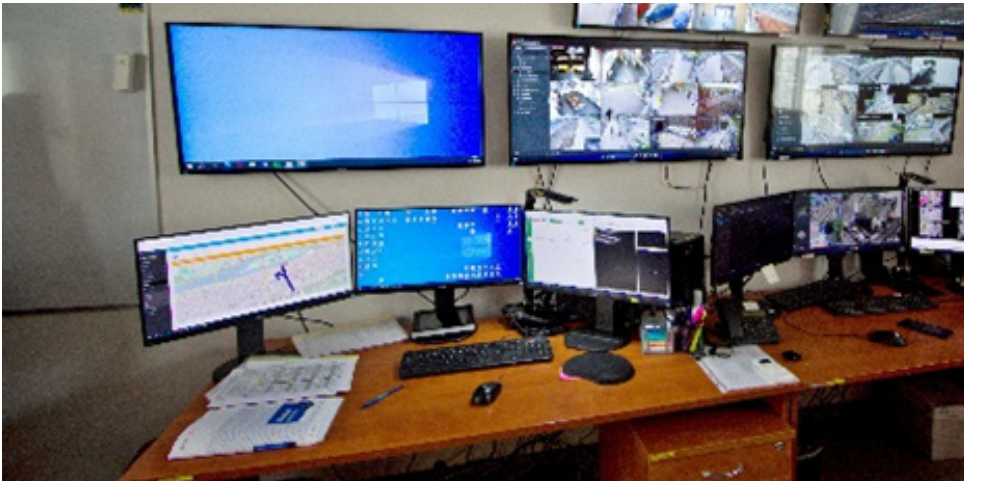
19 Historie železniční policie a ozbrojené ochrany na železnici. www.vlaky.net [online]. [cit. 2019-05-29].

20 Slovenský zákon č. 57/1998 Sb. a následně zákon č. 547/2010 Sb.

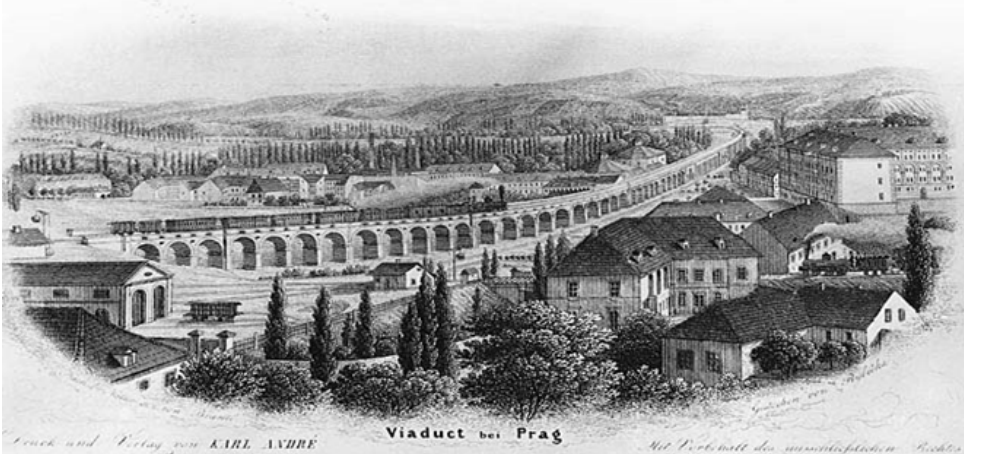
21 CBRN stands for Chemical, Biological, Radiological, and Nuclear. (CBRN je zkratka pro chemické, biologické, radiologické a jaderné materiály.)

Současný stav ochrany železnice v České republice je v rukou nasmlouvaných soukromých bezpečnostních agentur a od roku 2022 i v rukou vlastní ochranné služby Správy železnic, která je základnou budoucího vývoje ostrahy a ochrany bezpečnosti v gesci státní organizace. Důvodů ke vzniku vlastní ochranné služby je celá řada, ale především je to:

- rozdílná kvalita pracovníků soukromých bezpečnostních služeb (dále jen „SBS"),
- fluktuace pracovníků SBS,
- ekonomické ukazatele nákladů na SBS,
- prostupnost bezpečnostních informací k vedení Správy železnic.

Obr. 3: Operační dispečink Správy železnic
Zdroj: Správa železnic

Obr. 4: Negrelliho viadukt v Karlíně, lept Josefa Rybičky dle předlohy Karla Brantla, 1854
Zdroj: Muzeum hlavního města Prahy

Vize, která se již částečně realizuje, je tedy vznik vlastního bezpečnostního aparátu, který bude přímo začleněn pod Správu železnic. Pilotní projekt Ochranné služby SŽ má sídlo v centru Prahy, kde se také nachází operační dispečink napojený na kamerový systém a je součástí týmu dispečerů Správy železnic, kteří nepřetržitě bdí nad systémem řízení a dodržování přesného řádu,[22] jež jedna z nejhustějších železničních sítí na světě vyžaduje. Každý den se v Česku na tratích železnice přepraví statisíce cestujících a desítky tisíc tun zboží. Prvním střeženým objektem byl Negrelliho viadukt,[23] s následným rozšířením pole působnosti zaměstnanců Ochranné služby SŽ na vybraná riziková pražská nádraží (Smíchov, Eden nebo Zahradní město).

Z veřejně dostupných vyjádření ředitele Správy železnic je možné zjistit, že cit.: *„Výdaje na agenturu hlídající Negrelliho viadukt dosahovaly 10 milionů ročně. Pilotní projekt zhodnotíme po třech měsících, kdy budeme vědět, jaké máme náklady v porovnání s externí firmou. V maximální možné míře využíváme vlastní systémy a technologie, naši pracovníci zajišťují aktivní dohled nad tímto historickým objektem z poloviny 19. století, který prošel nedávno největší modernizací za dobu své existence“.*[24]

Pracovní prostředky a výstroj zaměstnanců je jednotná a odpovídá současnému trendu v uniformitě příslušníků pořádkových služeb bezpečnostních sborů s tím, že je odlišují jasné identifikační znaky k rozeznání i pro širokou veřejnost.

Ochranná služba při své činnosti využívá služební dopravní prostředky s viditelným označením ochranné služby a zvláštním výstražným světlem oranžové barvy (ne tedy modrým s právem přednosti v jízdě), včetně dalších technických prostředků, potřebných pro výkon ochranné služby bezpečnostní povahy.

Ne zcela viditelným, ale účinným, prostředkem je použití technických prostředků skrytých, nebo ne zcela viditelných, kterými jsou dohledový video systém, kombinované a integrované technické systémy ochrany, poplachové systémy a další technické prostředky současného technicky ochranného charakteru.

Důležitým parametrem pro kvalitu výkonu práce pracovníků ochranné služby je pak jejich profesní příprava. Ta by měla stát především na znalostech:

- o železnici a její správě,
- o krizových a mimořádných situacích,

---

22 Bezpečnostní operační dispečink střeží náš majetek - Provoz - www.spravazeleznic.cz, [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: https://www.spravazeleznic.cz/-/bezpecnostni-operacni-dispecink-strezi-nas-majetek

23 Negrelliho viadukt, nazývaný rovněž Karlínský viadukt či viadukt Společnosti státní dráhy, je železniční most přes Vltavu a viadukt v Karlíně, který spojuje Masarykovo nádraží v Praze, přes ostrov Štvanici s Bubny. Pojmenovaný je po svém staviteli Aloise Negrellim.

24 Blíže: Správa železnic zformovala vlastní ochranku. Bude střežit strategické objekty a ušetří miliony ročně - Ekonomický deník (ekonomickydenik.cz). [online]. [cit. 2024-10-01]. Dostupné z: https://ekonomickydenik.cz/sprava-zeleznic-zformovala-vlastni-ochranku-bude-strezit-strategicke-objekty-a-usetri-milionyrocne/#:~:text=Správa%20železnic%20spustila%20pilotní%20projekt%20vlastní%20ochranné%20služby,%20která%20bude

- o oprávnění zaměstnanců SŽ a Českých drah,
- o taktice řešení zákroků a úkonů souvisejících se zachování bezpečnosti.[25]

Obr. 5: Výjezdové vozidlo a hlídka Ochranné služby Správy železnic
Zdroj: Správa železnic

V této souvislosti se nabízí několik legislativních návrhů na úpravu těchto specializovaných zaměstnanců SŽ, kteří budou minimálně suplovat činnosti pořádkové služby státní a městské policie.

Ochranná služba SŽ za krátkou dobu své působnosti má řadu výsledků při ochraně osob a majetku na svěřeném úseku.

Z veřejně dostupných zpráv Správy železnic je možné se dočíst, že za první čtvrtletí roku 2024 vykázali pracovníci Ochranné služby SŽ ze střežených lokalit v průměru 52 osob za měsíc. Setkávají se přitom s osobami pod vlivem omamných a psychotropních látek, s osobami bez přístřeší a dokonce i s osobami, které mají u sebe sekery, nože a další předměty, které se dají použít jako zbraň. Ve spolupráci s Policií ČR se ochranná služba účastnila součinnostních akcí zaměřených na pátrání po hledaných osobách a preventivních akcích zaměřených na krádeže barevných kovů. [26]

Významný prvek je i charakter preventivní, neboť výkon služby je především pochůzkový ve svěřených objektech. I skutečnost využití sledovacích a dokumentačních prostředků svedených do centrálních pracovišť správy železnice má významný preventivní účinek.

Služba strážných ochranné služby je tedy první vlnou detekce protiprávního a rizikového jednání narušující bezpečnost osob a věcí, s částečnou možností zakročení blížící se občanskému jednání při ochraně proti nežádoucímu jednání, šířeji „zaměstnaneckému" odkazující na oporu v současném zákoně o dráhách.

---

25 *Bezpečnostní operační dispečink střeží náš majetek - Provoz - www.spravazeleznic.cz. [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: https://www.spravazeleznic.cz/-/bezpecnostni-operacni-dispecink-strezi-nas-majetek*

26 *Blíže: Bezpečnostní operační dispečink střeží náš majetek - Provoz - www.spravazeleznic.cz, [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: https://www.spravazeleznic.cz/-/bezpecnostni-operacni-dispecink-strezi-nas-majetek*

Opora je z pohledu samotných pracovníků Ochranné služby SŽ nedostačující a zasloužila by si řadu zákonných změn, o kterých bude v části pohovořeno níže. V případě zjištění nežádoucího protiprávního jednání či stavu spolupracují zaměstnanci po provedení počátečních úkonů s příslušníky bezpečnostních sborů (především Policie ČR) a městské policie (Městské policie hlavního města Prahy), či správními orgány, a to dle charakteru jednání. Ze strany zaměstnanců Ochranné služby se dá hovořit o tzv. kvalifikovaném podání, neboť popis skutkových okolností a právní kvalifikace bývá správná a včasná, stejně tak jako navazující součinnost při řešení nastalé mnohdy krizové situace.

Historickým pohledem je možné konstatovat, že v několika málo letech, desetiletích, se na železnici událo mnoho dobrého pro zkvalitnění přepravy osob a věcí. I v oblasti bezpečnosti je znatelný posun, který byl potvrzen terénním šetřením a procesem pozorování, vedením řízených rozhovorů s odborníky bezpečnostní praxe ve vedení Správy železnic v Praze a ve sledovaných regionech České Budějovice, Karlovy Vary a Cheb.

Z provedené analýzy předložených a dostupných dokumentů regionálních manažerů a komparace s reálným stavem vyplývá, že zdárný bezpečnostní vývoj je v několika oblastech a to:

- ve stavebně konstrukčních řešeních (technických opatření, využití mechanických a elektronických zábranných prostředků, poplachových systémů),
- v režimových opatřeních,
- fyzické ostrahy.

Pocit bezpečí při dopravě na železnici, pohybu v železničních budovách, je zvyšován fyzickou přítomností ostrahy, existencí kamerových systémů a preventivními opatřeními včetně poskytování informací uživatelům přepravy a pohybu v prostorách železnic.

Z pohledu současných procesů digitalizace a využití AI technologií[27] je na místě zmínit potřebu udržení kroku při aplikaci do ochrany soustavy kamerových systémů již existujících a nově pořizovaných. Zde je vhodné provést kalkulaci nákladů na tzv. živého strážného a technologie, která pracuje v režimu 24/7 a detekuje rizikové oblasti, s možností přímého vyslání hlídky do oblasti zájmu. AI ve spojení s kamerovým systémem dokáže poukázat na dlouho odložená zavazadla, detekuje zbraně, nestandartní chování člověka, popř. i techniky, zařízení. Správa železnic již počala technologii testovat na jedné z rekonstruovaných stanic a to v Adamově.

Pracovníky Správy železnic došlo v uplynulé době k proškolení všech zaměstnanců železnice k ochraně měkkých cílů, bezpečnostním rizikům na drahách. Zároveň byly probrány modelové situace a způsoby řešení za využití preventivních programů jako je např. Utíkej, schovej se, bojuj![28]

---

27 Umělá inteligence – artificial intelligence – AI, je inteligence projevovaná stroji, zejména počítači s vhodným programovým vybavením, ale i nově vznikají obor informatiky.

28 Policie ČR: Utíkej, schovej se, bojuj! (youtube.com), [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: https:// www.youtube.com/watch?v=3lerde6f9A0

Předběžné návrhy opatření

Na základě dosavadního výzkumného zjištění je možné konstatovat, že se jako smysluplné jeví tři varianty řešení optimalizace investic do bezpečnosti na železnici a to:

1) Zachování současného stavu.
2) Rozšíření působnosti Ochranné služby SŽ.
3) Znovuobnovení Železniční policie
   3a) začleněné pod Ministerstvo vnitra ČR,
   3b) začleněné pod Ministerstvo dopravy ČR.

Ad 1) Zachování současného stavu

Současný stav ochrany bezpečnosti ve Správě železnice je odrazem předchozích rozhodnutí, která jsou v části nastíněna i v předchozím textu. Vyplývají z politických rozhodnutí předchozích vlád, ale i z rozhodování manažerů a vedoucích pracovníků úřadů obhospodařujících zkoumanou oblast železnice. Model je funkční avšak poplatný době a je vhodné poukázat na ekonomickou část, která obnáší zadávání ochrany železnice smluvním partnerům v podobě SBS.

Faktorem, který je vhodné zmínit, je, že doposud nebyl přijat speciální zákon upravující SBS,[29] tento druh zajištění ochrany osob a věcí není v našem právním prostředí regulován, což bezpečnostní praxi přináší mnohá úskalí. Z pohledu výkonu práce zaměstnanců SBS pak např. problémy s jejich nízkou kvalitou, nedostatečnou právní ochranou a špatné mzdy na hranici životního minima. SBS nemají doposud zákonem stanovené jasné a předpokládané podmínky (evropské standardy) jako je odborná způsobilost, bezúhonnost, bezdlužnost, bezpečnostní zachovalost. U zaměstnanců SBS pak předpokládaná odborná a zdravotní způsobilost a samozřejmě bezúhonnost.

Ad 2) Rozšíření působnosti Ochranné služby SŽ

Model vlastní Ochranné služby SŽ se jeví jako model opodstatněný řadou faktorů, vyplývající z krátké dobré zkušenosti s tímto modelem, ale i historické zkušenosti od počátku vniku československého státu, v podobě nastíněné výše. Vlastní zaměstnanec je osoba s určitými předpoklady, které dokládají i výzkumná zjištění. Jsou jimi především:

- vlastní výběr zaměstnance s možností testování v rámci personálního pohovoru, psychologického testování odolnosti, testování dovedností na modelových situacích, zdravotní způsobilosti, bezúhonnosti apod.
- přímý pracovní vztah s možností jasně formulované pracovní náplně a stanovení pracovních povinností, včetně vzdělávání a seberozvoje,
- ovlivnitelnost pracovních výsledků vlastním motivačním programem, etický kodex,
- vytvoření sounáležitosti s organizací Správou železnic a šířeji s pracovníky železnice obecně, označované historicky jako „modrá armáda".[30]

29 Činnost SBS je zakotvena v živnostenském zákoně a upravuje obecné podmínky pro vstup do podnikání.

30 Modrá armáda - Archiv ČT24 | Česká televize (ceskatelevize.cz), [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z:

Legislativně je třeba navrhnout především ochranu strážných v podobě přiznání postavení **„úřední osoby“**.[31] Jde o právní vymezení obsažené v trestním zákoníku[32] pro určité kategorie profesí a ústavní činitele vykonávající veřejnou moc, kterým je takto poskytnuta zákonná ochrana při výkonu pravomoci a zároveň zvláštní odpovědnost. Mezi úřední osoby v tomto pojetí patří i ti, kdo byli ustanoveni jako lesní stráž, stráž přírody, myslivecká či rybářská stráž. Při výkonu pravomoci těchto druhů stráží dochází k zásahům do práv a svobod osob v souvislosti s projednávaným protiprávním jednáním a může zde vzniknout konflikt verbálního i fyzického charakteru, kdy zúčastněná osoba, ale i okolní osoby napadnou osobu strážného. Obdobně tak lze předpokládat i u osob zaměstnanců Ochranné služby SŽ, kteří prvosledově řeší protiprávní jednání podnapilých osob, osob pod vlivem návykových látek, psychopatů či psychicky narušených osob, nebo jen osob jednajících zkratovitě pod vlivem emocí a okolností. Pokud státní složky v podobě policejních sborů nedokáží personálně, technicky řešit tyto situace, je na místě i tento druh speciální ochrany pracovníků ochranné služby, kteří v převážné většině své činnosti řeší otázky bezpečnosti a veřejného pořádku a suplují tak činnost státní správy. K řádnému a smysluplnému výkonu práce je vhodné legislativně navrhnout úpravu oprávnění v rozsahu minimálně oprávnění k:

- prokázání totožnosti,
- podání vysvětlení,
- předvedení a zajištění,
- použití donucovacích prostředků a možnosti použití zbraně.[33]

Zároveň stanovit meze oprávněného jednání strážného při zpracování (dokumentaci) protiprávního jednání, určení věcné a místní příslušnosti, v návaznosti na úpravu bezpečnostních sborů ČR.

Ad 3) Znovu obnovení Železniční policie

Historicky je tento model ověřený a je na politickém a profesním rozhodnutí, zda znovu neprosadit tento model efektivní ochrany zájmu státu a společnosti na ochranu kritické infastruktury v podobě železnice. Železnice stále představuje nezbytný a z mnoha pohledů nepřekonaný způsob dopravy osob a věcí s vysokým potenciálem bezpečnostních rizik.

Z pohledu vedoucího výzkumného týmu je pak zcela jedno, zda se opětovně Železniční policie stane součástí služeb Policie ČR[34] a tím bude v gesci Ministerstva vnitra ČR či zda dojde s historickým odkazem pod zařazení pod Ministerstvo dopravy ČR. V případě zařazení pod ministerstvo dopravy pak je možné výhledově vytvořit koncepci ochrany důležitých objektů v rámci správního úřadu, dále pak doprovodů rizikových převozů materiálu a osob apod.

---

https://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/212411058210034/

31 *Pojem od roku 2010 nahradil dřívější označení veřejný činitel.*

32 *§ 127 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník.*

33 *Ve smyslu tzv. policejních zákonů myšleno střelné zbraně.*

34 *Blíže Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů a prováděcí předpisy a interní akty řízení vztahující se k výkonu služby, určení věcné, místní a funkční příslušnosti apod.*

Příslušníci Železniční policie by rozšířili okruh příslušníků, na něž se vztahuje speciální zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, který upravuje právní poměr fyzických osob, které v bezpečnostním sboru vykonávají službu, jejich odměňování, řízení ve věcech služebního poměru a organizační věci služby.[35]

Příslušníci přijatí do takto vytvořeného sboru by se stali rovnocennými kolegy příslušníků v Policii ČR, Hasičském záchranném sboru, Celní správě, Vězeňské službě, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace. Tento způsob výkonu zaměstnání formou služby státu přináší řadu benefitů, jistot a záruk, ale i částečných omezení, v dnešní nelehké době udržení si stabilního pracovního služebního poměru.

Ekonomický pohled

Výzkumný tým se kromě výše uvedeného zabývá i oblastí nákladů na jednotlivé formy zajištění bezpečnosti v gesci Ochranné služby Správy železnic a závěrečný kalkul bude předložen zadavateli na základě smluvního ujednání. Z pohledu dat současné fáze zjištění je možné konstatovat, že varianta ad 2) tj. „Rozšíření působnosti Ochranné služby SŽ", za optimálního nasazení technických prostředků a technologie AI je nejefektivnější co do ekonomických nákladů, ale především udržitelnosti kvality výkonu práce a nastavených dovedností profesionálů se vztahem k prostředí železnice a bezpečnosti na ní. Při výběru zaměstnanců v podobě strážných a jejich vedoucích směn a pracovišť, pak personálně výběr zaměřit do řad příslušníků bezpečnostních sborů, kteří z těchto sborů odchází po řadě let praxe s výsluhovým příspěvkem, kdy mohou dále při výkonu práce pro stát uplatnit získané zkušenosti a dovednosti, které do nich stát vložil.

Závěr

Autor předkládá odborné veřejnosti základní informace a zjištění v probíhajícím smluvním výzkumu pro Správu železnic, státní organizaci, který je veden na Vysoké škole finanční a správní v Praze. Je předložen výčet dosavadního zjištění a to za pomoci historické a popisné metody, přičemž autor předkládá návrhy řešení s částečnou argumentací, která bude dále rozpracována a především konzultována se zadavatelem a odbornou bezpečnostní praxí. Výzkum je konán jako pilotní projekt, který může být v případě zájmu zadavatele dále rozšířen do jím specifikovaných oblastí. Nabízejí se oblasti vytvoření vzdělávacího programu pro strážné Ochranné služby s akcentem na právní, kriminalistické a taktické dovednosti[36] při výkonu práce, v podobě např. základního či specializačního kurzu, či do oblasti využití digitalizace bezpečnostních procesů za opory AI technologií.

---

35 Blíže § 1 a násl. zákona č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

36 ČÁP, Jan. Kontrola příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2022. 170 s. ISBN 978-80-7251-553-0.

ČÁP, Jan. Prohlídky – kriminalisticko taktický pohled. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2022, 114 s. ISBN 978-80-7251-545-5.

JELÍNEK, Jiří. Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení. Praha: Leges, 2020. Teoretik. 548 s. ISBN 978-80-7502-444-2.

KONRÁD, Zdeněk et al. Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. 2. vyd. Plzeň:

Literatura

CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 11-19. ISBN 978-80-7380-743-6.

ČÁP, Jan. *Kontrola příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů.* Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2022. 170 s. ISBN 978-80-7251-553-0.

ČÁP, Jan. *Prohlídky – kriminalisticko-taktický pohled.* Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2022, 114 s. ISBN 978-80-7251-545-5.

JELÍNEK, Jiří. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení.* Praha: Leges, 2020. Teoretik. 548 s. ISBN 978-80-7502-444-2.

KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování.* 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

LEHMERT, Karel. Dokazování při chemické/biologické kontaminaci místa činu. In *Sborník 1. mezinárodní konference o trestněprávních a kriminalistických aspektech dokazování*, VŠFS, 2015, ISBN 978-80-7408-112-5.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika.* 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. 583 s. ISBN 80-717-9878-9.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 29. ISBN 978-80-7380-589-0.

STRAUS, Jiří et al. *Úvod do kriminalistiky.* 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 45. ISBN 978-80-7380-367-4.

ŠÁMAL, Pavel a Petr ŠKVAIN. *Trestní zákoník - komentář.* 3. vydání, 2023, 4968 s. ISBN 978-80-7400-893-1.

Zákonné předpisy, předpisy provádějící, interní akty řízení

Zákonné předpisy, předpisy provádějící, interní akty řízení

zákon č. 86/1937 Sb., zákon o drahách (železniční zákon)

zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách

zákonem č. 104/1974 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách

zákon č. 230/1992 Sb., o Federální železniční policii.

zákon č. 326/1993 Sb., kterým se mění zákon 283/1991 Sb. o Policii ČR

zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů

slovenský Zákon č. 57/1998 Sb. a zákon č. 547/2010 Sb.

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. 583 s., ISBN 80-717-9878-9.

PORADA Viktor, a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 29, ISBN 978-80-7380-589-0.

STRAUS, Jiří, et al. Úvod do kriminalistiky. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012 s. 45, ISBN 978-80-7380-367-4.

ŠÁMAL, Pavel a Petr ŠKVAIN. Trestní zákoník - komentář, 3. vydání, 2023, 4968 s. ISBN 978-80-7400-893-1.

zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železnic a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

výnos Hlavního velitelství SNB č. III-7429/1945-V/6 ze dne 31. října 1945. kontrolní oddíly a stálé hlídky SNB

rozkaz MNB č. 68/1953 ze dne 24. 4. 1953

rozkaz ZV SNB v Praze č. I-357/dův./45 ze dne 30. srpna 1945

Internetové zdroje a odkazy

Bezpečnostní operační dispečink střeží náš majetek. [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: https://www.spravazeleznic.cz/-/bezpecnostni-operacni-dispecink-strezi-nas-majetek

Naše téma: Železniční policie. [online]. [cit. 2019-05-29]. Dostupné z: Naše téma: Železniční policie | VLAKY.NET

Modrá armáda, [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: Modrá armáda - Archiv ČT24 | Česká televize

Optimalizace investic do bezpečnosti, Projekty výzkumu a vývoje | Vysoká škola finanční a správní (vsfs.cz) [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: https://www.vsfs.cz/?id=1832-projekty-a-vysledky

Policie ČR: Utíkej, schovej se, bojuj! (youtube.com), [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: https:// www.youtube.com/watch?v=3lerde6f9A0

Správa železnic zformovala vlastní ochranku. Bude střežit strategické objekty a ušetří miliony ročně - Ekonomický deník (ekonomickydenik.cz), [online]. [cit. 2024-10-01]. Dostupné z: https:// ekonomickydenik.cz/sprava-zeleznic-zformovala-vlastni-ochranku-bude-strezit-strategicke-objekty-a-usetri

milionyrocne/#:~:text=Správa%20železnic%20spustila%20pilotní%20projekt%20vlastní%20ochranné%20služby,%20která%20bude

Vedení organizace - www.spravazeleznic.cz [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/organizacni-struktura/vedeni-organizace?inheritRedirect=true

Vše o Správě železnic - www.spravazeleznic.cz, [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/vse-o-sprave-zeleznic

Kriminalistické aspekty odhodové rychlosti břemene u mladých sportovců

Forensic Aspects of Weight Throw Velocity in Young Athletes

JIŘÍ STRAUS, ZDENĚK SADÍLEK[1]

Abstrakt

V článku jsou prezentovány výsledky výzkumu, který zjišťuje vliv techniky hodu a trénovanosti jedince na forenzní hodnocení hodu břemenem. Za trénovaného jedince je pro účely této práce považována taková osoba, která sportuje alespoň třikrát týdně a v posledních dvou letech se zúčastnila některé z prestižních soutěží. Pro dosažení cíle byly stanoveny tři hypotézy. V příspěvku jsou prezentovány konkrétní kinematické hodnoty hodu kamenem 0,5 kg a 1 kg. Prokázalo se, že trénovaní jedinci vykazují výrazně lepší výsledky než netrénovaní. Prokázala se při všech proměnných parametrech, tedy při všech typech vrhu i s oběma břemeny.

Klíčová slova

Forenzní biomechanika, kriminalistika, rychlost hodu, břemeno

Abstract

The article presents the results of research that investigates the influence of the throwing technique and the training of the individual on the forensic evaluation of the weight throw. For the purposes of this work, a trained individual is considered to be a person who does sports at least three times a week and has participated in one of the prestigious competitions in the last two years (for example, national or world championships, or other important competitions for a given type of sport). To achieve the goal, three hypotheses were established. The contribution presents concrete kinematic values of throwing a stone of 0.5 kg and 1 kg. Trained individuals have been shown to perform significantly better than untrained individuals. It has proven itself with all variable parameters, i.e. with all types of litter and with both loads.

Key words

Forensic biomechanics, criminalistic, throw speed, burden

DOI

http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/2-02

1 *prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc., JUDr. Zdeněk Sadílek, Ph.D., Katedra kriminalistiky a forenzních disciplín, Vysoká škola finanční a správní, a.s.*

Úvod

Biomechanika se zabývá aplikací zákonů mechaniky v biologii, medicíně, tělovýchově a sportu, kriminalistice apod.[2] Biomechanika je *definována jako interdisciplinární věda, zabývající se především studiem mechanické struktury a mechanického chování živých systémů a jejich interakcí s okolím*.[3]

Forenzní biomechanika je specializovaná oblast, která aplikuje biomechanické metody na analýzu kriminalistických stop s biomechanickým obsahem. Její cílem je dekódovat informace z událostí souvisejících s pohybovou činností lidí a jejich vztah k vyšetřovaným případům. Forenzní biomechanika zkoumá a objasňuje kriminalistické stopy, které obsahují biomechanické prvky, tedy informace o pohybovém aparátu nebo chování jednotlivce.

Forenzní biomechanika leží na pomezí biomechaniky a kriminalistiky, kreativně aplikuje biomechanické metody a techniky na kriminalistické problémy. Zkoumá pohybový systém a chování osob v souvislosti s trestnými činy a analyzuje stopy, které obsahují biomechanické informace.[4]

Kriminalistické aspekty hodu předmětem

V posledních letech se objevuje řešení otázky biomechanického posouzení hodu předmětem, například se může jednat o hod kamenem, popelníkem, trubkou atd. Ve znalecké praxi bylo potřeba v několika případech řešit právě otázku dopadové energie hozeného předmětu a následné posouzení poškození. Jako příklad z poslední doby lze uvést případ, kdy obžalovaný hodil v jednací síni soudu dlažební kostkou proti svědkovi, který právě vypovídal. Letící dlažební kostka pouze nepatrně zavadila svědkovu hlavu a jen náhodou nedošlo ke zranění. Hod byl veden s nápřahem na vzdálenost

Obr. 1: Fotografie z videozáznamu z jednání v soudní síni. Obžalovaný hodil dlažební kostku směrem na hlavu svědka v průběhu jeho výpovědi.

2 *VALENTA, Jaroslav a kol. Biomechanika. Praha: Academia, 1985.*

3 *KARAS, Vladimír. Biomechanika pohybového systému člověka. Praha: UK, 1978.*

4 *STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. Teorie forenzní biomechaniky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2017. SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-140-8.*

3,33 metru. A v takovém případě se nabízí otázka predikce dopadové rychlosti dlažební kostky o hmotnosti 0,5 kg a biomechanické hodnocení možného zranění při zásahu hlavy.[5]

Zcela analogické otázky vznikají například v případech, kdy pachatel hodí kámen proti vozidlu, z praxe jsou známé případy, kdy pachatel hodil skleněný popelník (1 kg) proti boku vozidla a způsobil značnou škodu. Pachatel v tomto případě uváděl, že hod byl neúmyslný, nechtěný. Zcela jasně se nabízí řešení otázky - jaký vliv má trénovanost jedince na forenzní hodnocení hodu předmětem.

Další konkrétní příklad využití problematiky „hodu kamenem" lze uvést situaci, která se stala a byla soudem řešena. *„Z pokusu zvlášť závažného zločinu těžkého ublížení na zdraví a přečinů poškození cizí věci a výtržnictví byl dne 2. 12. 2011 policejním komisařem SKPV obviněn 21letý mladík. Bylo mu kladeno za vinu, že dne 27. 11. 2011 v ranních hodinách v Albrechticích na ulici Osoblažská u činžovního domu měl po předchozích výhružkách a bez jakýchkoli důvodů fyzicky napadnout 35letého muže. Ranami živičným kamenem, který měl držet v ruce, ho měl uhodit několikrát do obličeje. Poškozenému se následně podařilo útok sebeobranou zmírnit a snažil se z místa utéct. Obviněný ho však začal pronásledovat a kámen o hmotnosti 1,5 kg po poškozeném hodil a zasáhl ho do boku. Poškozený útokem utrpěl tržnou ránu na čele, zlomeninu nosu, rozsáhlý hematom v oblasti levého boku a drobné oděrky. Po tomto útoku měl obviněný poškodit úmyslně vozidlo Kia Ceed, kterým přijel poškozený. Za užití kamenů, plechové popelnice a kopy nohou měl rozbít všechna okna, poškodit dveře automobilu, rozbít zrcátka, poškodit lak a další zařízení vozu a způsobil škodu ve výši 120 tisíc Kč. Přivolaní policisté mladého muže na místě následně zadrželi, týden byl umístěn v psychiatrické léčebně."*[6]

Experimentální zjištění

V řešení výzkumných otázek byly v minulosti provedeny poměrně rozsáhlé experimenty v rámci řešení výzkumného projektu SVV na VŠFS s názvem „Biomechanická analýza vybraných pohybových akcí ve vztahu k objasňování násilné trestné činnosti". Podmínky hodu jsme variovali podle různých parametrů, jako byli trénovaní a netrénovaní jedinci, pohlaví, hmotnost břemene, vliv alkoholu atd.[7]

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaký vliv má trénovanost jedince na forenzní hodnocení hodu břemenem. V návaznosti na tento záměr byly stanoveny následující hypotézy:[8]

---

5 Hod dlažební kostkou po svědkovi byl pokusem o vraždu, rozhodl soud. [online]. [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: doi:https://www.idnes.cz/praha/zpravy/dlazebni-kostka-utok-soud-svedek-zraneni-justicni-areal-micanky.A230223_104156_praha-zpravy_iri

6 [online]. In: . [cit. 2023-07-18]. Dostupné z: doi:[online]. [cit. 2023-07-18]. [online]. [cit. 2023-07-18].

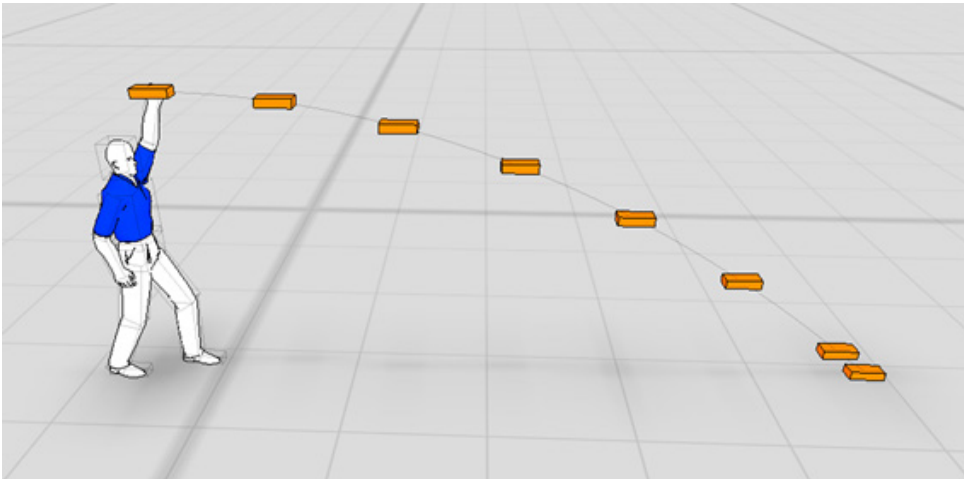
7 STRAUS, Jiří. Vliv alkoholu na reakční dobu a motorické chování člověka. Drugs and Forensics bulletin NPD. Praha: Policie České republiky, Národní protidrogová centrála SKPV, 2023, XXIX, 3/2023, s. 4-12.

8 JÍCHOVA, Nikola. Vliv trénovanosti na forenzní hodnocení hodu břemenem, DP (vedoucí Jiří Straus), VŠFS, 2023.

1. Trénovaní jedinci budou mít výrazně lepší výsledky nežli ti netrénovaní.
2. Trénovaní jedinci, kteří ke svému sportovnímu výkonu využívají hod či vrh budou mít na první pohled znatelně lepší výsledky než sportovci, jejichž předností je jiná disciplína.
3. Trénovaní jedinci, jejichž sportovní výkony spadají do silových kategorií, budou dosahovat výrazně lepších výsledků na úrovni počáteční a dopadové rychlosti vrženého břemene o hmotnosti jeden kilogram než ostatní probandi.

Za lepší výsledek je považována nejen delší vzdálenost vrženého břemene od figuranta, ale především počáteční a dopadová rychlost vrhaného předmětu. Probandi házeli břemenem jednak horním nápřahem, tak bokem a také spodním nápřahem, Chtěli jsme získat informace o běžně používaných způsobech odhodu.

Za sportovce jsou považováni jedinci, kteří sportují alespoň 3x týdně, v nedávné době se účastnili prestižní soutěže v oblasti, které se věnují (například mistrovství republiky, světové turnaje, apod.), anebo podávají úctyhodné výkony (např. ujeté desítky tisíc kilometrů na kole za rok).[9] Technika hodu byla vymezena jako hod horním nápřahem a hod bokem (stranou), viz Obr. 2.

Obr. 2: Znázornění vrhu břemenem, simulace v programu Virtual Crash 5

Metodika výzkumu

Výzkum byl proveden se 100 dobrovolníky ve věkovém rozmezí 16 až 75 let. Výzkumný vzorek tvořilo 50 mužů a 50 žen. Obě kategorie – tedy ženy i muži – byly dále rozděleny na sportovce a nesportovce, kdy bylo vždy 25 sportovců. Za sportovce jsou považováni jedinci, kteří sportují alespoň 3x týdně, v nedávné době se účastnily prestižní soutěže

9 *JÍCHOVA, Nikola. Vliv trénovanosti na forenzní hodnocení hodu břemenem, DP (vedoucí Jiří Straus), VŠFS, 2023.*

v oblasti, které se věnují (například mistrovství republiky, světové turnaje, apod.), anebo podávají úctyhodné výkony (např. ujeté desítky tisíc kilometrů na kole za rok).[10] Technika hodu byla vymezena jako hod horním nápřahem a hod bokem (stranou).

Získané výsledky jsou přehledně prezentovány v následujících hodnotách, které znázorňují počáteční rychlost vrženého břemene nejprve způsobem vodorovného vrhu z místa.

Tab 1: Soubor počátečních rychlostí - muži

Muži - hod horním nápřahem	0,5 kg	1 kg
	Rychlost (m/s)	
Muži sportovci	32,0	26,2
Muži nesportovci	24,6	20,4
Muži - hod bokem	0,5 kg	1 kg
	Rychlost (m/s)	
Muži sportovci	38,8	33,6
Muži nesportovci	30,6	26,7
Muži - hod s krátkým rozběhem	0,5 kg	1, kg
	Rychlost (m/s)	
Muži sportovci	38,2	30,9
Muži nesportovci	37,9	24,1

10 JÍCHOVA, Nikola. Vliv trénovanosti na forenzní hodnocení hodu břemenem, DP (vedoucí Jiří Straus), VŠFS, 2023.

Tab 2: Soubor počátečních rychlostí - ženy

Ženy - hod horním nápřahem	0,5 kg	1 kg
	Rychlost (m/s)	
Ženy sportovkyně	23,9	18,6
Ženy nesportovkyně	16,6	12,6
	0,5 kg	1 kg
Ženy - hod bokem	Rychlost (m/s)	
Ženy sportovkyně	26,0	22,0
Ženy nesportovkyně	19,9	15,4
	0,5 kg	1, kg
Ženy - hod s krátkým rozběhem	Rychlost (m/s)	
Ženy sportovkyně	26,5	21,5
Ženy nesportovkyně	19,3	15,9

Mladí sportovci

Pro upřesnění výzkumných dat jsme provedli další experimentální měření na mladých sportovcích ve věku 13 až 15 let. Tento výzkum přispívá k přesnějšímu stanovení kinematických dat a otevírá další možnosti jejich využití v kriminalistické a forenzní analýze. V následující tabulce jsou uvedeny průměrné hodnoty měření probandů rozdělených podle pohlaví.

Tab. 3: Průměrné hodnoty měření probandů

	Věk (roky)	Výška (cm)	Váha (kg)
Chlapci	13,4	146,1	50,5
Dívky	13,1	142,5	45,2
Minimum	16,00	158,00	47,00
Maximum	75,00	195,00	125,00

Při experimentech byl jako břemeno vybrán předmět, tréninkový míček pro atlety, který je ilustrován na obr. 3, hmotnost míčku je 186 gramů.

Obr. 3: Použitý předmět, hmotnost 186 g

Pro měření vzdálenosti vrženého břemene bylo použito sklolaminátové pásmo o délce 30 metrů, které bylo důkladně napnuto, aby se předešlo zkreslení výsledků. Při měření byl zaznamenán první dopad břemene, nikoli jeho konečná poloha. Výška, ze které bylo břemeno vrženo, byla určena pomocí třímetrového svinovacího metru, kterým se měřila vzdálenost dlaně od země v okamžiku upuštění břemene.

Během léta jsme oslovili několik sportovců a sportovních klubů s dotazem, zda by byli ochotni zúčastnit se experimentu zkoumajícího vliv fyzické zdatnosti na vrh břemenem. Nakonec bylo vybráno padesát dobrovolníků různého věku, kteří se rozhodli do výzkumu zapojit. Všichni účastníci byli předem detailně informováni o podmínkách experimentu a následně poskytli svůj souhlas.

Experimenty probíhaly na zatravněné ploše o délce několika desítek metrů, přičemž byl kladen důraz na rovný a měkký povrch, aby se zajistila přesnost měření a ochrana použitých kamenů. Každý proband se postavil na začátek pásma, obdržel první břemeno vážící 500 g a byl vyzván k provedení vodorovného vrhu z místa. Ihned po vrhu byla změřena výška

ruky v okamžiku odhozu břemene. Tento postup se ukázal jako nejefektivnější, protože proband si přesně pamatoval místo odhozu, a zároveň bylo minimalizováno riziko zranění výzkumného týmu. Zaznamenána byla i dopadová vzdálenost vrženého břemene.

Získaná data – výška ruky při odhozu a vzdálenost dopadu břemene – byla následně použita ve výpočtech podle vzorců uvedených v kapitole pět, která se věnuje vodorovnému vrhu. Tímto způsobem byla určena délka letu břemene, počáteční a dopadová rychlost pro každý z vrhů u všech účastníků a se všemi typy břemen.

Rychlost odhozu byla vypočtena na základě kinematiky vodorovného vrhu, přičemž jako známé veličiny byly použity vzdálenost dopadu břemene a počáteční výška vrhu.

Tab. 4: Rychlost odhozu

Kategorie	Odhodová rychlost břemene (m/s)
Chlapci	19,4
Dívky	13,6

Predikce zranění letícím předmětem

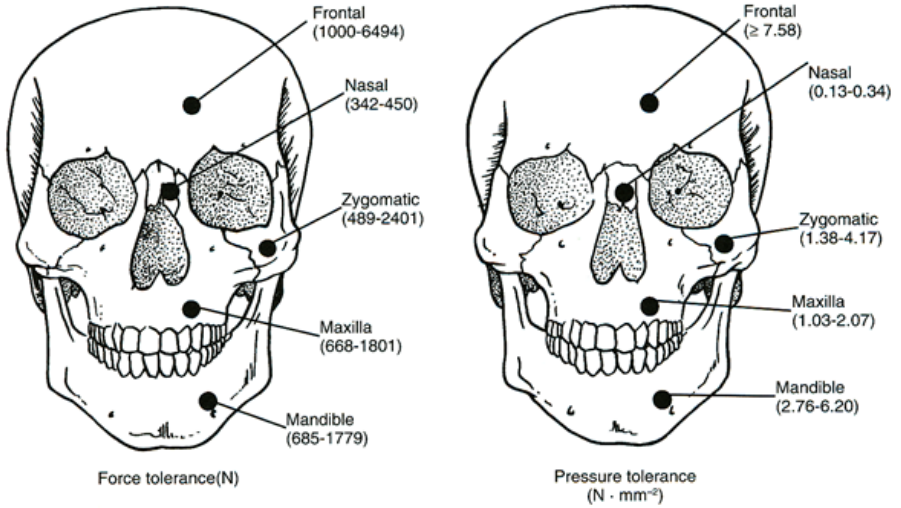
Zjištění velikosti působící síly jako parametru zranění je možné zjistit z dopadové rychlosti. Dopadová rychlost a hmotnost předmětu má vliv na hodnotu kinetické energie letícího předmětu $E = ½ mv^2$. Velikost dopadové energie ovlivňuje působící síly při dopadu předmětu na hlavu osoby.

Pro forenzně biomechanické posouzení je nutné zjistit biomechanické parametry při možném dopadu hozeného tělesa na hlavu možnost, tj. zranění hlavy. Pojem „poranění hlavy" lze z biomechanického hlediska rozlišovat ve čtyřech úrovních, a tedy lze rozlišovat čtyři různá kritéria poranění.[11]

1. Poranění mozku (HIC) – Mozkové poranění a otřes mozku a zlomeniny lebky při kontaktu s plochým, tupým objektem (úder hlavou o tuhou překážku, úder do hlavy tupým předmětem).
2. Poranění lebečních kostí (kN) – Vznik zlomenin lebky v důsledku kontaktu s tupým předmětem (úder ho hlavy tupým předmětem).
3. Poranění obličejové a spánkové části hlavy (kN/mm) – fraktury obličejových kostí a spánkové kosti v důsledku kontaktu s tupým předmětem.
4. Tržná poranění měkkých tkání obličeje – poranění měkkých tkání (tržná zranění).

Vznik zranění letícím předmětem je dáno nejen velikostí působící síly, ale také velikostí dopadové plochy. Názorně jsou vidět limitní kritéria tolerance síly a tlaku pro vznik fraktury obličejových kostí lebky na obr. 4.

11 PAYNE, A. R., PATEL, S. Project 427510. MIRA 2001, Version 1.1.

Obr. 4: Hranice tolerance síly a tlaku pro vznik fraktury obličejových kostí lebky[12]

Tab. 5: Síly pro frakturu kostí lebky[13]

Kost	Rozsah [N]	Průměr [N]	Počet vzorků	Plocha impaktu [cm²]
Frontální	2670-8850	4930	18	6,45
Frontální	4140-9880	5780	13	6,45
Frontální	2200-8600	4780	13	Ø20 mm
Frontální	5920-7340	6370	4	Ø6,4 mm
Frontální	8760-8990	8880	2	Ø25,4 mm
Frontální	N/A	6550	1	Ø50,8 mm
Frontální	N/A	6810	1	203 mm poloměr polokoule
Frontální	4310-5070	4690	2	76 mm poloměr polokoule
Frontální	N/A	5120	1	Ø50,4 mm
Levá část čela	2670-4450	3560	2	Ø25,4 mm
Temporoparietální	2215-5930	3490	18	6,45
Temporoparietální	2110-5200	3630	14	6,45
Temporoparietální	2500-10000	5200	20	5,07
Temporoparietální	10976-11662	11388	3	176
Parietální	5800-17000	12500	1	50
Zygomatický oblouk	930-1930	1450	11	6,45
Occipitální	4655-10290	7272	4	176

12 *WHITING, W. C., ZERNICKE, R. F. Biomechanics of Musculoskeletal Injury. Human Kinetics, Leeds LS16 6TR, UK, 1998.*

13 *VESELÝ, V., VILÍMEK, M. Head Injury Biomechanics I - Head and Neck Injury. Bulletin of Applied Mechanics 8(32), s. 65-76 (2012).*

Tab. 6: Síly pro fraktury kostí obličeje[14]

Kost	Rozsah [N]	Průměr [N]	Počet vzorků	Plocha impaktu [cm²]
Dolní čelist	1890-4110	2840	6	6,5
Dolní čelist	818-2600	1570	6	25,8
Dolní čelist	4460-6740	5390	5	127
Horní čelist	623-1980	1150	11	6,5
Horní čelist	1100-1800	1350	6	Ø20 mm
Horní čelist	788	788	1	Ø25 mm
Lícní	970-2850	1680	6	6,5
Lícní	910-3470	1770	18	6,5
Lícní	1120-1660	1360	4	6,5
Lícní	1600-3360	2320	6	33,2
Lícní	2010-3890	3065	4	Ø25 mm
Lícní	900-2400	1740	8	Ø20 mm
Lícní	1499-4604	2390	13	Ø25 mm
Lícní	1452-2290	1739	4	volant
Nosní	1875-3760	2630	5	Ø25 mm
Obličej	-	>6300	5	181
Oční oblouk	4780-11040	8000	19	Ø41 mm

Biomechaniku zatížení hlavy lze hodnotit ještě z hlediska zjištění ranivého účinku dopadajícího předmětu vyjádřené jako poměr kinematické energie a čelního průřezu. Tento parametr se používá v ranivé balistice jako kritérium ranivého účinku střely.

Pro zjištění vzniku možných následků při dopadu malého předmětu na hlavu osoby je možné v kriminalistice vycházet z kritéria ranivosti. Nejrozšířenějším kritériem ranivosti je dopadová energie střely a její hybnost. Vojenská věda dvacátého století považovala za hraniční hodnotu ranivosti pěchotních zbraní energii 80 J. V čs. kriminalistice je od osmdesátých let 20. století používáno Liškovo kritérium ranivosti,[15] podle kterého lze posoudit, zda střela vystřelená z určité vzdálenosti ze známé zbraně může člověku v případě zásahu způsobit vážné zranění nebo smrt. Je dáno poměrem dopadové energie střely (J) k ploše jejího příčného průřezu (cm²), který je označován jako energetické zatížení průřezu střely „W" (J/cm²). Jeho hranice pro střely ráže 3–18 mm leží u hodnoty 50 J/cm². Střely s energetickým zatížením průřezu v rozmezí 5-50 J/cm² mohou vážné zranění nebo smrt způsobit při zásahu do oka. Pod hodnotou 5 J/cm² lze poranění zpravidla vyloučit[16] (předmět zpravidla neproniká kůží, vzniká jen hematom). Pomocí Liškova kritéria lze predikovat, zda v případě, kdy by se pachatel trefil, mohl atakované osobě za daných podmínek způsobit vážné zranění nebo smrt.

14 *VESELÝ, V., VILÍMEK, M. Head Injury Biomechanics I - Head and Neck Injury. Bulletin of Applied Mechanics 8(32), s. 65-76 (2012).*

15 *LIŠKA, P. Posuzování ranivého účinku střelné zbraně v trestním řízení. Odborná sdělení KÚVB FSVB, č. 7, 1980.*

16 *PLANKA, B. Kriminalistická balistika. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023.*

Letící předmět může být zraňující, a jeho účinky na osobu závisí na několika faktorech, jako jsou hmotnost předmětu, jeho rychlost a způsob dopadu. Zranění závisí na kinetické energii a na tom, jak je energie absorbována tělem. Při vyšších rychlostech může dojít k:

- Povrchovým zraněním - například odřeniny nebo pohmožděniny.
- Hlubokým zraněním - jako jsou zlomeniny kostí nebo vnitřní poranění.

Vyšší rychlost zvyšuje kinetickou energii exponenciálně, což znamená, že i malý předmět, pokud letí dostatečně rychle, může způsobit vážné zranění. Předměty s větší hmotností mají také větší kinetickou energii při stejné rychlosti, což zvyšuje riziko zranění.

Představte si, že máte malý kámen (hmotnost 0,1 kg) letící rychlostí 20 m/s. Jeho kinetická energie by byla 20 J. Na druhou stranu, pokud byste měli větší kámen (hmotnost 1 kg) letící stejnou rychlostí je kinetická energie 200 J. Druhá situace představuje mnohem větší riziko zranění. Rychlost a hmotnost předmětu hrají klíčovou roli v tom, jak nebezpečný může být dopad. Čím vyšší je rychlost a hmotnost, tím větší je riziko vážných zranění.

Síla působící na hlavu osoby při dopadu letícího předmětu se dá vypočítat pomocí základních fyzikálních principů, konkrétně pomocí impulsu a zákona zachování hybnosti. Síla působící na hlavu osoby při dopadu předmětu závisí na jeho hmotnosti, rychlosti a době působení síly. Čím větší hmotnost a rychlost, tím větší síla. Kratší doba působení také zvyšuje výslednou sílu.

Závěr

Ze všech získaných hodnot je jednoznačně zřejmá vyšší počáteční rychlost u mužů sportovců než u nesportovců. Nejnižší hodnota představující rozdíl u průměrných počátečních rychlostí, kterými létalo břemeno těsně po odhozu, byla o 6 m/s vyšší u sportovců než v případě nesportovců. Toho dosáhli sportovci při všech způsobech vrhu s břemenem o hmotnosti 1 kg. Nejvyšší průměrná hodnota určující rozdíl mezi sportovci a nesportovci dosáhla rychlosti lehce přes 10 m/s. Tento výsledek byl získán při vrhu s rozběhem. U velmi mladých sportovců je výrazně vyšší odhodová rychlost břemene u chlapců než dívek.

Příspěvek vznikl za podpory vědeckého projektu SVV VŠFS „Biomechanická analýza vybraných pohybových akcí ve vztahu k objasňování násilné trestné činnosti“ a je evidován pod číslem 7427/2022/01. Děkuji tímto figurantům a spolupracovníkům, kteří se podíleli na přípravě experimentální části projektu.

Literatura

JÍCHOVA, Nikola. *Vliv trénovanosti na forenzní hodnocení hodu břemenem*. DP (vedoucí Jiří Straus), VŠFS, 2023.

KUBÁSKOVÁ, Tereza. *Vliv pohlaví na forenzní hodnocení hodu břemenem*. DP (vedoucí Jiří Straus), VŠFS, 2023.

STRAUS, Jiří. Průběžná zpráva projektu SVV *„Biomechanická analýza vybraných pohybových akcí ve vztahu k objasňování násilné trestné činnosti"* a je evidován pod číslem 7427/2022/01.

STRAUS, Jiří. *Forenzní biomechanika: teoretické, experimentální a empirické metody.* Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-219-1.

STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Teorie forenzní biomechaniky*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2017. SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-140-8.

VESELÝ, V. a M. VILÍMEK. Head Injury Biomechanics I - Head and Neck Injury. *Bulletin of Applied Mechanics* 8(32), s. 65-76 (2012).

Hod dlažební kostkou po svědkovi byl pokusem o vraždu, rozhodl soud. [online]. [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: doi:https://www.idnes.cz/praha/zpravy/dlazebni-kostka-utok-soud-svedek-zraneni-justicni-areal-micanky.A230223_104156_praha-zpravy_iri

Zneužívání přípravku Efedrina Arena® 50 mg comprimate z hlediska nelegální výroby metamfetaminu

The Misuse of the Product Efedrina Arena® 50 mg Comprimate Tablets for the Illegal Production of Methamphetamine

TOMÁŠ KRATINA,[1] HANA TOŠNAROVÁ,[2] MIROSLAV HRACHOVEC[3]

Abstrakt

Počátkem roku 2021 se policisté na území České republiky začali ve značné míře setkávat s rumunským produktem Efedrina Arena® 50 mg comprimate, obsahující 50 mg efedrinu v jedné tabletě. Deklarované léčivo zaujalo bezpečnostní složky především nestandardně distribuovaným objemem v podobě 1500 ks tablet v jednom bezblistrovém balení. Expertní zkoumání i zpracované analýzy prokázaly snadnou a vysokou extrahovatelnost účinné látky z Efedriny Areny. Toho je dosahováno především díky dobré rozpustnosti ve vodě a absenci dalších pomocných léčivých látek a excipientů, které extrakci naopak znesnadňují. Vyhodnocením známých faktorů jsou argumentovány a ověřeny hypotézy, že existence produktu Efedrina Arena byla primárně předurčena především jako ideální zdroj prekurzoru (efedrinu) pro nelegální výrobu metamfetaminu.

Klíčová slova

Efedrina arena, chemický prekurzor pro výrobu návykových látek, pseudoefedrin, výtěžnost, metamfetamin, excipienty

Abstract

At the beginning of 2021, police officers in the Czech Republic began encountering the Romanian product Efedrina Arena® 50 mg comprimate, which contains 50 mg of ephedrine per tablet, in significant amounts. This declared medicine drew attention law enforcements primarily due to its non-standard distribution volume of 1500 tablets in a single non-blister packaging. Expert examinations and processed analyses demonstrated the ease and high extractability of the active ingredient from Efedrina Arena. This is mainly

1 korespondenční autor: pplk. Ing. Tomáš Kratina, Ph.D., MBA. ORCID: 0000-0002-4469-0328. Národní protidrogová centrála SKPV PČR, Oddělení koordinace, vzdělávání a strategie, Strojnická 935/27, poštovní přihrádka 62/NPC, 170 89 Praha 7. České vysoké učení technické v Praze, Fakulta biomedicínského inženýrství, nám. Sítná 3105, 272 01 Kladno

2 pplk. Mgr. Hana Tošnarová, Národní protidrogová centrála SKPV PČR, Oddělení koordinace, vzdělávání a strategie, Strojnická 935/27, poštovní přihrádka 62/NPC, 170 89 Praha 7

3 plk. Mgr. Miroslav Hrachovec, MBA, Národní protidrogová centrála SKPV PČR, Oddělení koordinace, vzdělávání a strategie, Strojnická 935/27, poštovní přihrádka 62/NPC, 170 89 Praha 7

achieved due to its good solubility in water and the absence of additional medicinal substances and excipients that would otherwise hinder the extraction process. By evaluating known factors, a hypothesis is presented and verified that the existence of the product Efedrina Arena was primarily predestined as a source of the precursor (ephedrine) for the illegal production of methamphetamine.

Key words
Efedrina arena, chemical drug precursor, pseudoefedrin, extractibility, methamphetamine, excipients

DOI
http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/2-03

Úvod

Nelegální produkce, distribuce a užívání metamfetaminu zažívá celosvětový růst, včetně regionů, kde historicky byla konzumace stimulantů spíše okrajovou záležitostí [UNODC, 2023]. Metamfetamin je řazen do skupiny psychostimulantů a sympatomimetik a jako zástupce amfetaminových sympatomimetických aminů [Lappin et al., 2019]. V lidském organismu stimuluje centrální nervovou soustavu a vyvolává stavy euforie, zvýšené bdělosti, pocitu přívalu energie a zvýšeného sebevědomí [Rusyniak, 2011]. Metamfetamin může být vyráběn pomocí rozličných chemických metod, přičemž pro každou z nich jsou použity rozdílné prekurzory, ať již v podobě klíčových složek, reagens nebo rozpouštědel. Nejčastěji se vyskytující výrobní metody v Evropě spoléhají na efedrin/pseudoefedrin (dále také „E/PSE“) nebo benzylmethylketon (dále také „BMK“) (viz tab. 1) [EUDA, 2023].

Tab.1: Vybrané příklady výrobních metod při výrobě metamfetaminu

Metoda	Podskupiny	Klíčové prekurzory
Efedrin/pseudoefedrin	kys. jodovodíková/červený fosfor	E/PSE, červený fosfor, kys. jodovodíková
	jód/červený fosfor	E/PSE, jód, červený fosfor
	jód/ kyselina fosforná	E/PSE, jód, kys. fosforná
	Birchova metoda	E/PSE, lithium, bezvodý amoniak, sodík
P2P (BMK)	Leuckartova syntéza	fenyl-2-propanon (BMK), kys. mravenčí, methylamin
	metoda reduktivní aminace	fenyl-2-propanon (BMK), amalganizovaný hliník, chlorid rtuťnatý, katalyzátor (PtO2)

Zdroj: zpracováno autory

Cíle příspěvku

Účelem předkládaného příspěvku je analýza a objektivní zhodnocení přípravku Efedrina Arena 50 mg comprimate (obsahující efedrin) Národní protidrogovou centrálou SKPV PČR (dále také „NPC") a jeho komparace s komerčně dostupnými přípravky obsahujícími pseudoefedrin, jehož existence je v kontextu drogové trestné činnosti zcela zjevně jiná, než pro legální humánní terapeutické potřeby. K tomu autoři předkládají výsledky rozborů a komparativní analýzy léčiv, odborných vyjádření, statistik a dalších dokumentů, na základě kterých ověřují a dokládají přijaté hypotézy. Záměrem autorů je také zpracovat materiál, na základě kterého by bylo možné analogicky, u obdobně se objevujících preparátů konstatovat, avšak s ohledem na individuální posouzení konkrétního případu, že slouží pouze jako efektivní zdroj prekurzorů pro výrobu návykových látek.

Efedrin a pseudoefedrin

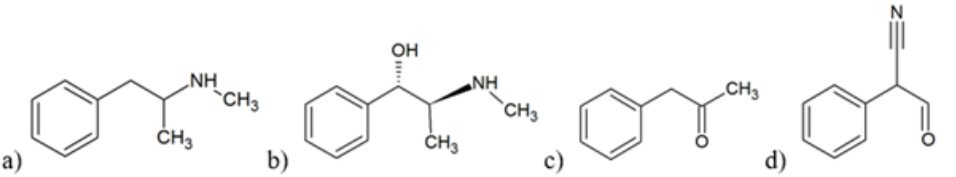
Kromě farmakoterapeutického významu (léčba respiračních onemocnění nebo senné rýmy), při kterých jsou přípravky obsahující E/PSE zpravidla kombinovány s další účinnou složkou (paracetamol, ibuprofen, loratadin) přítomných v léčivech, jsou také masivně zneužívány pro nelegální výrobu metamfetaminu. Podstatná je skutečnost, že efedrin ve formě tablet není na území ČR Státním úřadem pro kontrolu léčiv (dále také „SÚKL") registrován, tomu tak je pouze v případě pseudoefedrinu. Současně v ČR nejsou registrovány přípravky, které by obsahovaly výlučně pseudoefedrin bez přítomnosti dalších léčivých složek. Substance jako E/PSE jsou považovány za hlavní prekurzory používané při výrobě metamfetaminu v Bulharsku, České republice, Německu, Polsku a na Slovensku [EUDA, 2023]. Výroba založená na E/PSE vede k produkci d-metamfetaminu, vyznačující se oproti racemické nebo L formě vysokou potencí [Liut et al., 2024]. V uvedených zemích je prodej omezen počtem balení (a množstvím tablet) prodávaných pod dohledem lékárníka. V ČR je od 1. 7. 2018 omezen výdej léčiv s obsahem PSE, která mohou být vydávána pouze přes elektronický Registr léčivých přípravků s omezením v maximálním množství 900 mg pseudoefedrinu jedné osobě v období sedmi po sobě jdoucích dnů. Na úrovni EU však neexistuje harmonizovaný přístup a prodej léků obsahujících E/PSE není ve všech členských státech omezen. To vede k fenoménu pašování předmětného druhu léčiv ze zemí s méně přísnými prodejními předpisy do zemí, kde probíhá nelegální výroba metamfetaminu, například do České republiky. Látky E/PSE jsou zařazeny do skupiny prekurzorů omamných a psychotropních látek (Příloha 1, Kategorie 1, Nařízení EP a R o 273/2004 o prekurzorech drog). Existují nejméně dva důvody, proč je efedrin v komerčně produkovaných léčivech nahrazován pseudoefedrinem:

a) Rostlinný alkaloid efedrin je relativně silný stimulant, způsobující závažné vedlejší účinky (hypertenze, srdeční arytmie, v extrémních případech i mrtvice nebo infarkt) [např. Haller et al., 2000; Limberger et al., 2013]. PSE má sice podobné účinky jako efedrin, ale je obecně považován za bezpečnější a vznik výše uvedených dopadů je méně pravděpodobný. Zároveň se PSE vyznačuje uvolňujícími účinky při ucpaném nosu, ale bez současného vyvolání silného stimulačního účinku jako v případě efedrinu [např. Glowacka et al., 2021].
b) Efedrin je považován za účinnější prekurzor z hledisky syntézy metamfetaminu než PSE.

Benzylmethylketon (BMK)

BMK (fenyl-2-propanon; P-2-P) je syntetický prekurzor (tedy nikoliv rostlinný alkaloid) užívaný pro syntézu metamfetaminu, ale také amfetaminu, je mezinárodně kontrolovanou látkou. Struktura jeho molekuly vykazuje podobnost s pseudoefedrinem (viz obr. 1). Kolem roku 2011 se v reakci na přísné kontroly BMK začaly objevovat ve velkém množství jeho pré-prekurzory s podobnou chemickou strukturou, kterou lze modifikacemi transformovat na BMK. Jedná se především o APAAN (α-fenylacetoacetonitril), glycidické deriváty BMK, APAA (α-fenylacetoacetát) a MAPA (methyl α-fenylacetoacetát) [Giovanni et al., 2012; Tsujikawa et al. 2022]. Podstatné však je, že při použití výrobní metody založené na BMK jsou E/PSE touto sloučeninou nahrazovány.

Obr. 1: Chemické struktury a) metamfetamin; b) pseudoefedrin; c) BMK; d) APAAN

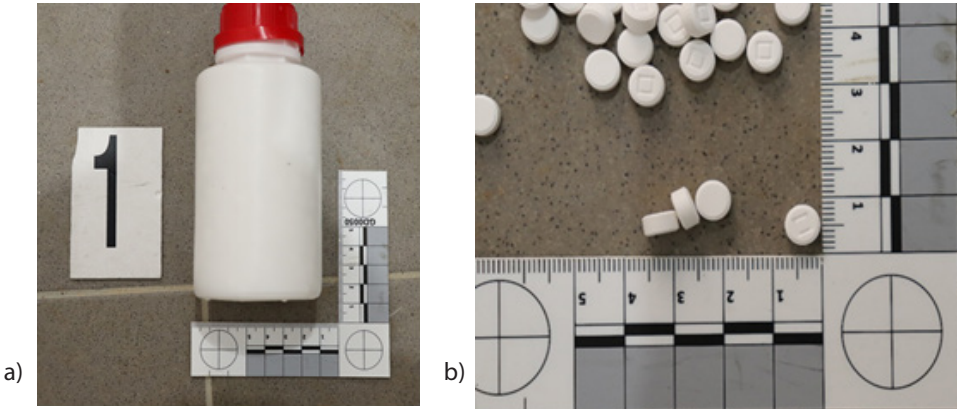

Zdroj: zpracováno autory v programu ChemSketch

Stručná charakteristika produktu Efedrina Arena a jeho první výskyty na území České republiky

Přípravek Efedrina Arena 50 mg comprimate (dále také „EA“) obsahuje hlavní účinnou složku 50 mg efedrinu hydrochloridu v jedné tabletě. Výrobcem byla rumunská společnost Arena Group, s.a. V ČR není přípravek Efedrina Arena SÚKL registrován a nebyl registrován ani ostatními státy Evropské unie. Oficiálně je vyráběn ve dvou variantách - v blistru po 3krát 10 kusech tablet nebo v plastové dóze, obsahující 1500 ks tablet (viz obr. 2). Produkt má na jedné straně ražbu čtverce, opozitní strana je bez symbolu.

Obr. 2: a) Detail plastové dózy obsahující Efedrina Arena; b) detail léčiva identifikovaného jako Efedrina Arena nacházejících se uvnitř dózy

Zdroj: Policie České republiky, NPC

Koncem února 2021 zajistila Celní správa ČR větší množství tablet s obsahem efedrinu, které byly osobami české národnosti převáženy z Polska do České republiky. Jednalo se o cca 19 000 ks tablet rumunského léčiva s názvem Efedrina Arena 50 mg comprimate. Stejné tablety se začaly objevovat od počátku roku 2021 v Libereckém a Moravskoslezském kraji, kde byly realizovány záchyty tohoto léčiva, dovezeného pravděpodobně také z Polska. Z jednotlivých uzavřených kriminálních případů je zcela zřejmé, že dovoz tablet EA, nejčastěji přepravou z Polska do České republiky, byl veden s úmyslem nedovoleného nakládání s těmito látkami, tedy pro neterapeutické účely a jednoznačně směřoval k nedovolené výrobě drog (metamfetaminu).

Stanovení hypotéz o zneužívání Efedriny Areny jako klíčového prekurzoru pro výrobu metamfetaminu

1) Snadnost extrakce látek E/PSE z tablet pro další nelegální výrobu metamfetaminu je klíčovým faktorem, na jehož základě je následně určité léčivo zločineckými skupinami preferováno. Vysoká výtěžnost je ovlivněna zejména nízkým počtem nevýznamných excipientů a nulovou přítomností dalších léčivých složek.
2) Zločinecké skupiny na území České republiky jsou stabilně největšími výrobci a distributory metamfetaminu na území Evropy, pokrývají domácí spotřebu a současně jsou schopny jej vyvážet do zahraničí [Výroční zpráva NPC, 2023; EUDA, 2023]. O tom svědčí především množství zajištěných nelegálních laboratoří, které se pohybují od roku 2014 konstantně mezi 200 až 260 jednotkami ročně. [Výroční zpráva NPC, 2023].
3) Po omezení výdeje léčiv s obsahem pseudoefedrinu na území České republiky roku 2011 na základě vyhlášky vzrostl podíl nelegálního dovozu tohoto léčiva ze zahraničí. Nasycení černého trhu potřebuje stálý dovoz E/PSE, proto se nadále objevuje celá řada takových produktů, mající svůj původ jak v zemích Evropy, tak mimo ni.
4) Deklarace produktu pro humánní terapeutické účely je pouze fiktivní, hlavní těžiště zájmu je pouze výroba pro následnou produkci metamfetaminu.

Argumentační obhajoba přijatých hypotéz

Extrakční schopnost produktu EA

Autoři Roman et al. (2024) provedli experiment s výtěžností efedrinu z EA. Extrakce byla provedena mezi vodou a toluenem při pH 14 s následným oddělením toluenové vrstvy a reextrakcí efedrinu do vodného prostředí roztokem kyseliny chlorovodíkové, aby co nejvíce kopírovala postup v nelegálních laboratořích. Výsledek experimentu stanovil, že extrakční výtěžek dosahuje pozoruhodných hodnot ve výši 88,4 % pro čistý hydrochlorid efedrinu.

Dále Roman et al. (2024) uvádějí tři podstatné informace k samotnému procesu extrakce:

a) Vzhledem k tomu, že neobsahují potahový materiál (zpravidla např. hypromelóza), rozpadají se ve vodě relativně rychle (cca 45 min) a současně nevytváří bobtnající substanci (tablety se k sobě lepí), rovněž odpadá proces jejich mechanického drcení.
b) Vzhledem k tomu, že tablety oproti jiným komerčním obsahují pouze efedrin hydrochlorid, nikoliv ještě další pomocné léčivé látky (např. ibuprofen), zůstává

celý proces extrakce snadnější a méně náročnější na použité prekurzory, zejména hydroxid sodný.

c) Tablety EA neobsahují žádné pomocné látky (viz níže), které by bránily separaci toluenové a vodné vrstvy [Roman et al., 2024].

Výtěžnost EA byla komparována se studií provedenou Švejcarovou et al. (2014), v níž se autoři zaměřovali na výtěžnost hydrochloridu pseudoefedrinu z léčiv, které jsou, nebo byly na území České republiky zneužívány jako prekurzory k výrobě metamfetaminu [Švejcarová et al., 2014]. Výsledky z obou studií jsou přehledně prezentované v Tab. 2. Zcela zřejmě z ní vyplývá, že EA se ukázala z řady důvodů, jež jsou také popisovány v tomto stanovisku, pro extrakci nejvhodnější.

Tab. 2: Přehled porovnání výtěžnosti výrobků obsahujících E/PSE

Komerční název výrobku	Deklarovaný obsah E/PSE v mg	Výtěžnost
1) Efedrina Arena	E/ 50	88,4 %
2) Sudafed	PSE/ 60	80,2 %
3) Modafen	PSE/ 30	69,7 %
4) Panadol Plus Grip	PSE/ 30	67,0 %
5) Paralen Plus	PSE/ 30	65,0 %
6) Nurofen Antigrip	PSE/ 30	53,5 %
7) Cirrus	PSE/ 120	40,8 %

Zdroj: Analýza výrobku 1 - Roman et al. 2024; analýza výrobku 2 – 7 Švejcarová et al., 2014

Byla provedena komparace léčiv, vyskytujících se na území České republiky (registrované i neregistrované SÚKL) s EA se zaměřením na přítomnost jak dalších léčivých látek, tak excipientů (viz tab. 3, 4)

Význam přítomnosti dalších léčivých látek

a) Obsah dalších léčivých látek (v konkrétním případě léčiv obsahujících E/PSE jsou zpravidla součástí látky jako paracetamol, ibuprofen, cetirizin aj.) spočívá především v posílení účinků vlivem synergického efektu.

b) Kombinace dvou různých léčivých látek umožňuje lépe cílit na tyto různé mechanismy a poskytnout tak efektivnější léčbu; v některých konkrétních případech mohou dvě nebo více léčivých látek působit na různé aspekty onemocnění nebo symptomů.

c) Kombinovaná terapie zahrnuje farmakologický zásah pomocí několika léčiv, která interagují s více cíli a mají potenciál dosáhnout lepší účinnosti anebo alespoň nižší toxicity než monoterapie.

d) Kombinace dvou či více léčivých látek umožňuje optimalizovat dávkování. Například pokud jedna látka zvýší účinnost vstřebávání té druhé nebo snižuje rychlost její biotransformace [He et al., 2016; Sun et al., 2016].

Tab. 3: Porovnání léčiv s obsahem E/PSE se zaměřením na přítomnost dalších léčivých složek

Název léčiva	Hmotnost E/PSE (HCl nebo sulfát)	Název druhé /třetí/ léčivé látky	Hmotnost druhé léčivé látky	Počet tablet v 1 balení/ varianty	Druh obalu
GRIPPECTON	PSE 30 mg	ibuprofenum	200 mg	20/12/10	blistr
MODAFEN	PSE 30 mg	ibuprofenum	200 mg	30/24/12/10	blistr
NUROFEN STOPGRIP	PSE 30 mg	ibuprofenum	200 mg	24/12	blistr
PARALEN PLUS	PSE 30 mg	paracetamolum/ extromethorfan hydrobromid	325/15 mg	24/12	blistr
AERINAZE	PSE 120 mg	desloratadin	2,5 mg	20/14/10/ 7/4/2	blistr
CLARINASE REPETABS	PSE 120 mg	loratadin	5 mg	100/50/30/28/ /20/14/10/7	blistr
RINASEK	PSE 60 mg	triprolidin	2,5 mg	10	blistr
SUDAFED Sinus Congestion / Sinus Congestion 12 hour / 24 hour	PSE 30 mg / 120 mg / 240 mg	XX / naproxen sodium (pouze v produktu Sinus 12 hour pressure + pain)	220 mg	16/10	blistr
CIRRUS	PSE 120 mg	cetirizin dihydrochlorid	5 mg	14	blistr
CLARITINE ACTIVE	PSE 120 mg	loratadin	5 mg	10/6	blistr
ACATAR ACTI-TABS	PSE 60 mg	triprolidin	2,5 mg	12/4	blistr
EFEDRINA ARENA	**EFEDRIN 50 mg**	**XX**	**XX**	**1500/30**	**dóza/ blistr**

Zdroj: vlastní zpracování

Význam přítomnosti excipientů

Za excipienty jsou považovány takové složky, které již hotové produkty formují, ale z farmaceutického hlediska mají vůči lidskému organismu žádný nebo zanedbatelný účinek. Jsou to inaktivní substance, jejichž význam je však z mnoha důvodů esenciální a jejich účelem je aktivně i pasivně zvyšovat efektivitu léčiv. Současně mohou tvořit až 90 % hmotnostního obsahu léků. Za hlavní přínosy excipientů považujeme: modifikaci absorpce léčiva; regulaci pH; zvýšení hydrofility (a tím zvýšení biodostupnosti); řízení

postupného uvolňování léčivé látky do organismu; stabilitu léčiva a zvýšení odolnosti vůči okolním vlivům, zejména teplotě a oxidaci; udržení lékového tvaru a další [Vadlamudi et al. 2017; Van der Merwe etl al., 2020]. V tab. 4 je zpracována komparativní analýza přítomnosti pomocných látek obsažených v různých léčivech objevujících se na území ČR.

Tab. 4: Porovnání léčiv s obsahem E/PSE se zaměřením na přítomnost excipientů. Poznámka: vzhledem ke značenému rozsahu, který by zaplnil konkrétní přehled názvů excipientů, jsou jejich podrobné výčty dostupné na webových stránkách jednotlivých výrobců léčiv nebo je na vyžádání může předložit korespondenční autor.

Název léčiva	**Hmotnost E/PSE**	**Celkový počet excipientů**
CLARINASE REPETABS	PSE 120 mg	**17**
CLARITINE ACTIVE	PSE 120 mg	**17**
MODAFEN	PSE 30 mg	**14**
NUROFEN STOPGRIP	PSE 30 mg	**14**
SUDAFED Sinus Congestion / Sinus Congestion 12 hour / 24 hour	PSE 30 mg / 120 mg / 240 mg	**14**
CIRRUS	PSE 120 mg	**13**
PARALEN PLUS	PSE 30 mg	**12**
AERINAZE	PSE 120 mg	**11**
GRIPPECTON	PSE 30 mg	**11**
ACATAR ACTI-TABS	PSE 60 mg	**7**
RINASEK	PSE 60 mg	**4**
EFEDRINA ARENA	**EFEDRIN 50 mg**	**3**

Zdroj: vlastní zpracování

V této souvislosti zmiňujeme nesrovnalost ze strany deklarace výrobce. V příbalovém letáku (https://www.anm.ro/_/_RCP/RCP_11325_16.01.19.pdf), deklaruje přítomnost pouze jednoho excipientu, a to laktózy. Registrační listina výrobku (není veřejně dostupná) jich uvádí dokonce sedm, avšak odborné vyjádření Kriminalistického ústavu stanovilo pouze tři: laktózu, mikrokrystalickou celulózu a mastek. Uvedené látky v zásadě nemají žádný pozitivní pro-terapeutický vliv (viz níže).

a) Laktóza slouží jako plnidlo a zlepšuje rozpad lisovaných tablet, což umožní rapidnější uvolnění léčivé látky [Pubchem; Český lékopis, 1997].
b) Mikrokrystalická celulóza se vyznačuje vynikající stlačitelností. Kromě toho slouží jako silné suché pojivo, absorbent, plnidlo i jako anti-adherent [Yohana et al. 2020].
c) Mastek má funkci objemového činidla [Rowe, 2005].

Dále výrobce na svých stránkách uváděl: *Efedrina Arena je indikována k profylaxi záchvatů bronchiálního astmatu – mírné a středně těžké formy*. Avšak tento léčebný postup je již

mnoho desetiletí překonán a nahrazen látkami působícími selektivně pouze na receptory v průduškách [Drugs.com].

Statistická data k trestné činnosti

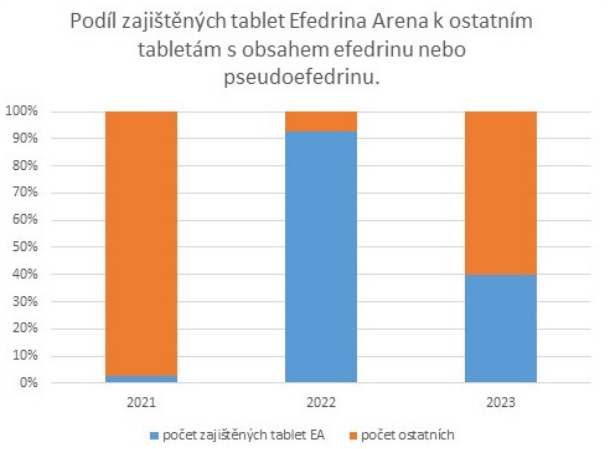
Ze statistických dat vedených na NPC jednoznačně vyplývá, že Efedrina Arena se poprvé na nelegálním trhu začala vyskytovat v roce 2021. Její podíl ke všem ostatním zajištěným tabletám s obsahem E/PSE činil v prvním roce 2,6 % a potvrzena byla ve třech nelegálních laboratořích na syntézu metamfetaminu. Zcela jiná situace byla již v roce 2022, v němž podíl zajištěných tablet EA činil již 92,86 % a dokumentován byl ve dvanácti nelegálních laboratořích. Koncem února roku 2023 došlo v důsledku realizace trestního spisu pod názvem „ARENA", vedeného na expozituře NPC Ostrava [Výroční zpráva NPC, 2023], k poklesu podílu těchto produktů na 39,87 %, přesto byl jejich výskyt zjištěn ještě v dalších 14 laboratořích (viz tab. 5 a obr. 3).

Tab. 5: Statistické vykázání počtu tablet s obsahem E/PSE použitých k nelegální výrobě metamfetaminu na území České republiky

rok	celkový počet zajištěných tablet obsahujících E/PSE v kusech	z toho Efedrina Arena	podíl	počet nelegálních laboratoří, ve kterých byl zdroj EA
2021	2 919 876	75 936	2,60 %	3
2022	3 854 296	3 579 065	92,86 %	12
2023	2 919 839	1 164 185	39,87 %	14

Zdroj: NPC

Obr. 3: Grafické znázornění podílu zajištěných tablet EA k jiným produktům v období 2021-2023

Zdroj: Policie ČR, NPC

Statistika vedená Kriminalistickým ústavem také potvrzuje výše uvedený trend a podíl zajištěných tablet. V případech, které ústav zkoumal v roce 2022, činil podíl léčiva Efedrina Arena 72 % (90816 ks); Cirrus 7 % (9127 ks); ostatní 21 % (26706 ks). V roce 2023 Efedrina Arena měla podíl 72 % (209529 ks); Cirrus 4 % (11773 ks); a ostatní 24 % (69817 ks). Bylo zahájeno několik trestních řízení, která se týkala nelegálního nakládání s přípravkem EA. Některá z nich vedla i NPC, která v jejich průběhu spolupracovala se zahraničními partnery.

O masivním zneužití produktu EA hovoří také výsledek operace „ARENA". Jednalo se o mezinárodní policejní akci, na základě které byl ustanoven společný vyšetřovací tým české (zastoupena NPC), rumunské, slovenské a polské policie. Při společné realizaci zúčastněných zemí bylo zadrženo celkem 19 osob a zajištěny 3 tuny efedrinu a 3,3 milionů tablet obsahujících efedrin. Vyšetřování pak prokázalo ve výše uvedeném období prodej a převoz téměř 168,8 milionů tablet obsahujících cca 6,7 tuny efedrinu. Z předmětného množství by bylo možné vyrobit až 5,2 tuny metamfetaminu [Výroční zpráva NPC, 2023].

Právní pohled na Efedrinu Arenu

Další argument nacházíme přímo ve specifikaci prekurzorů a léčebných prostředků. Podle názoru autorů stanoviska nesplňuje EA parametr směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků (Úř. věst. 2001, L 311, s. 67; Zvl. vyd. 13/27, s. 69), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/27/ES ze dne 31. března 2004 (Úř. věst. 2004, L 136, s. 34; Zvl. vyd. 13/34, s. 262), ve kterém je, mimo jiné stanoveno: *„uvedená látka" definována jako „jakákoliv látka uvedená v příloze I, která může být použita k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují, avšak s výjimkou směsí a přírodních produktů, ve kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že tyto uvedené látky nelze snadno použít ani extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky, léčivé přípravky [léčivých přípravků] ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice [2001/83] a veterinární léčivé přípravky [veterinárních léčivých přípravků] ve smyslu čl. 1 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/82/ES [ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se veterinárních léčivých přípravků* (Úř. věst. 2001, L 311, s. 1; Zvl. vyd. 13/27, s. 3)]". Jak vyplývá z ostatních částí předkládaného stanoviska, je EA naopak uzpůsobena pro velice snadnou extrakci efedrinu, což dokládá odborné vyjádření Kriminalistického ústavu. Přestože není Efedrina Arena registrována v ČR jako léčivý přípravek, může být obecně i neregistrované léčivo použito pro léčbu pacientů, pokud jsou splněny podmínky stanovené v § 8 odst. 3 zák. č. 378/2007 Sb., o léčivech. (zejm. *„již je registrováno v cizím státě"*). Avšak, na území ČR nebylo v období 2020-2023 oznámeno žádné předepsání nebo použití lékařem a nebyl nahlášen ani dovoz tohoto přípravku. Balení obsahující 1500 ks tablet, se kterým se bezpečnostní složky prakticky výlučně setkávaly, nesplňuje základní podmínku, a to předepsání pro potřeby jednotlivého pacienta. Vzhledem k dávkování (max. 150 mg/den), by při terapeutickém užití mělo jedno balení s obsahem 1500 ks tablet vystačit jednotlivci na 500 dní, což je z hlediska užití absurdní.

Závěr

Produkt Efedrina Arena® 50 mg comprimate je možné považovat z mnoha důvodů, které jsou popsány výše, jako velice výhodný zdroj prekurzoru efedrinu pro nelegální výrobu

metamfetaminu. Současně se jedná o jediný farmaceutický produkt na území ČR ve formě tablet, který obsahuje efedrin, nikoliv pseudoefedrin.

Z retrospektivního pohledu je evidentní, že se v určitém období na území České republiky vyskytoval přípravek, který se vyznačoval optimálními vlastnostmi, pokud šlo o jeho zneužití k následné nelegální výrobě metamfetaminu. Byla zvažována využitelnost EA pro humánní terapeutické potřeby. Splňuje všechny náležitosti Správné výrobní praxe a byl řádně registrován v Rumunsku. Nicméně proti standardnímu terapeutickému využití hovoří především nulová přítomnost dalších pomocných léčiv, jejichž účelem je urychlovat léčebný proces a také zanedbatelný počet excipientů.

Atribut výtěžnosti, tedy schopnost získat z předmětného přípravku efedrin hydrochlorid, je mimořádně důležitý z hlediska jeho zneužití jako prekurzoru pro výrobu metamfetaminu. Experiment provedený Kriminalistickým ústavem prokázal výtěžnost dosahující až 90 %, což je oproti jiným obdobným léčivům dosud nejvyšší výsledek, přesahující jiné až o 40 %. Analyzovaná léčiva obsahují, až na jeden případ (Rinasek), více jak 11 excipientů. Efedrina Arena obsahuje pouze 3 excipienty – mikrokrystalickou celulózu, mastek a laktózu. Jejich účel spočívá pouze ve snadné stlačitelnosti tablet při lisování a jako činidlo pro zvětšení objemu. Nebyly zjištěny už žádné další pomocné látky, které by pozitivně ovlivňovaly léčebné vlastnosti tablet. Tablety EA jsou lisované a nejsou ničím potažené, což v rámci velkého balení způsobuje jejich poškozování a rozpadání. Jsou dobře rozpustitelné ve vodě a nepřítomnost např. hypromelózy způsobuje, že se při rozpouštění nelepí k sobě. Z popsaných aspektů je možné usuzovat, že výrobce si nedal s výrobou tablet příliš práce. Chtěl je zejména z ekonomického hlediska velmi levně a příliš mu nezáleželo, zda a jak půjdou lisovat, jestli budou při výrobě prášit, zda tablety nebudou příliš tvrdé nebo se naopak budou lámat, nebo jestli se budou špatně rozpadat v žaludku.

Během procesních úkonů byla na místě činu nelegální výroby metamfetaminu zajišťována balení EA v množství po 1500 ks, ve kterých jsou tablety volně ložené a nejsou fixovány do blistrů. Předmětný způsob balení napomáhá v celém procesu výroby, protože nenutí pachatele složitě získávat jednotlivé tablety z blistrů, ale je možné je snadno odsypat. Navíc nevzniká množství obalového odpadu, jenž může vést k odhalení pachatelů (pro srovnání - 1500 ks tablet z dózy se rovná 50 blistrům, které za sebou pachatel zanechá v případě, že by užíval variantu s 30 tabletami).

Výsledky mezinárodní realizace operace „ARENA" zcela zřejmě dokládají, že v relativně krátkém časovém období bylo vyrobeno a vyvezeno téměř 168,8 milionů tablet EA obsahujících cca 6,7 tuny efedrinu.

Efedrina Arena není registrována v ČR jako léčivý přípravek. Pokud jsou ale splněny podmínky stanovené v § 8 odst. 3 zák. č. 378/2007 Sb., o léčivech (zejm. ust. „již je registrován v cizím státě"), může být obecně i neregistrované léčivo použito pro léčbu pacientů, pokud je předepsáno lékařem. Avšak, na území ČR nebylo v období 2020-2023 oznámeno žádné předepsání nebo použití lékařem a ani nebyl oficiálně nahlášen dovoz tohoto přípravku. Je třeba také zdůraznit, že v případech Efedriny Areny, tedy balení obsahující 1500 ks tablet, nesplňuje základní podmínku, a to předepsání pro potřeby jednotlivého pacienta. Přitom, dále, dle ustanovení § 34 zák. č. 272/2013 Sb., o prekurzorech drog, se při činnosti s léčivým přípravkem, který

obsahuje uvedenou látku kategorie 1 (efedrin), postupuje podle zákona upravujícího zacházení s omamnými a psychotropními látkami, tj. dle zák. č. 167/1998 Sb. o návykových látkách. Efedrin je zařazen do skupiny prekurzorů a OPL v příloze 1, Kategorie 1 nařízení EP a R č. 273/2004.

V této souvislosti autoři poukazují na ustanovení § 8 odst. 1, věta první, zák. č. 378/2007 Sb., *„Předepisovat, uvádět do oběhu nebo používat při poskytování zdravotních služeb lze pouze registrované humánní léčivé přípravky podle § 25, není-li dále stanoveno jinak.*" Avšak, jak vyplývá z vyjádření SUKL, Efedrina Arena 50 mg comprimate: „Nejedná se o humánní léčivý přípravek registrovaný v ČR".

Veškeré uvedené argumenty, opírající se o odborná vyjádření, statistiky, analýzy a odborné publikace, vedou autory k odůvodněnému závěru, že stěžejním účelem existence produktu Efedrina Arena® 50 mg comprimate bylo poskytnout zdroj efedrinu hydrochloridu, tedy klíčového prekurzoru pro výrobu metamfetaminu. Dále jsou autoři toho názoru, že v případě jiného léčiva, které by se na českém trhu objevilo a vykazovalo by obdobné znaky, na které je upozorňováno, bude, s ohledem na individuální posouzení, jejich (nelegální) účel stejný, jako v případě Efedriny Areny.

Konflikt zájmů

Autoři prohlašují, že v souvislosti s tímto příspěvkem jsou bez konfliktu zájmů.

Literatura

Český lékopis 1997. Příloha k vyhlášce č. 1/1998 Sb. https://www.zakonyprolidi.cz/disk/cs/file/1998/1998c001z0001p001.pdf (accessed Jun. 2, 2024).

DI GIOVANNI, Stefano, Antonio VARRIALE, Vincenzo Manuel MARZULLO, et al., 2012. Determination of benzyl methyl ketone – a commonly used precursor in amphetamine manufacture. *Analytical Methods*. **4**(11). ISSN 1759-9660.

Drugs.com, 2023. Ephedrine. https://www.drugs.com/monograph/ephedrine.html (accessed Jun. 2, 2024).

GŁOWACKA, Krystyna a Anna WIELA-HOJEŃSKA, 2021. Pseudoephedrine – Benefits and Risks. *International Journal of Molecular Sciences*. **22**(10). ISSN 1422-0067.

HALLER, Christine A. a Neal L. BENOWITZ, 2000. Adverse Cardiovascular and Central Nervous System Events Associated with Dietary Supplements Containing Ephedra Alkaloids. *New England Journal of Medicine*. **343**(25), 1833-1838. ISSN 0028-4793.

HE, Bing, Cheng LU, Guang ZHENG, Xiaojuan HE, Maolin WANG, Gao CHEN, Ge ZHANG a Aiping LU, 2016. Combination therapeutics in complex diseases. Journal of Cellular and Molecular Medicine. **20**(12), 2231-2240. ISSN 1582-1838.

LAPPIN, Julia M. a Grant E. SARA, 2019. Psychostimulant use and the brain. *Addiction*. **114**(11), 2065-2077. ISSN 0965-2140.

LIMBERGER, Renata Pereira, Ana Laura Bemvenuti JACQUES, Gabriela Cristina SCHMITT a Marcelo Dutra ARBO, 2013. Pharmacological Effects of Ephedrine. *Natural Products*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 2013-05-15, 1217-1237. ISBN 978-3-642-22143-9.

LIUT, Jennifer, Burkhard MADEA, Michael KRÄMER a Alexandra MAAS-GRAMLICH, 2024. Be aware of (R)-methamphetamine: Negative immunoassay versus positive confirmation analysis. Drug Testing and Analysis. **16**(4), 392-397. ISSN 1942-7603.

Národní protidrogová centrála. Výroční zpráva 2023. https://www.policie.cz/clanek/vyrocni-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx (accessed Jul 25, 2024)

National Center for Biotechnology Information. "PubChem Compound Summary for CID 6134, beta-Lactose" PubChem, https://pubchem.ncbi.nlm.nih.gov/compound/beta-Lactose. (accessed Jul. 13, 2023).

ROMAN, Michael, Vít RYND a Tomáš JAN, 2024. Efedrina Arena® - zdroj prekurzoru pro výrobu metamfetaminu. *Drugs & Forensics Bulletin NPC*. **30**(1), 33-37. ISSN 1211-8834.

ROWE, Ray C. et al., 2005. Handbook of Pharmaceutical Excipients. 5th ed., American Pharmaceutical Association, ISBN 1582120587.

RUSYNIAK, Daniel E., 2011. Neurologic Manifestations of Chronic Methamphetamine Abuse. *Neurologic Clinics*. **29**(3), 641-655. ISSN 07338619.

SUN, Wei, Philip E. SANDERSON a Wei ZHENG, 2016. Drug combination therapy increases successful drug repositioning. Drug Discovery Today. **21**(7), 1189-1195. ISSN 13596446.

ŠVEJCAROVÁ, Soňa, David SÝKORA a Martin KUCHAŘ, 2015. Stanovení extrakčního výtěžku pseudoefedrinu z léčivých přípravků. Bulletin Národní protidrogové centrály. **21**(4), 14-21. ISSN 1211-8834.

The European Union Drugs Agency, 2023. Synthetic stimulants – the current situation in Europe (European Drug Report 2023) https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023/synthetic-stimulants_en (accessed Jul. 17, 2024).

TSUJIKAWA, Kenji, Yuki OKADA, Hiroki SEGAWA, Kenji KUWAYAMA, Tadashi YAMAMURO, Tatsuyuki KANAMORI a Yuko T. IWATA, 2022. Analysis of potential phenylacetone precursors (ethyl 3-oxo-2-phenylbutyrate, methyl 3-oxo-4-phenylbutyrate, and ethyl 3-oxo-4-phenylbutyrate) by gas chromatography/mass spectrometry and their conversion to phenylacetone. Drug Testing and Analysis. **14**(3), 439-449. ISSN 1942-7603.

UNODC, World Drug Report 2023 (United Nations publication, 2023). www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2023.html

VADLAMUDI, Manoj Kumar a Sangeetha DHANARAJ, 2017. Significance of excipients to enhance the bioavailability of poorly water-soluble drugs in oral solid dosage forms: A Review. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. **263**. ISSN 1757-8981.

VAN DER MERWE, Jannes, Jan STEENEKAMP, Dewald STEYN a Josias HAMMAN, 2020. The Role of Functional Excipients in Solid Oral Dosage Forms to Overcome Poor Drug Dissolution and Bioavailability. *Pharmaceutics*. **12**(5). ISSN 1999-4923.

YOHANA Chaerunisaa, Anis, Sriwidodo SRIWIDODO a Marline ABDASSAH, 2020. Microcrystalline Cellulose as Pharmaceutical Excipient. Pharmaceutical Formulation Design - Recent Practices. IntechOpen, 2020-2-5. ISBN 978-1-78985-662-0.

Komparace systémů vybraných zahraničních soukromých bezpečnostních služeb a návrh ideálního modelu komerční bezpečnosti

Comparison of the Systems of Selected Foreign Private Security Services and the Proposal of an Ideal Model of Commercial Security

HANA FOJTÁŠKOVÁ PETŘEKOVÁ,[1] PETR MIROVSKÝ[2]

Abstrakt

Tento text se zabývá bezpečnostním prostředím, konkrétně bezpečnostním prostředím komerčním. Nedořešená legislativní stránka fungování českých bezpečnostních agentur poskytuje široký prostor k jejich možnému nárustu profesionality. Česká republika je jedním z posledních států Evropské unie, která nemá tuto kapitolu uzavřenou.

Bezpečnostní sektor je turbulentně se vyvíjející prostředí, kde personální zdroje soukromých bezpečnostních agentur jsou potenciálně využitelné k navýšení vnitřní bezpečnosti státu. Porovnání s fungujícími zahraničními modely může poskytnout inspiraci k profesionalizaci a vzniku konkrétní legislativy v českém komerčním bezpečnostním sektoru.

Klíčová slova

Komerční bezpečnost, komparace, soukromé bezpečnostní služby, fyzická ochrana

Abstract

This text deals with the security environment, specifically the commercial security environment. The unresolved legislative aspect of the functioning of Czech security agencies provides a wide scope for their possible increase in professionalism. The Czech Republic is one of the last countries in the European Union that does not have this chapter closed.

The security sector is a turbulently evolving environment where the personnel resources of private security agencies are potentially available to increase the internal security of the state. Comparison with functioning foreign models can provide inspiration for professionalisation and the development of specific legislation in the Czech commercial security sector.

Key words

Commercial Security, Comparisons, Private Security Services, Physical Protection

1 *Ing. Hana Fojtášková Petřeková, LL.M., doktorand Fakulty biomedicínského inženýrství ČVUT v Praze, obor Civilní nouzová připravenost*

2 *Ing. Petr Mirovský, LL.M., doktorand Fakulty biomedicínského inženýrství ČVUT v Praze, obor Civilní nouzová připravenost*

DOI
http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/2-04

Úvod

V dnešním rychle se měnícím světě, kde se bezpečnost stává stále důležitějším aspektem každodenního života, hrají soukromé bezpečnostní služby klíčovou roli při ochraně osob, majetku a informací. Ať už jde o ochranu firemních areálů, monitorování veřejných prostor, nebo zajištění bezpečnosti na soukromých akcích, tyto služby poskytují klid a jistotu v nejistých časech. Díky pokročilým technologiím a speciálně vyškoleným profesionálům dokážou soukromé bezpečnostní agentury nabídnout komplexní řešení šitá na míru potřebám svých klientů, a to jak v oblasti prevence, tak i v rychlé reakci na případné hrozby. Limitujícím faktorem zde však občas bývá kvalita poskytovaných služeb, či obecně kvalita soukromé bezpečnostní služby. V tomto článku se zaměříme na legislativní rámec, kterým jsou soukromé bezpečnostní služby regulovány, a zejména na komparaci této legislativy se zahraničím. Na základě textu bude následně definován návrh ideálního modelu komerční bezpečnosti využitelného v podmínkách České republiky.

Základní pojmy

Současný stav komerční bezpečnosti v ČR

Pojem soukromé bezpečnostní služby označuje placené služby zaměřené na ochranu osob a majetku. V České republice je poskytování těchto služeb regulováno Zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, podobně jako jakákoli jiná podnikatelská činnost. Aktuálně Česká republika nemá specifický zákon, který by výhradně upravoval činnost soukromých bezpečnostních služeb (SBS). Tyto služby mohou zahrnovat bezpečnostní specialisty, soukromé detektivy, bezpečnostně technické služby a ochranu majetku a osob.

Vzhledem k absenci jednotného legislativního dokumentu, který by podrobně reguloval činnost SBS, je tato oblast řízena různými zákony, které nejsou přímo zaměřeny na SBS. Tato legislativní mezera může potenciálně ovlivnit kvalitu a rozsah služeb poskytovaných různými SBS.

Aktuálně se činnost SBS řídí zejména následujícími zákony:

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod: Tento zákon zaručuje základní lidská práva a svobody všem osobám na území České republiky, což ovlivňuje pravomoci SBS, které nesmí tato práva omezovat.

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: Občanský zákoník definuje svépomoc, což umožňuje občanovi, a tedy i SBS na základě smlouvy, chránit své právo v případě ohrožení.

- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce: Tento zákon upravuje pracovněprávní vztahy a zahrnuje také opatření pro ochranu majetku zaměstnavatele, což je relevantní pro činnost SBS.

- Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání: Tento zákon upravuje podmínky pro provozování živnosti a konkrétně definuje koncesované živnosti pro SBS, zahrnující ostrahu majetku a osob, soukromé detektivní služby a poskytování technických služeb k ochraně majetku a osob.

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník: Zaměstnanci SBS se řídí běžnými právy každého občana a mohou využívat paragrafy o krajní nouzi a nutné obraně při plnění svých povinností.

- Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu: Tento zákon upravuje podmínky pro použití střelných zbraní, což vyžaduje, aby zaměstnanci SBS získali zbrojní průkaz po složení příslušných zkoušek.

Absence specifického zákona pro SBS může představovat riziko v oblasti kvality a rozmanitosti nabízených služeb. Nicméně, současný právní rámec poskytuje základní regulaci a ochranu jak pro poskytovatele těchto služeb, tak pro jejich klienty.

V následující části budou popsány legislativní úpravy soukromých bezpečnostních služeb ve vybraných státech Evropy.

Komparace bezpečnostních modelů ve vybraných evropských státech

Kritéria	Francie	Itálie	Nizozemsko	Německo	Finsko	Slovensko	Česká republika
Zákon o SBS	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne
Použití zbraně zaměstnancem	Stanoveno zákonem o SBS	Stanoveno zákonem o SBS	Stanoveno zákonem o SBS	Stanoveno zákonem o SBS	Stanoveno zákonem o SBS	Stanoveno zákonem o SBS	Stanoveno zákonem o zbraních a střelivu
Spolupráce komerční a státní bezpečnosti	ano	ano	ano	ano	ano	částečně	částečně
Nutnost držení licence k podnikání	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne
Nutnost archivace záznamů o činnosti	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne
Periodické přezkušování a výcvik zaměstnanců	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne

Obr. 1: Komparace jednotlivých kritérií vybraných evropských států v oblasti komerční bezpečnosti

1. Francie
- Legislativní rámec: Soukromé bezpečnostní služby podléhají zákonu č. 83-629 o bezpečnostních službách, který stanovuje požadavky na registraci agentur, získání licencí a dodržování standardů v oblasti školení, povolení a transparentnosti.

- Licence a školení: Bezpečnostní agentury a jejich pracovníci musí obdržet licence od Ministerstva vnitra a absolvovat potřebné školení. Použití zbraní není podrobně upraveno tímto zákonem, ale je regulováno dalšími normativními akty.

- Ochrana osobních údajů: Je kladen důraz na dodržování evropských směrnic a francouzských zákonů na ochranu osobních údajů.

2. Itálie
- Legislativní rámec: Soukromé bezpečnostní služby jsou upraveny zákonem č. 269/1998, který zahrnuje licencování, školení personálu a dodržování zákonů o ochraně údajů a soukromí.

- Spolupráce s veřejnými bezpečnostními orgány: Existuje systém spolupráce mezi soukromými bezpečnostními službami a státními orgány, který zahrnuje sdílení informací a společné řešení mimořádných událostí.

- Použití zbraní: Zaměstnanci mohou nosit zbraně na základě licence a po absolvování odborného školení, přičemž použití zbraní je povoleno pouze v případech oprávněné obrany.

3. Nizozemsko
- Legislativní rámec: Regulace soukromých bezpečnostních služeb je upravena zákonem o soukromých bezpečnostních organizacích a vyšetřovacích agenturách, přičemž licence vydává Ministerstvo veřejné bezpečnosti a spravedlnosti.

- Školení a kvalifikace: Zaměstnanci musí mít potřebné kvalifikace a absolvovat školení, včetně předpisů o používání zbraní.

- Použití zbraní: Zaměstnanci musí mít speciální licenci a použití zbraní je striktně omezeno na specifické situace.

4. Slovensko
- Legislativní rámec: Zákon č. 473/2005 Z.z. o poskytování služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti definuje provozování soukromých bezpečnostních služeb, jejich licencování a podmínky provozování, přičemž tyto služby podléhají pravidelnému dohledu a kontrole státních orgánů.

- Licence a školení: Provozovatelé musí získat licenci po splnění odborných zkoušek a předkládat každoroční zprávy o činnosti Ministerstvu vnitra SR.

- Použití zbraně: Použití zbraně zaměstnanci SBS je povoleno za podmínek stanovených zákonem a pouze v případech, kdy situace neumožňuje jiná řešení, přičemž použití zbraní podléhá kontrole státních složek.

5. Německo
- Legislativní rámec: Soukromé bezpečnostní služby jsou v Německu regulovány především § 34a Zákona o obchodu a průmyslu (Gewerbeordnung), který stanovuje pravidla pro provozování těchto služeb včetně požadavků na licence a školení zaměstnanců.

- Licence a školení: Pro provozování soukromých bezpečnostních služeb je nezbytná licence podle § 34a Gewerbeordnung, přičemž zaměstnanci musí projít školením a složit zkoušky zahrnující právní základy, bezpečnostní techniky, komunikaci a další dovednosti.

- Použití zbraně: Zaměstnanci mohou používat zbraně pouze za velmi přísných podmínek podle německého zákona o zbraních (Waffengesetz) a musí získat speciální licenci, která zahrnuje důkladné školení v právních aspektech a bezpečném používání a skladování zbraní.

6. Finsko
- Legislativní rámec: Soukromé bezpečnostní služby jsou ve Finsku regulovány zákonem o soukromých bezpečnostních službách platným od roku 2002, který upravuje podmínky provozování těchto služeb včetně práv a povinností agentur.

- Licence a školení: Poskytovatelé soukromých bezpečnostních služeb musí získat certifikaci vydanou Ministerstvem vnitra Finska a absolvovat speciální školení, které zahrnuje výcvik v použití zbraní, pokud je to vyžadováno.

- Použití zbraně: Soukromé bezpečnostní subjekty mohou používat zbraně za podmínek splnění speciálního výcviku a po schválení policejními orgány, přičemž použití zbraně je povoleno jen v naléhavých případech, kdy nelze trestné jednání ukončit jinými prostředky.

Vyhodnocení komparace v jednotlivých kritériích

Komparace bezpečnostních modelů ve Francii, Itálii, Nizozemsku, Slovensku, Německu a Finsku ukazuje rozmanitost přístupů k regulaci soukromých bezpečnostních služeb. Každý stát má své specifické legislativní, organizační a provozní modely, které odrážejí jejich historický vývoj, právní kulturu a bezpečnostní požadavky. Tato kapitola se zaměřuje na porovnání těchto modelů z hlediska legislativních omezení, školení a kvalifikací, spolupráce s veřejnými bezpečnostními orgány a přístupu k používání zbraní. Výstupem bude návrh ideálního modelu komerční bezpečnosti, který by mohl být aplikován jako best practice.

Legislativní přístup

Legislativní rámec ve všech zkoumaných státech zahrnuje jasně definované zákony a předpisy, které regulují činnost soukromých bezpečnostních služeb. Ve Francii je tento rámec tvořen zákonem č. 83-629, který klade důraz na registraci agentur, licencování

a dodržování standardů v oblasti školení a povolení. Itálie používá zákon č. 269/1998, který mimo jiné zahrnuje i povinnosti týkající se ochrany osobních údajů a soukromí.

Nizozemsko reguluje soukromé bezpečnostní služby prostřednictvím zákona o soukromých bezpečnostních organizacích a vyšetřovacích agenturách, přičemž licence vydává Ministerstvo veřejné bezpečnosti a spravedlnosti. Slovensko využívá zákon č. 473/2005 Z.z., který detailně popisuje licencování, provoz a kontrolu bezpečnostních služeb. Německo má podobně jako Itálie systém, který zahrnuje nejenom licencování a školení, ale také pravidelnou spolupráci mezi státními a soukromými bezpečnostními složkami.

Z komparace vyplývá, že všechny státy kladou důraz na regulaci prostřednictvím licencí a povinného školení. Rozdíly spočívají zejména v detailech těchto předpisů a rozsahu spolupráce s veřejnými bezpečnostními orgány.

Licence a školení

Ve všech státech je získání licence pro provozování soukromé bezpečnostní služby základním předpokladem. Francie vyžaduje registraci agentur u Ministerstva vnitra a povinné školení pro všechny bezpečnostní pracovníky. Itálie stanovuje přísné požadavky na školení, které zahrnují i školení v oblasti ochrany osobních údajů.

Nizozemsko rovněž klade důraz na odborné školení a kvalifikaci, přičemž zaměstnanci musí mít speciální licence pro použití zbraní. Slovensko požaduje, aby všichni provozovatelé soukromých bezpečnostních služeb splnili odborné zkoušky a předkládali každoroční zprávy o své činnosti Ministerstvu vnitra. Německo, kromě běžných licenčních požadavků, integruje školení a kvalifikaci do širšího rámce spolupráce mezi státními a soukromými složkami.

Spolupráce s veřejnými bezpečnostními orgány

Spolupráce mezi soukromými bezpečnostními službami a veřejnými bezpečnostními orgány se liší v míře formality a struktury. Itálie a Německo mají explicitní systémy spolupráce, které zahrnují sdílení informací a společné řešení krizových situací. Francie a Nizozemsko mají obecné rámce pro spolupráci, které jsou flexibilnější a méně formální.

Na Slovensku je spolupráce mezi soukromými a veřejnými bezpečnostními službami méně formální, avšak stále důležitá. Slovensko klade důraz na pravidelnou kontrolu a dohled nad soukromými bezpečnostními službami, což zajišťuje jejich soulad s veřejnými bezpečnostními standardy.

Použití zbraní

Použití zbraní v soukromých bezpečnostních službách je přísně regulováno ve všech státech. Ve Francii a Itálii mohou zaměstnanci nosit zbraně pouze na základě zvláštní licence a po absolvování odborného školení. Nizozemsko a Německo mají velmi přísná

pravidla pro použití zbraní, která zahrnují nejenom získání licence, ale také pravidelné hodnocení a kontrolu.

Na Slovensku je použití zbraní rovněž regulováno, přičemž důraz je kladen na odborné školení a pravidelnou kontrolu státními orgány. Ve všech státech je použití zbraní omezeno na specifické situace a je povoleno pouze v rámci oprávněné obrany.

Návrh ideálního modelu komerční bezpečnosti

Na základě komparace jednotlivých modelů lze navrhnout ideální model komerční bezpečnosti, který by kombinoval nejlepší prvky z každého systému definovaného výše:

1. Striktní legislativní rámec:
- Zákony by měly jasně definovat požadavky na licencování, školení a činnost soukromých bezpečnostních služeb, inspirované modely z Francie, Itálie a Německa. Takový rámec by měl zajistit, že všechny agentury budou fungovat v souladu s právními předpisy a standardy kvality.

2. Povinné odborné školení:
- Zaměstnanci by měli povinně absolvovat odborné školení zahrnující právní předpisy, etiku a techniky používání zbraní. Tato školení by měla být jak vstupní, tak periodická, podobně jako je to v Itálii a Německu. Pravidelné školení by zajistilo, že zaměstnanci budou vždy aktuální s nejnovějšími bezpečnostními postupy a předpisy.

3. Efektivní spolupráce s veřejnými orgány:
- Efektivní spolupráce mezi soukromými a veřejnými bezpečnostními složkami by zahrnovala sdílení informací a společné řešení krizových situací, jak je praktikováno v Itálii a Německu. Státní orgány by měly plnit dozorovou a kontrolní funkci nad činností soukromých bezpečnostních služeb, což by zajistilo dodržování všech právních a bezpečnostních standardů.

4. Ochrana osobních údajů:
- Přísná regulace ochrany osobních údajů by měla být v souladu s evropskými směrnicemi, inspirovaná legislativními rámci Francie a Itálie. Tím by bylo zajištěno, že všechna data budou chráněna a soukromí jednotlivců bude respektováno.

5. Přísné podmínky pro použití zbraní:
- Použití zbraní by mělo být povoleno pouze po získání příslušné licence a v souladu s přísnými pravidly definovanými zákonem o soukromých bezpečnostních službách a zákonem o zbraních v příslušném státě, jako je to v Nizozemsku a Německu. Pravidelná hodnocení a kontroly by zajistily, že zbraně budou používány pouze v nezbytných případech a bezpečně.

Ideální model komerční bezpečnosti by měl kombinovat nejlepší prvky z různých existujících systémů. Zákony by měly jednoznačně definovat požadavky na licencování, školení a činnost soukromých bezpečnostních služeb, podobně jako je to u vybraných zahraničních modelů. Zaměstnanci by měli povinně absolvovat odborné školení, které by

zahrnovalo právní předpisy, etiku a techniky používání zbraní. Tato školení by měla být jak vstupní, tak periodická.

Spolupráce mezi soukromými a veřejnými bezpečnostními složkami by měla zahrnovat sdílení informací a společné řešení krizových situací. Státní orgány by měly zároveň plnit dozorovou a kontrolní funkci nad činností soukromých bezpečnostních služeb. Přísná regulace ochrany osobních údajů by měla být v souladu s evropskými směrnicemi. Použití zbraní by mělo být povoleno pouze po získání příslušné licence a v souladu s přísnými pravidly definovanými zákonem o soukromých bezpečnostních službách a zákonem o zbraních v příslušném státě. Tento model by zajistil vysokou úroveň profesionality a bezpečnosti v komerčním bezpečnostním sektoru.

Závěr

Tento článek se zaměřuje na problematiku komerční bezpečnosti v ČR, respektive její současnou právní úpravu, která neodpovídá standardům ostatních evropských zemí. Cílem bylo reflektovat a komparovat vybraná kritéria u konkrétních zahraničních modelů a na základě jejich vyhodnocení navrhnout ideální model komerční bezpečnosti, kterým by se případná právní úprava v ČR mohla inspirovat. Kvalitu zahraničních soukromých bezpečnostních služeb garantují přesně vymezené legislativní podmínky, což je v prostředí ČR základní problém současného stavu.

Literatura

KAMENÍK, Jiří a František BRABEC. *Komerční bezpečnost*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-303-9.

MACEK, Pavel a František NOVÁK. *Privátní bezpečnostní služby*. Praha: Police History, 2005, 316 s. ISBN 80-86477-23-1.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu.

Zákon č. 83-629 o bezpečnostních službách (FR).

Zákon č. 473/2005 Z.z., o poskytování služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti.

Paragraf § 34a Zákona o obchodu a průmyslu (Gewerbeordnung).

Další vybraná legislativa.

Ticho, které bolí: Skrytá tvář domácího násilí

The Silence That Hurts: The Hidden Face of Domestic Violence

TEREZA FLEGROVÁ,[1] DANA MÍKOVÁ[2]

Abstrakt

Tento článek se zaměřuje na analýzu problematiky domácího násilí, přičemž se soustředí na hlavní překážky, které brání obětem v opuštění násilného vztahu. Na základě výzkumného šetření a osobních svědectví sedmi žen, které sdílely své zkušenosti s různými formami domácího násilí, článek odhaluje klíčové mechanismy, jako jsou naučená bezmocnost, ekonomická závislost a manipulace skrze společné děti. Skutečné příběhy ukazují na komplexnost situací, v nichž se oběti ocitají, a zdůrazňují naléhavou potřebu odborné a veřejné podpory při řešení tohoto závažného společenského problému.

Klíčová slova

Domácí násilí, naučená bezmocnost, ekonomické faktory, děti jako nástroj manipulace násilnou osobou

Abstract

This article aims to analyse the issue of domestic violence, focusing on the main barriers that prevent victims from leaving an abusive relationship. Based on a research investigation and personal testimonies of seven women who shared their experiences of various forms of domestic violence, the article reveals key mechanisms such as learned helplessness, economic dependence and manipulation through shared children. The real stories show the complexity of the situations in which the victims find themselves and highlight the urgent need for professional and public support to tackle this serious social problem.

Key words

Domestic violence, learned helplessness, econoic dependence, children as a tool of manipulation by a violent person

DOI

http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/2-05

Úvod

Za zavřenými dveřmi domovů, kde by měla vládnout láska a bezpečí, se někdy odehrávají příběhy plné bolesti, strachu a zoufalství. Domácí násilí je vážný problém, který proniká do

1 Mgr. Tereza Flegrová, Policie ČR, komisař SKPV, Praha

2 PhDr. Dana Míková, Vysoká škola finanční a správní, externí pedagog, Praha

všech vrstev společnosti, a přesto často zůstává skryto před zraky veřejnosti. Mnohé oběti se obávají promluvit, zatímco pachatelé zneužívají jejich zranitelnost. I v dnešní době, kdy se lidé stále více otevírají diskuzím o osobních problémech a vyhledávají pomoc, zůstává domácí násilí často zahaleno ve stínu, kde oběti nejen trpí fyzicky a psychicky, ale také čelí osamělosti a izolaci.

Domácí násilí lze definovat jako nenapravitelné narušení vztahů mezi osobami sdílejícími společnou domácnost, poháněné touhou jednoho z partnerů neomezeně ovládat druhého. Zanechává nejen fyzické a duševní jizvy na oběti, ale také negativně ovlivňuje další blízké osoby. Projevy, formy, intenzita a dopady domácího násilí se mohou výrazně lišit, protože každý člověk reaguje jinak a každý narušený vztah je jedinečný ve všech svých aspektech.

Co ale zůstává stejné, je nerovnoměrné rozdělení rolí násilníka a oběti, role někoho, kdo má a uplatňuje plnou kontrolu nad tím druhým a tedy toho, který o ni nedobrovolně přišel a jehož osobní integrita byla narušena. Celý proces eskalující intenzity projevů domácího násilí uvrhují na oběť stín strachu a bezmoci, zatímco osoba jim blízká pomalu překračuje veškeré hranice snesitelnosti.[3]

Rozebírané hlavní důvody, jež zabraňují obětem v odchodu, budou vycházet z provedeného výzkumného šetření, na němž se podílely právě osoby, jež osobně zakusily hořkou chuť odvrácené stránky domova. Otevřený pohled do svých vztahů umožnilo celkem sedm respondentek, které se podílely na výzkumném šetření a odhalily tak skutečné zlo tkvící za zavřenými dveřmi svých bývalých domovů, kterému osobně po dlouhá léta čelily.

Podstata domácího násilí

Domácí násilí, ať už fyzické, psychické, ekonomické nebo sexuální, není jen izolovaným problémem jednotlivců, ale hluboce zakořeněným společenským fenoménem, který má rozsáhlé důsledky pro všechny zúčastněné. V každém vztahu, kde dochází k násilí, existuje dynamika moci a kontroly, kdy jeden člověk cíleně zneužívá svou pozici, aby udržel druhého v podřízenosti. Tento vzorec chování není náhodný ani izolovaný, ale cyklicky se opakuje v různých formách a intenzitě, což vede k postupnému narušování psychické, fyzické a emocionální integrity jak samotné oběti, tak i dalších osob v domácnosti.[4]

Podle odborné literatury a výzkumů zahrnuje domácí násilí široké spektrum chování, od fyzických útoků, jako je bití nebo škrcení, po psychické formy násilí, včetně vyhrožování, ponižování nebo kontrolování všech aspektů života oběti. Ekonomické násilí, kdy násilník omezuje přístup oběti k finančním prostředkům, a sexuální násilí, kdy je oběť nucena k sexuálním aktivitám proti své vůli, jsou dalšími krutými formami, které v této dynamice hrají stěžejní roli.[5]

---

3 *FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.*

4 *BURIÁNEK, J., S. PIKÁLKOVÁ a Z. PODANÁ. Abused, battered, or stalked: violence in intimate partner relations gendered. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3163-9.*

5 *FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.*

Statistiky ukazují, že domácí násilí je závažným a rozšířeným problémem, který postihuje ženy i muže, přestože ženy tvoří většinu obětí. Studie z různých zemí potvrzují, že přibližně každá třetí žena a každý čtrnáctý muž se během svého života setká s některou formou domácího násilí.[6] Avšak co činí tento problém ještě složitějším, je skutečnost, že většina případů zůstává nehlášená a nepojmenovaná, což znamená, že opravdový rozsah problému je pravděpodobně mnohem větší, než se uvádí.

Násilníci často zneužívají důvěrného vztahu, který s obětí mají, a využívají jej k tomu, aby posílili svou kontrolu. Tato kontrola se projevuje v různých formách, od izolace oběti od rodiny a přátel, přes manipulaci s jejími myšlenkami a emocemi, až po fyzické a sexuální násilí, které je používáno jako prostředek k dosažení naprosté podřízenosti.[7]

Domácí násilí není jen otázkou fyzických zranění; jde o komplexní problém, který zahrnuje psychické, emocionální a sociální aspekty. Tento druh násilí má dlouhodobé a devastující důsledky nejen pro oběti, ale i pro svědky těchto činů a širší společnost, která je tímto fenoménem také zasažena.

Proč oběti zůstávají: mechanismy uvěznění v toxickém vztahu

Domácí násilí, ať už hovoříme o jakékoliv jeho formě, zahrnuje mnohem hlubší, psychologické a sociální mechanismy, které oběti udržují ve vztahu, ze kterého je těžké uniknout.[8] Ve své podstatě všechny hlavní důvody, proč oběť neodejde z násilného vztahu, bychom mohli zaštítit pod jeden nadřazený. Strach. Strach z něčeho nového, ze změny a z možných situací, které mohou s ochodem nastat. Každá ohrožená osoba si prochází celkem čtyřmi fázemi vnímání svého vztahu. Z počátku násilí popírá, omlouvá jednotlivé incidenty nebo je jen označuje na shodu náhod. Poté, co si oběť přizná, že násilí ve vztahu je skutečné, hledá tu nejvhodnější odpověď na otázku, proč k němu dochází. Je pro ni velmi těžké až nemožné přiznat si, že by osoba, kterou miluje, byla něčeho takového schopna bez důvodu, a proto začne vinit sama sebe. Následně je zde uvědomění ze strany oběti, která nyní chápe, že násilí do zdravého vztahu nepatří, avšak stále si nedokáže představit jeho konec. V poslední fázi vyžadující obrovskou sílu a odhodlání, dokáže oběť odejít.[9]

V rámci provedeného výzkumného šetření byly zjištěny tři hlavní důvody, které brání obětem v odchodu z násilného vztahu: naučená bezmocnost, ekonomické faktory a společné děti. Všechny tyto stěžejní důvody však nestačí jen popsat, ale je nezbytné na ně pohlížet perspektivou samotné oběti a pochopit jejich rozsáhlost a vzájemnou provázanost.

---

6 Vláda České republiky. Akční plán pro prevenci domácího násilí na rok 2023. [online]. [cit. 2024-09-11]. Vláda České republiky, 2023. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP_DGPN-2023_final.pdf

7 ČÍRTKOVÁ, L. Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

8 ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.

9 FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.

Naučená bezmocnost je stav, kdy oběť ztrácí víru ve schopnosti ovlivnit svůj osud nebo se bránit. Tento stav je důsledkem opakovaného násilí a manipulace, které vedou k postupné ztrátě sebevědomí a pocitu bezmoci. Oběti často věří, že nemají jinou možnost než ve vztahu zůstat. Z psychologického hlediska je důležité porozumět tomu, jak tato koncepce ovlivňuje chování a myšlení jednotlivců, aby bylo možné vyvinout účinné intervence a podporu při jejím překonávání, což v případech domácího násilí vyžaduje o to opatrnější a chápavější přístup k obětem.[10]

Koncept naučené bezmocnosti, popsaný americkým psychologem Martinem Seligmanem, vysvětluje, jak opakovaná expozice nepříznivým a nezvládnutelným situacím vede k tomu, že se jedinec začne cítit bezmocný a ztratí víru v možnost změny.[11] Tento jev je v kontextu domácího násilí zvlášť relevantní. Oběti, které jsou opakovaně vystaveny násilí a manipulaci, postupně přicházejí o schopnost bránit se a hledat východisko, protože si zvykají na neustálé utrpení a ztrácejí naději na únik.[12] Tento proces je často přirovnáván k syndromu vařené žáby, kdy žába, vložená do hrnce s pomalu se ohřívající vodou, postupně ztrácí schopnost vnímat rostoucí teplotu a nakonec uhyne, aniž by si uvědomila, že mohla uniknout. Podobně oběti domácího násilí, které se postupně přizpůsobují eskalujícímu násilí, si neuvědomují, jak vážná jejich situace je, dokud není příliš pozdě. Tato kombinace naučené bezmocnosti a pomalu se zhoršujícího prostředí způsobuje, že oběti zůstávají ve vztazích, které by v počáteční fázi snadno opustily.[13]

„…všechno se začalo dít pozvolna, pozvolna si ji zaháčkoval, postupně ji odsekával od přátel, od rodiny, že pak ani neviděla jinou možnost než všechno doma jen držet tak, aby byl klid“, popsala Petra zhoršující se situaci ve své rodině.[14]

Podobně vylíčila narůstající intenzitu i respondentka Lenka: *„…postupně mě začal takzvaně zadupávat do země. Říkal mi, že nejsem tak chytrá, nejsem tak dobrá a postupně přidával. Nejsem ani tak hezká a vzhledem k tomu, jak hodně pil, narůstala jeho žárlivost. Všechno se to pomalu stupňovalo.“*[15]

Dalším stěžejním faktorem a bariérou mezi setrváním a odchodem oběti jsou ekonomické faktory. Ekonomické faktory hrají klíčovou roli v udržování obětí v násilných vztazích. V mnoha případech je finanční závislost na partnerovi jedním z hlavních důvodů, proč oběti nemohou opustit násilný vztah. Násilníci často kontrolují veškeré finanční zdroje domácnosti, čímž obětem znemožňují samostatně hospodařit a vytvářejí situaci, kde je téměř nemožné odejít. Tento druh ekonomické kontroly může zahrnovat nejen

10 *SELIGMAN, M. E. P. Naučený optimismus. Přeložil Pavel Krejčí. Portál, 2013.*

11 *FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová páce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.*

12 *ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.*

13 *Advokát Bružičková. Domácí násilí a teorie žáby. [online]. [cit. 2024-09-14]. Dostupné z: https://www.advokat-bruzickova.cz/pomoc-obetem-trestne-cinnosti/domaci-nasili-a-teorie-zaby/*

14 *FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová páce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.*

15 *Ibid.*

kontrolu nad příjmy a výdaji, ale i zamezení přístupu k bankovním účtům, majetku nebo rozhodování o finančních záležitostech.

V praxi se často setkáváme se skutečností, že oběti domácího násilí často čelí hrozbám finančního vyčerpání, pokud by se pokusily odejít, což je udržuje ve stavu permanentní závislosti.

„Všechno bylo psané na něj, já jsem neměla nic, tak jak bych mohla odejít, a navíc ještě s dětmi. Majetek jsem nikdy neřešila, brala jsem to tak, že tím, že jsme manželé, máme všechno napůl, teprve až při rozvodu jsem viděla, jak moc jsem znevýhodněná, když je všechno psané na něj".[16] Tento úryvek z rozhovoru s respondentkou Natálií ukazuje, jak ekonomické násilí může oběti zcela paralyzovat v jejich snaze opustit násilný vztah. Finanční kontrola násilníka a skutečnost, že veškerý majetek je psaný na něj, oběť znevýhodňuje a brání jí nejen v odchodu, ale i v zajištění stability pro sebe a své děti.

„Samotný odchod pro mě byl velmi náročný, okamžitě mě odřízl od peněz, protože všechny peníze chodily jen na jeho účet a on mi dřív vždy něco málo dával na jídlo atd. Vadilo mu i to, že jsem měla svůj vlastní účet. Byla jsem plně závislá na tom, co mi pošle a v době odchodu jsem měla na účtu 6 000, - Kč", popsala Lucie, svou tíživou finanční situaci při odchodu.[17]

„…musela vymýšlet delší cesty, nebo takové, kde nepůjdeme třeba okolo žádné zmrzliny, protože věděla, že by nám ani ji nemohla koupit. Když už vydělávala, musela otci říkat, že vydělává méně, aby jí nemohl sebrat všechno a snažila se dávat i z toho mála něco stranou pro nás."[18] Příběh Petry odhaluje hlubokou oběť, kterou její matka přinášela, když se snažila ochránit své děti před tvrdou realitou ekonomického teroru. Vydělávala pod neustálým tlakem, skrývala skutečné příjmy a zoufale se snažila ušetřit aspoň něco málo, aby své děti uchránila před ještě větší chudobou a beznadějí.

Třetím největším důvodem, který bránil obětem k odchodu, je podle zjištěných dat výzkumného šetření skutečnost, že oběť má s násilníkem společné děti, skrze které ji vystavuje nejrůznějším manipulacím.[19] Mateřská láska je nesmírně silná, a právě kvůli ní mnoho žen setrvává ve vztahu, kde denně čelí obrovské bolesti. Když je oběť domácího násilí manipulována prostřednictvím svých dětí, stává se zajatkyní vlastní lásky – její potřeba ochránit své děti za každou cenu jí brání v odchodu, i když ví, že by měla utéct. Hrozby zaměřené na děti nebo i ty nejméně pravděpodobné scénáře, ve kterých o ně může při odchodu přijít, umocňují její strach a vytvářejí neviditelná pouta, která jí nedovolují odejít. Tento strach o své děti se stává jednou z nejsilnějších zbraní násilníka, který si je vědom, že tímto způsobem dokáže matku udržet v začarovaném kruhu násilí.

„Buď se okamžitě vrátíš, nebo zažiješ peklo na zemi, protože jsi odešla bez mého svolení, vysuším tě a přijdeš o děti."; „… začal psychicky deptat děti, tak jsem se raději kvůli nim

16 *FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.*

17 *Ibid.*

18 *Ibid.*

19 *Ibid.*

vrátila",[20] popsala Lucie, která se ze strachu o děti raději celkem třikrát vrátila k násilníkovi. Tento úryvek silně ilustruje, jak násilník zneužívá společných dětí k upevnění své moci nad obětí.

Příběh Simony zachycuje, kam až je násilník schopen zajít a jak daleko je oběť schopna se nechat zavléct, pokud jde o její děti: *„Chytil mě pod krkem, čímž mě teda vzbudil a řekl mi, že jestli budu řvát, tak mě zabije a kluky mi odvede."*[21]

„Také mi vyhrožoval, že mi děti sebere, že ze mě udělá alkoholika a nahlásí mě na sociálku. Snažil se hledat veškeré fotky, kde jsem si třeba při nějaké příležitosti přiťukla skleničkou s alkoholem, aby je mohl použít, proti mně."[22] Slova respondentky Michaely ukazují, co všechno je násilník schopen vymyslet, aby umocnil v oběti strach, že může přijít o své děti, pokud se pokusí od něj odejít.

Společné děti jsou v rukou násilníka mnohdy velmi mocným nástrojem k ovládání života oběti i poté, co násilný vztah opustí, jak můžeme vyčíst z vyprávění respondentky Natálie: *„On vlastě děti doteď využívá jako takový svůj nástroj pomsty. Neustále se snaží najít jakýkoliv způsob, aby škodil nebo mi znepříjemňoval život. Byly doby, kdy mi psal třeba i několikrát denně e-maily a pořád něco chtěl řešit. Nebo pořád přes zprávy něčím vyhrožuje, naposledy jsem měla u sebe zrovna dceru a ta onemocněla, tak jsem ji nechala doma a hned na mě zavolal OSPOD s tím, že neposílám dítě do školy. Smutné je, že rozvodem vše neskončilo, dodnes posílá co měsíc udání na OSPOD."*[23]

Jak můžeme vidět, zůstávání v násilném vztahu je složitý a hluboce zakořeněný problém, který nelze vysvětlit jedním nebo dvěma faktory. Spíše je výsledkem komplexní kombinace různých psychologických, sociálních, finančních a emočních bariér, které oběti násilí brání v odchodu. Výzkumy a analýzy zaměřené na tuto problematiku odhalují různé vrstvy tohoto fenoménu, který je často ještě zesilován společenskými a kulturními normami.

Dalším stěžejním důvodem, proč se oběti rozhodnou zůstat v násilném vztahu, je přítomnost silného psychologického tlaku a manipulace ze strany násilného partnera. Tento tlak může být natolik intenzivní, že oběť začne zpochybňovat vlastní hodnotu a schopnosti, čímž se ještě více snižuje její možnost úniku. K tomu přispívají i různé formy emocionálního násilí, které oběť postupně připravují o sebedůvěru a schopnost jednat.[24]

Významným faktorem, který hraje velkou roli, jsou rodinné a sociální tlaky. Ve společnostech, kde je tradiční pohled na manželství a rodinu silně zakořeněn, může být rozvod nebo odchod ze vztahu stigmatizován. Oběti se často bojí odsouzení ze strany rodiny nebo komunity, což zvyšuje jejich pocit osamění a beznaděje. Tento strach z odsouzení může

---

20 FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.

21 Ibid.

22 Ibid.

23 Ibid.

24 TOPINKA, D., ed. Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky. Ostrava: SocioFactor, 2016. ISBN 978-80-906615-0-9.

být podpořen i náboženskými nebo kulturními normami, které preferují zachování rodiny za každou cenu.

Navíc je zde i otázka strachu z násilí. Mnoho obětí se obává, že pokud by se pokusily odejít, násilí ze strany partnera by se mohlo stupňovat, a to nejen vůči nim samotným, ale i vůči jejich dětem nebo blízkým.

Výzkumy potvrzují další klíčovou bariéru, kterou je absence podpůrných sítí. Oběti často postrádají přátele nebo rodinu, kteří by jim poskytli podporu a bezpečné místo, kam by mohly odejít. Tato izolace může být důsledkem dlouhodobého násilí, kdy násilník záměrně narušuje všechny vazby oběti na okolní svět, aby ji udržel pod svou kontrolou.

Kombinace těchto faktorů vytváří pro oběti neuvěřitelně náročné prostředí, ve kterém je velmi obtížné najít sílu a prostředky k odchodu. Jak ukazuje provedený výzkum, mnohé z těchto překážek jsou navzájem propojené a posilují se, což oběti často staví do bezvýchodné situace.

Za dveřmi našich domovů

Pro dokreslení reality domácího násilí uvádíme skutečné příběhy celkem sedmi respondentek, které byly ochotné otevřeně pohovořit o svých osobních zkušenostech soužití s násilníkem. Všechny tyto ženy poskytly náhled do svého soukromí, otevřely své rány a znovu prožily nejhorší momenty, kdy do jejich života a domova vstoupilo domácí násilí. Následující části mohou být velmi bolestné, proto je důležité si uvědomit, že to možná nejsou zážitky, o kterých slyšet chceme, ale o kterých slyšet potřebujeme.

Domácí násilí je zákeřným parazitem rodinných a partnerských vztahů. Abychom na něj nalezli lék, potřebujeme ho nejdříve poznat. Necenzurovaně, bez bagatelizací a ze všech jeho stran právě tak, jak se skutečně projevuje. Úryvky z příběhů těchto obětí nejsou jen výpovědí o tom, co se děje za zavřenými dveřmi. Jsou svědectvím o síle, odvaze a neuvěřitelné odolnosti, kterou tyto ženy prokázaly, když se rozhodly promluvit. Každý z těchto příběhů může pomoci zvýšit povědomí o tom, jak domácí násilí skutečně vypadá, jaké má důsledky a proč je tak obtížné se z tohoto začarovaného kruhu dostat.

Otevřenost těchto žen nám poskytuje příležitost k hlubšímu pochopení tohoto problému a k tomu, abychom se jako společnost stali více informovanými, empatičtějšími a schopnými efektivněji pomáhat těm, kteří se nacházejí v podobné situaci. Přijetí a porozumění těmto příběhům je krokem k vytvoření světa, kde se nikdo nebude muset bát ozvat, kde bude dostupná podpora a kde násilí nebude tolerováno.

Lucie

„Skoro vyvrátil dveře, bušil a řval, ať otevřu. Nakonec jsem raději odemkla, on vešel a před tou naší dcerou vzal moje pyžamo a rozerval ho vzteky na několik kusů a hodil se mnou do postele. Dcera se klepala a brečela. Tohle bylo poprvé, co udělal něco před dítětem a já jsem v tu chvíli pocítila velký strach o děti."[25]

25 *FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.*

„On se třeba v šest ráno vzbudil, přišel k nám do pokoje a rozsvítil mi lampičku nad hlavou. Pak spustil „ty mrcho, okamžitě odsud vypadni". Děti se rozbrečely, protože je vzbudil a on pak prostě zase jen odešel do práce. Tohle dělal třeba čtyři měsíce v kuse." [26]

„Rozeřval se, začal křičet: „Pomoc, máma mě mlátí." Okamžitě jsem věděla, že je problém, že to celý otočí. On si tu vlastní ruku mezi ty dveře znovu a víc přimáčkl, začal ještě víc řvát, myslela jsem, že mě snad z něj odvezou do blázince."[27]

„Jednou jsem třeba spadla ze schodů a narazila jsem si páteř, takže jsem se nemohla zvednout a zůstala jsem na nich ležet. On šel kolem těch schodů, vedle mě seděla pak dcera, která plakala, a on mi jen řekl, že když se neumím chovat, tak mi nebude ani pomáhat a odešel."[28]

Úryvek ilustruje, jak násilník nepociťuje zábrany před fyzickým násilím ani v přítomnosti dětí, což ukazuje na hluboké narušení rodinných vztahů a zanedbání rodičovské role. Takové násilí před dětmi může mít dlouhodobé traumatické následky nejen pro oběť, ale i pro děti, které jsou svědky těchto událostí.

Násilník využívá systematického psychického týrání, které je zaměřeno na ponižování oběti a narušování jejího duševního klidu. Pravidelné probouzení a ponižování narušuje psychickou stabilitu oběti a je typickým příkladem metody, jak udržovat oběť v permanentním stavu úzkosti, strachu a nejistoty.

Situace, kdy násilník zinscenuje vlastní zranění, aby obvinil oběť, je příkladem psychického týrání zaměřeného na diskreditaci oběti. Takové chování ukazuje na vysokou úroveň manipulace, kde násilník oběť neustále kontroluje a zastrašuje, což může vést k sebedestruktivním myšlenkám oběti.

Petra

„Hlavní tam bylo psychické násilí, a navíc jsme skoro nikam nemohli chodit, ani navštěvovat babičku z maminčiny strany."[29]

„Urážky a potupné komentáře, to bylo u nás na denním pořádku. Hrozně bolestivé bylo jeho klasické, „no jako podívej se na sebe, jak vypadáš", nebo „ty jsi zase přibrala", přitom, jsem byla hubená jak proutek, dokonce podvyživená. Po nějaké době jsem ho už nevnímala jako tátu, ale i přesto, když mi jednou řekl, že snad ani nejsem jeho, mě to velmi ranilo."[30]

„Najednou jsem viděla jeho výraz, úplně jako kdyby mu potemněly oči a nebyl to vůbec on. Byl to moment, kdy jsem se opravdu hrozně bála, co se bude dít dál. Neviděla jsem u něj ani takový ten jeho klasický cholerický výraz, bylo to o dost chladnější… najednou mě popadnul pod krkem a začal mě škrtit. Skoro jsem už přestávala vidět, měla jsem pocit, že vidím jen černo

26 *FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.*

27 *Ibid.*

28 *Ibid.*

29 *Ibid.*

30 *Ibid.*

a v pozadí slyším svou maminku, jak úplně křičí, aby mě pustil. Pak najednou, jako kdyby se vrátil do reality a uvědomil si, co to dělá, mě prostě odhodil na gauč."[31]

Petra hovoří zejména o psychickém násilí, včetně neustálých urážek a ponižování, které má za cíl narušit její sebevědomí a izolovat ji od blízkých. Takové chování často vede k hluboké emocionální nestabilitě a ztrátě identity oběti.

Útoky, jako je škrcení, představují extrémní formu fyzického násilí a jsou často spojeny s vysokým rizikem fatálních následků. Násilníkova schopnost přejít z násilného chování zpět do "normálu" ukazuje na vysokou míru narušení osobnosti a nebezpečí pro oběť.

Natálie

„Když jsem byla připojená na Wi-Fi, nefungoval mi na telefonu WhatsApp ani Messenger, až jsem později zjistila, že mi nastavil nějaká omezení, abych si nemohla s nikým psát, protože když jsem si jednou koupila novou SIM kartu, kterou jsem občas používala, najednou vše fungovalo."[32]

„Měla jsem jednoho kamaráda z dětství, se kterým jsme si vždy na Vánoce psali přání za celou rodinu a občas jsme si napsali, jak se nám daří atd., no a jednou, když mi nenapsal, tak jsem se podívala do spamu a zjistila jsem, že nějakou záhadou tam je vhozená jeho konverzace."[33]

„Nakonec jsem musela vyskočit z okna, abych mu utekla, což bylo v přízemí, ale neměla jsem, jak bych jinak utekla. Vyběhl za mnou a běžel se mnou až na silnici. Pak byl na chvíli najednou klid, až do chvíle, kdy přijela sanitka, a to byl úplně extrém, protože ta sanitka přijela pro mě, protože on jim zavolal, že jsem se zbláznila."[34]

Násilník používá technologie k monitorování a kontrole oběti, což představuje moderní formu psychického násilí. Omezení přístupu k informacím a komunikaci s ostatními je způsob, jak oběť izolovat a zvýšit její závislost na násilníkovi.

Nutnost Natálie vyskočit z okna, aby unikla násilníkovi, poukazuje na extrémní míru fyzického a psychického nebezpečí, kterému byla vystavena. Tento akt ukazuje na zoufalství a bezvýchodnost situace, ve které se oběť nacházela.

Manipulace zahrnující volání sanitky a tvrzení, že se Natálie „zbláznila", je příkladem psychického zneužívání a snahy o zpochybnění jejího duševního zdraví. Toto chování ztěžuje oběti hledání pomoci, protože okolí může být manipulováno k tomu, aby oběť považovalo za problémovou osobu.

---

31 FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.

32 Ibid.

33 Ibid.

34 Ibid.

Michaela

„Skoro pořád byl v práci na telefonu, neustále mi volal přes videohovory a kontroloval, kde jsem a co pořád dělám."[35]

*„Jednou, když jsem třeba seděla na gauči a neodpovídala jsem mu podle jeho představ, do mě začal kopat. Často mě kopal do žeber, nebo mě chytil za vlasy a táhnul mě k zrcadlu, abych se prý podívala, jak vypadá ku*va, bylo to opravdu ponižující. Byl schopný mě bít i v době, kdy jsem byla podruhé těhotná. Uhodil mě tenkrát silně pěstí do břicha, kdy naštěstí to tedy těhotenství neovlivnilo."*[36]

„on na mě začal řvát, bil do mě pěstmi a kopal mě pak do žeber. Dával mi pěstí i do hrudní kosti, a nakonec si vzal nějaký kus oblečení a začal mě jím škrtit a u toho na mě křičel, ať zdechnu. Pak si šel dát cigaretu a já jsem si šla v bolestech lehnout k dětem. Nespala jsem moc dlouho, vzbudila mě hrozná bolest, že jsem pak už do rána nemoha spát. Ráno jsem jela do nemocnice, kam mě teda neochotně vzal a byl tam se mnou. Před lékaři jsem lhala o tom, jak k tomu došlo, protože u toho byl manžel. Potom musel jet do práce, takže když odjel, jsem doktorovi řekla pravdu. Museli mě na několik dní hospitalizovat, bylo to opravdu hodně vážné zranění, kdy jsem měla i vnitřní krvácení z jednoho orgánu a mohla jsem i umřít."[37]

Neustálé volání přes videohovory a kontrola Michaely, kde je a co dělá, je příkladem psychického týrání a extrémní kontroly. Tento typ chování může vést k těžké psychické úzkosti a pocitu absolutního nedostatku svobody.

Michaela popisuje pravidelné fyzické násilí, které zahrnuje bití pěstmi a kopání. Tento vzorec násilí je typický pro cyklický charakter domácího násilí, kde se útoky opakují a stupňují v závažnosti.

Násilí zaměřené na těhotnou oběť ukazuje nejen na fyzické týrání, ale i na absolutní nedostatek empatie a ohledů ze strany násilníka. Takové jednání zvyšuje riziko pro zdraví matky i dítěte, což je alarmující.

Lenka

„Začal být vůči mně vulgární a agresivní. Nadávky a ponižování byly častější a častější."[38]

„Když jsem si někdy šla lehnout do obýváku na gauč místo do ložnice k němu, on přišel a najednou mě začal škrtit. Přitom mi do ucha naštvaně řekl, ať jdu okamžitě do postele. V čem se také vyžíval, bylo to, že mi ruce svázal za záda, abych se nemohla bránit. Používal k tomu žluto-zeleno-modrý pásek od županu a vždycky řekl, ať si vůbec nedovolím s ním nespat, když jsem jeho žena, a že ho budu poslouchat."[39]

---

35 *FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.*

36 *Ibid.*

37 *Ibid.*

38 *Ibid.*

39 *Ibid.*

„Po čase jsem si uvědomila, že jsem pořád samá modřina, a jak mě vždycky hrozně bolí, když se bráním a peru se s ním, když po mně vyžaduje sex a já nechci. Navíc jsem nechtěla, aby děti slyšely, že se něco děje. Přišla jsem na to, že je lepší se nebránit a zkrátka si to nějak odbýt. Alespoň jsem neměla modřiny od neustálého svazování rukou."[40]

Vulgarita a nadávky jsou formou psychického násilí, které má za cíl snížit sebevědomí oběti a udržovat ji v neustálém strachu a podřízenosti. Opakované ponižování postupně podkopává její vnitřní sílu a činí ji zranitelnější vůči dalším formám zneužívání.

Svazování a nucení k pohlavnímu styku představují zneužívání těla oběti jako prostředku k dosažení absolutní kontroly. Tento akt násilí je obzvlášť ponižující a traumatizující, zejména když je spojen s fyzickým násilím.

Lenčino rozhodnutí přestat se bránit, aby se vyhnula dalšímu fyzickému zranění, ukazuje na hlubokou psychickou rezignaci. Taková rezignace je často výsledkem dlouhodobého týrání, kde oběť ztratí naději na změnu situace a zvolí strategii přežití, která zahrnuje snášení násilí s minimálním odporem.

Simona

„Zavřel mě na záchodě, abych nemoha jít ven, nebo mi prostě řekl, že nikam nepůjdu. Zakazoval mi, abych kontaktovala tu svou kamarádku, dokonce mi i sebral telefon. Po nějaké době mě začal chodit kontrolovat do práce, když měl volno, to jsem ho zase musela uklidňovat, že jsme spolu a že nikoho jiného nemám."[41]

„Potom mě vzal za krk a násilím mě odtáhl do kuchyně, kde vzal nůž a přiložil mi ho na břicho s tím, že mě zabije. V tu chvíli ve dveřích do kuchyně stál syn, koukal se a tekly mu slzy z očí."[42]

„Chytil mě mezi dveřmi, praštil mi hlavou o futra dveří, načež jsem spadla na zem. Potom mi vzal hlavu a dál s ní mlátil o synovu postel. Nějak jsem se pak doplazila do chodby, kam za mnou došel a začal mě kopat do zad, mezi nohy do všech těch stehů z porodu a operace. Hrozně mě ten večer seřezal, potom mě kopal i do obličeje. Když jsem se zvedla, tak mě vrátil pěstí na zem. Potom se mi začalo dělat zle. V noci jsem zvracela."[43]

„Přivalil se ožralý a zkoušel to na mě, i když jsem mu říkala, ať to nedělá. Nevadilo mu ani to, že děti spaly v jedné místnosti třeba se mnou, prostě i přes můj nesouhlas mi zacpal pusu a vynutil si to na mně. Vždycky jsem se modlila, aby to už skončilo, často mi bylo i zle, byla jsem schopná třeba týden nepozřít jídlo a celkově mi z manžela bylo pak zle."[44]

---

40 FLEGROVÁ, T. Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti. Diplomová práce, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.

41 Ibid.

42 Ibid.

43 Ibid.

44 Ibid.

Simona popisuje omezení svobody pohybu a kontaktu s okolím, což je běžný způsob, jak násilníci izolují své oběti. Izolace zvyšuje závislost oběti na násilníkovi a snižuje její možnosti hledat pomoc.

Násilí, které se odehrává před dětmi, má devastující dopad na jejich psychický vývoj. Použití nože a zastrašování je extrémní formou fyzického násilí a naznačuje, že násilník nemá zábrany ohrožovat život oběti přímo před dětmi.

Sexuální násilí je obzvláště znepokojující, protože vyjevuje naprostou kontrolu násilníka nad obětí, včetně jejího těla. Zneužívání, které probíhá i v přítomnosti dětí, ukazuje na extrémní míru dehumanizace oběti a absolutní porušení jejích práv.

Nastává čas prolomit ticho

Domácí násilí není příběh, který si volíme. Je to tichý tyran, který se plíží za zdmi našich domovů, krade světlo a nahrazuje ho temnotou strachu, bolesti a zoufalství. Uvedené příběhy, nejsou pouhými slovy na papíře; jsou otiskem života, který byl narušen a zničen násilím, jež si nikdo nezaslouží prožít. Tyto ženy sdílely své nejhlubší rány, aby se staly hlasem pro všechny, kteří ještě nenašli odvahu mluvit.

Každý ze zmíněných příběhů nám připomíná, že za každými zavřenými dveřmi může být někdo, kdo trpí, kdo se cítí osamělý a bezmocný. Nemůžeme si dovolit přehlížet jejich volání o pomoc a být lhostejní. Snažme se být těmi, kdo lámou ticho, kdo otevírají dveře, aby vnesli světlo do těch nejtemnějších koutů.

Je naší odpovědností, jakožto společnosti, vytvářet prostředí, kde se nikdo nebude bát promluvit, kde bude každý vědět, že má právo na bezpečí a respekt, a kde bude násilí nejen odsuzováno, ale aktivně potíráno. Každý z nás má roli v tomto boji – ať už je to naslouchání, podpora, nebo pouhé uznání toho, že domácí násilí existuje a je třeba s ním bojovat.

Nesmíme zapomenout, že domácí násilí není problémem jednotlivce. Je to problém nás všech. A jen společným úsilím můžeme zajistit, aby se příběhy, jako jsou tyto, nemusely už nikdy znovu opakovat. Naše budoucnost závisí na tom, jak se k tomuto problému postavíme dnes. Proto neodvracejme zrak, nezavírejme dveře, ale bojujme za svět, kde každý domov bude místem bezpečí a lásky, a ne strachu a bolesti.

Literatura

BURIÁNEK, J., S. PIKÁLKOVÁ a Z. PODANÁ. *Abused, battered, or stalked: violence in intimate partner relations gendered*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3163-9.

ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.

FLEGROVÁ, T. *Domácí násilí – Nejčastější důvody zabraňující odchodu oběti*. Diplomová práce (vedoucí práce Dana Míková), Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2024.

PAPRSTEINOVÁ, L., J. NAVRÁTILOVÁ a L. BOTEK. 2019. *Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*. Praha: Karmelitánské nakladatelství. Orientace (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7566-149-4.

SELIGMAN, M. E. P. 2013. *Naučený optimismus: jak změnit své myšlení a život*. Praha: Dobrovský. ISBN 978-80-7306-534-8.

ŠEVČÍK, D. a N. ŠPATENKOVÁ. 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.

TOPINKA, D. (ed.) 2016. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor. ISBN 978-80-906615-0-9.

Seznam použitých elektronických zdrojů

Vláda České republiky. *Akční plán pro prevenci domácího násilí na rok 2023*. [online]. [cit. 2024-09-11]. Vláda České republiky, 2023. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP_DGPN-2023_final.pdf

Advokát Bružičková. *Domácí násilí a teorie žáby*. [online]. [cit. 2024-09-14]. Dostupné z: https://www.advokat-bruzickova.cz/pomoc-obetem-trestne-cinnosti/domaci-nasili-a-teorie-zaby/

Dokazovanie domáceho násilia – všeobecné východiská

General Bases of Proving Domestic Violence

IVETA MIŠKOLCIOVÁ[1]

Abstrakt

Príspevok sa venuje všeobecným východiskám dokazovania domáceho násilia. Orgány činné v trestnom konaní majú povinnosť pri vykonávaní dokazovania domáceho násilia dodržiavať všetky postupy, ktoré stanovuje zákon. Pokiaľ by bol nebol dodržaný zákonný postup môže nastať absolútna neúčinnosť dôkazu aj keď by bol dôkaz veľmi významný v procese dokazovania domáceho násilia.

Kľúčové slová

Dokazovanie, dokazovanie domáceho násilia, dôkazné prostriedky, domáce násilie

Abstract

The article deals with general bases of proving domestic violence. Law enforcement authorities are obliged to follow all procedures prescribed by law when conducting evidence of domestic violence. If the legal procedure was not followed, the absolute ineffectiveness of the evidence may occur even though the evidence would be very significant in the process of proving domestic violence.

Key words

Proving, proving domestic violence, evidence, domestic violence

DOI

http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/2-06

Úvod

„Dokazovanie je zákonom upravený postup orgánov činných v trestnom konaní a súdu prípadne iných osôb smerujúci k vyhľadávaniu, zabezpečeniu, vykonaniu a zhodnoteniu poznatkov dôležitých pre poznanie skutkových okolností významných pre rozhodnutie o vine a treste i postupu v konaní."[2]

Prostredníctvom tohto inštitútu sa objasňujú všetky podklady, ktoré sú potrebné pre vydanie meritórneho rozhodnutia na hlavnom pojednávaní. Všetky skutky musia byť čo najpresnejšie dokázané, aby súdy mohli vydať rozhodnutie čo najspravodlivejšie. Tento

1 *JUDr. Iveta Miškolciová, PhD., LL.M., Vysoká škola Danubius, fakulta práva Janka Jesenského*

2 *Šimovček, I. Trestné právo procesné. Plzeň 2011.*

postup orgánov činných v trestnom konaní je presne upravený v Trestnom poriadku. Výsledok tohto postupu je zaobstaranie dôkazu, ktorý musí mať zákonom predpísanú formu. Dôkazy dávajú podklad súdom aby mohli zrekonštruovať skutočnosť, ktorá sa stala natoľko aby mali možnosť spravodlivo rozhodnúť vo veci.[3]

Keďže orgány činné v trestnom konaní spáchanie skutku nevideli resp. neboli prítomné pri jeho spáchaní, je potrebné objasniť všetky skutočnosti, aby neexistovali pochybnosti o tom ako sa skutok stal a kto ho spáchal.

Na zaobstaranie dôkazov používajú všetky takticko-technické prostriedky a kriminalistické metódy v medziach zákona.[4] Pri dokazovaní hovoríme o dvoch rovinách. Prvou z nich je rovina poznávacia a druhou overovacia. Pomerne často sa uplatňuje aj dokazovanie založené na zmyslovom poznávaní pričom hlavnou myšlienkou tohto spôsobu dokazovania je úplne jednoduché vnímanie istej okolnosti.[5] Overenie tejto okolnosti je možné na základe predloženia osobám a ich schválenia pravosti. Avšak využívané je aj racionálne dokazovanie keď nie je možné predmet spoznať zmyslovo ale je nutné jeho získanie inak než vnímaním zmyslami, napríklad myslením.[6]

Základne pojmy, ktoré môžeme nájsť v trestno-procesnej náuke súvisiace s dokazovaním sú:

- predmet dôkazu,
- prameň dôkazu,
- dôkazný prostriedok,
- dôkaz.

Predmet dôkazu
Skutočnosť, ktorá má byť dokazovaním zistená.

Prameň dôkazu
Prameňom sú všetky osoby a veci, z ktorých sú informácie získavané.

Dôkazný prostriedok
Dôkaznými prostriedkami sú všetky dostupné a použiteľné prostriedky vďaka, ktorým je možné dané informácie získať. *„Sú nimi najmä výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, previerka výpovede na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti."*[7]

3 Viktoryová, J. Teória dokazovania. Bratislava 2006.

4 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

5 Adamec, M. Charakteristika, význam a cieľ dokazovania. In: Policajná teória a prax, roč. 1/99.

6 Ivor, J. Trestné právo procesné. Bratislava 2006.

7 Ivor, J. Trestné právo procesné. Bratislava 2006.

Dôkaz

Dôkaz môžeme chápať ako vedomosť, ktorú orgán činný v trestnom konaní získal prostredníctvom dôkazného prostriedku o predmete dokazovania. Je to všetko čo sa dá uznať ako dôkaz, ktorý môže viesť k objasneniu skutku s využitím prostriedkov uznaných Trestným poriadkom.[8]

V trestnoprocesnej literatúre sú predmetom dokazovania všetky okolnosti a skutočnosti, dôležité pre presné zistenie skutkového stavu veci a pre následne vydanie spravodlivého rozhodnutia.[9] Každá vec je braná individuálne nakoľko má iné okolnosti a opiera sa o iné dôkazy práve preto predmet dokazovania má individuálny charakter. Predmetom dokazovania môžeme chápať ako súhrn všetkých skutočností, ktoré sú nevyhnutné a dostatočné na aplikáciu všetkých noriem hmotného práva a procesného práva.[10]

Dokazovať treba všetky skutočnosti, ktoré sú dôležité pre potrebné objasnenie skutkového stavu veci. Práve orgán činný v trestnom konaní určuje rámec okolnosti, ktoré je potrebné dokazovať.[11] Orgán činný v trestnom konaní musí sám posúdi okolnosti, ktoré sú podstatné a sú predmetom dokazovania v danej trestnej veci.[12]

Predmet dokazovania sa dá rozdeliť na :

- Okolnosti, ktoré sú potrebné pre vydanie rozhodnutia vo veci samej – dokazujú sa hlavne všetky skutočnosti, ktoré by jasne dokázali či bol daný skutok spáchaný alebo nie, miesto a čas, páchateľa alebo páchateľov skutku a či sú trestne zodpovední. Avšak, dokazuje sa aj spôsob spáchania skutku, kauzálny nexus a následok, ktorý skutok spôsobil. Potom je potrebné objasniť presnejšie okolnosti týkajúce sa páchateľa skutku aby bolo možné lepšie vykresliť osobu páchateľa a teda či sa v minulosti už dopustil trestného činu a ak sa dopustil tak je potrebné zistiť stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť skutku, ktorý páchateľ spáchal v minulosti. Dôležité je aj dokázať či sú alebo nie sú prítomné niektoré z okolností vylučujúcich protiprávnosť a teda trestnosť daného skutku . Skúma sa aj psychický stav páchateľa skutku.
- Okolnosti, ktoré umožnili spáchanie trestného činu resp. k nemu viedli – ide o všetky podmienky, ktorými sa umožnilo spáchanie trestného činu.
- Okolnosti podstatné pre ďalší postup konania – sú to najmä okolnosti, na základe ktorých by sa mohlo prerušiť konanie alebo prejudiciálne otázky.[13]

Avšak, môžeme aj vymedziť okolnosti, ktoré nie je nutné dokazovať. V trestnom konaní sa nemusia dokazovať právne predpisy o čom hovorí aj zásada iura novit curia – súd pozná právo. Nakoľko sa predpokladá, že všetci účastníci konania majú rovnakú možnosť oboznámiť sa s právnymi predpismi keďže všetky predpisy sú zverejnené v Zbierke zákonov. Nedokazujú sa skutočnosti, ktoré sú notoricky známe. Považujú sa pravdivé,

8 Ivor, J. Trestné právo procesné. Bratislava 2006.

9 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

10 Husár, E. a kol. Trestné právo procesné. Bratislava 2001.

11 Vajda, Ľ. Teoretické východiská a praktické aspekty dokazovania vo vyšetrovaní. Bratislava 1996.

12 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

13 Ivor, J. Trestné právo procesné. Bratislava 2010.

kým nevznikne pochybnosť o ich pravdivosti. Práve pri týchto skutočnostiach je zaužívaná prezumpcia pravdivosti čo znamená, že skutočnosť je pravdivá kým sa nepreukáže opak napríklad obvinený sa považuje za príčetného kým nevzniknú pochybnosti o jeho príčetnosti a nepreukáže sa opak.[14]
Orgány činné v trestnom konaní sa často stretávajú s dôkazmi, ktoré sa považujú v trestnom konaní za bezvýznamné, avšak pokiaľ sa spoja s inými dôkazmi môžu viesť k dokázaniu skutočností významných pre rozhodnutie vo veci. Práve preto niektorí autori hovoria o tom, že je dôležité dokazovať aj skutočnosti, ktoré na prvý pohľad môžu pôsobiť bezvýznamne alebo nemajú trestnoprávny význam, avšak môžu svojou podstatou viesť k zisteniu podstatných skutočností.[15]

Rozsah dokazovania je úzko spätý s predmetom nakoľko rozsah udáva rozmedzie dokazovania resp. presne vymedzí hranice dôkazov, ktorými majú byť dokázané určité skutočnosti.[16]

§ 119 Trestného poriadku presne určuje čo je potrebné dokázať a tým je určený aj rozsah dokazovania:

- či sa daný skutok stal a či napĺňa znaky trestného činu,
- kto a za akých pohnútok spáchal trestný čin,
- príčiny, podmienky a závažnosť spáchania trestného činu,
- pomery páchateľa potrebné pre určenie druhu a výmery trestu,
- spôsobený následok a celá výška škody, ktorá bola spôsobená trestným činom.[17]

Priebeh dokazovania

Dokazovať je nutné vo všetkých štádiách konania. Každé štádium konania má svoje vlastnosti, ktoré sú pre konkrétne štádium špecifické:

- Prípravné konanie – v tomto štádiu trestného konania musia orgány činné v trestnom konaní získavať všetky dôkazy, ktoré im budú slúžiť ako podklad pre vydanie vlastného rozhodnutia, avšak aj ako podklad pre iné orgány v ďalších štádiách trestného konania pričom majú povinnosť zabezpečiť dôkazy v čo najrýchlejšie a v nevyhnutnom rozsahu.
- Preskúmanie obžaloby a predbežné prejednanie obžaloby – v tomto štádiu konania je primárnou úlohou prejednávanie bez prieťahov. Podstatné je najmä vyriešiť všetky nezodpovedané otázky, ktoré je potrebné vyriešiť na účely ďalšieho dokazovania. Hlavnou zásadou tohto štádia je dokázať či dôkazy zaistené v prípravnom konaní sú natoľko silné, že sa môže nariadiť hlavné pojednávanie a obvinený sa následne postaví pred súd. Tým sa zamedzí tomu aby sa pred súd nedostávali veci, ktoré tam nepatria a teda súd nie je zaťažený nepodstatnými vecami a má priestor riešiť dôležité otázky.[18] Žaloba musí byť predbežne preskúmaná až vtedy je naplnený cieľ tohto štádia konania. Prokurátor má možnosť

14 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

15 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

16 Mathern, V. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava 1984.

17 § 119 Trestného poriadku.

18 Jalč, A. Teoretické a praktické otázky dokazovania v trestnom konaní. Bratislava 2008.

poukázať na všetky dostupné skutočnosti na základe ktorých považuje žalobu za dôvodnú, avšak na strane druhej môže obhajca poukázať na nezákonnosť dôkazov a vyjadriť sa ku kvalifikácií skutku.

- Hlavné pojednávanie – nie je obligatórnym štádiom konania, nakoľko nie vždy sa dospeje až k tomuto stupňu konania, avšak stále je jedným z najdôležitejších štádií trestného konania. V tomto štádiu dokazovanie vrcholí preto by malo byť čo najrozsiahlejšie uskutočnené práve na hlavnom pojednávaní. Skutkový základ potrebný pre rozhodnutie súdu sa formuje práve na hlavnom pojednávaní čím súd rozhodne následne o vine a treste.[19]
- Odvolacie konanie – v odvolacom konaní sa preskúmavajú rozhodnutia a teda či existujú o ich správnosti a zákonnosti nejaké pochybnosti, ktoré by boli dôvodné. Väčšinou sa v tomto štádiu nezískavajú nové skutočnosti, avšak ak je to potrebné pre naplnenie účelu odvolacieho konania tak súd vráti vec prvostupňovému orgánu aby opätovne vec prejednal.[20]
- Vykonávacie konanie – ide o fakultatívne štádium trestného konania a jeho účelom je vykonať obsah každého rozhodnutia pokiaľ nebol výkon rozhodnutia naplnený dobrovoľne. Dokazovanie je tu uskutočňované veľmi sporadicky a ak tak iba pre prípady výkonu rozhodnutia.[21]

Proces dokazovania

Dokazovanie sa člení na 4 fázy resp. štádia a to:

- Vyhľadávanie dôkazov;
- Vykonávanie a procesné zdokumentovanie dôkazov;
- Previerka dôkazov;
- Hodnotenie dôkazov.[22]

Táto fáza sa vyznačuje primárne tým, že sa vyhľadávajú všetci nositelia dôkazov resp. osoby alebo veci, z ktorých je možné získať informácie o podstatných skutočnostiach pre naplnenie účelu trestného konania. Vyhľadávanie dôkazov je úzko späté práve s vyhľadávacou zásadou. Základom je najmä vyhľadávanie a zabezpečenie jednotlivých dôkazov. Vyhľadávanie dôkazov sa uskutočňuje najmä v prípravnom konaní resp. pred začatím trestného stíhania. Túto činnosť vykonávajú vyšetrovatelia, policajné orgány, ale aj strany v konaní. Pri vyhľadávaní dôkazov musia využívať rôzne kriminalistické metódy, taktiky, techniky.

Kontradiktórnosť procesu zabezpečuje aby strany v konaní mali právo navrhovať dôkazy, avšak musia spĺňať určité požiadavky a to:

- dôveryhodnosť,
- overiteľnosť,
- musia mať význam pre trestné konanie.[23]

---

19 Jalč, A. Teoretické a praktické otázky dokazovania v trestnom konaní. Bratislava 2008.

20 Musil, J., V. Kratochvíl, P. Šamal a kol. Trestní právo procesní. Kurs trestního práva. Praha 2007.

21 Musil, J., V. Kratochvíl, P. Šamal a kol. Trestní právo procesní. Kurs trestního práva. Praha 2007.

22 Ivor, J. Trestné právo procesné

23 Musil, J., V. Kratochvíl, P. Šamal a kol. Trestní právo procesní. Kurs trestního práva. Praha 2007.

Vykonávanie a procesné zdokumentovanie dôkazov

Orgány činné v trestnom konaní a súd prostredníctvom procesnej činnosti pomocou dôkazných prostriedkov zabezpečujú poznatky o dokazovaných veciach. *„Spôsob vykonávania dôkazov je v Trestnom poriadku upravený všeobecne pre všetky prípady."*[24]

Tento postup upravuje Trestný poriadok práve preto je potrebné ho dodržiavať pri všetkých vykonávaných procesných úkonoch nakoľko akékoľvek porušenie, ktoré by nebolo v súlade s Trestným poriadkom by malo za následok absolútnu alebo relatívnu neplatnosť dôkazu tzn. že takto získaný dôkaz by nebol byť použitý v trestnom konaní ako podklad pre dané rozhodnutie vo veci. Preto pri vykonávaní všetkých dôkazov musí v prvom rade ísť o dodržanie zákonom stanoveného postupu aby nedošlo k procesným chybám a následnej neplatnosti dôkazu či už relatívnej alebo absolútnej napríklad pri nepresnom spísaní zápisnici.[25]

Previerka a hodnotenie dôkazov

Previerka dôkazov je uskutočnená súčasne so všetkými predchádzajúcimi fázami, keďže orgány činné v trestnom konaní pri vyhľadávaní dôkazov majú povinnosť preverovať či daný dôkaz má pre trestné konanie prospešný význam a či jeho dôveryhodnosť je dostatočná. V rámci previerky sa zisťuje aj pravdivosť zistených skutočností, kvalita, úplnosť a súvislosť medzi nimi. Ak nastanú rozpory medzi zistenými skutočnosťami je dôležité skúmať príčiny týchto rozporov a pokiaľ je to možné tak následne je potrebné tieto príčiny odstrániť. Previerkou sa zisťuje význam dôkazov a ich vzájomná spätosť.[26]

Hodnotenie dôkazov je určité vyvrcholenie celého procesu dokazovania a je vykonané v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov a samozrejme aj so zásadou bezprostrednosti.

Dôkazy sa hodnotia na základe vnútorného presvedčenia orgánov činných v trestnom konaní a súdu, avšak hodnotia ich bez ohľadu na to kto dané dôkazy zaobstaral tzn. či dôkazy zaobstarali strany konania alebo orgány činné v trestnom konaní poprípade súd. Hodnotenie dôkazov prebieha jednotlivo a následne aj vo vzájomnej súvislosti.

Je to určitý myšlienkový proces, v ktorom sa logicky hodnotia všetky dôkazy, ktoré boli získané na základe odborných vedomostí a skúseností z praxe.

Taktiež sa hodnotí či dôkazy sú úplne, pravdivé a či sa na ich základe dá zistiť skutkový stav veci bez akýchkoľvek pochybností a následne či je možné vydať rozhodnutie. Hodnotenie dôkazov je jedno z najdôležitejších dôkazov keďže práve v tejto fáze sa zisťuje a vyhodnocuje či daný dôkaz je dostačujúci pre vydanie rozhodnutia.[27]

Prostredníctvom hodnotenia dôkazov sa posudzuje či:

- dôkazná informácia je prípustná a či nie je v rozpore so zákonom a so zásadami dokazovania,

---

24 Ivor, J. Trestné právo procesné, Bratislava 2006.

25 Jelinek, J. a kol. Trestní právo procesní. Praha 2002

26 Jelinek, J. a kol. Trestní právo procesní. Praha 2002

27 Jelinek, J. a kol. Trestní právo procesní. Praha 2002.

- dôkaz, ktorý bol vykonaný súvisí s dokazovanou skutočnosťou a pokiaľ áno aká je súvislosť medzi nimi,
- význam dôkaznej informácie z pohľadu dosiahnutia cieľa môže byť podkladom na vydanie meritórneho rozhodnutia,
- dôkazná hodnota danej informácie je využiteľná pre získanie ďalších dôkazov.[28]

Pri hodnotení dôkazov je dôležité skúmať ich zákonnosť resp. či daný dôkaz bol získaný zákonným postupom ďalej je potrebné skúmať závažnosť dôkazu (využiteľnosť) a v neposlednom rade už spomínanú hodnovernosť dôkaznej informácie.[29]

Etika v procese dokazovania

V modernej spoločnosti , ktorá neustále napreduje vzniká povinnosť občanov správať sa v súlade s právnymi predpismi, avšak aj povinnosť orgánov činných v trestnom konaní chrániť práva a právom chránené záujmy občanov. K budovaniu a rozvoju etických zásad a pravidiel v procese dokazovania navzájom dochádza najmä vďaka kontrole verejnosti a orgánov činných v trestnom konaní. Pri výkone svojej činnosti musia orgány činné v trestnom konaní konať v súlade s právnymi predpismi, ale aj v súlade s morálnymi pravidlami a aspektmi dokazovania.

Morálne princípy sú veľmi úzko späté so základnými ľudskými právami a slobodami, ktoré musia byť za každých okolnosti dodržané. Prijatím Listiny základných práv a slobôd Slovenskom sa vytvorila možnosť pre ešte väčší priestor pre etické postupy v dokazovaní, ale aj vyšetrovaní. Tieto predpisy, ktoré sú záväzné udávajú základ morálneho správania orgánov činných v trestnom konaní a hovoria o tom, že etika a morálka musia byť vždy dodržané.

Morálka, ale aj morálny prístup orgánov činných v trestnom konaní dáva trestnému konania ešte profesionálnejší prístup a práve morálka by mala byť súčasť každého subjektu, strany, orgánov činných v trestnom konaní, ale aj súdov v procese dokazovania. Profesionálnosť orgánov činných v trestnom konaní súvisí nielen s ich vzdelaním, ktoré je samozrejmosťou, ale aj so skúsenosťami z praxe.

Na to aby boli naplnené všetky ciele trestného konania je potrebné dodržiavať aj už spomínané etické pravidlá. Tieto etické pravidlá, ktoré vyplývajú z etických postupov.

Etické postupy rozdeľujeme na:

- postupy, ktoré súvisia z postavenia orgánu činného v trestnom konaní,
- postupy, ktoré sú späté s procesom dokazovania,
- postupy, ktoré súvisia s organizáciou a rozhodovaním v trestnom konaní.[30]

Etický kódex, ktorým sa riadia orgány činné v trestnom konaní vytvárajú oni sami a ide vlastne o súhrn všetkých etických pravidiel. Tak ako pri iných profesiách je potrebné jeho dodržiavanie tak aj tu v akomkoľvek štádiu trestného konania je potrebné jeho

28 *Ivor, J. Trestné právo procesné, Bratislava 2006.*

29 *Jelinek, J. a kol. Trestní právo procesní. Praha 2002.*

30 *Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.*

dodržiavanie nielen v procese dokazovania hoci je to dôležité. Na jeho aplikáciu vplýva veľmi veľa faktorov ako napríklad úroveň právneho vedomia, vplyvy z rôznych oblasti a iné.[31]

Je nevyhnutnosťou neustále zvyšovať etické povedomie a tým aj etické hodnoty, ktoré z neho vyplývajú. Zvýšenie etického povedomia sa dá prostredníctvom pozitívneho pôsobenia na orgány činné v trestnom konaní, motivovaním, posilnením úcty k zákonu, zvýšením odolnosti voči profesionálnej demotivácií a deformácií. Dostatočná morálnosť orgánu činného v trestnom konaní by mala mať za následok silu, aby odolával profesionálnej deformácií a vedel spravodlivo konať a rozhodovať.[32]

Medzi etické princípy radíme aj utajované skutočnosti a ich zachovanie, ktoré orgány činné v trestnom konaní majú povinnosť držať utajené hlavne preto aby neprichádzalo k mareniu vyšetrovania, ale aj mareniu účelu trestného konania.

Spoločensky charakter celého procesu dokazovania je veľmi úzko prepojený s prácou s ľuďmi práve preto je nevyhnutný určitý etický kódex a dodržiavanie etických hodnôt. Súvisí to najmä s tým, že spoločnosť si sama vytvára mienku o činnosti orgánov činných v trestnom konaní a hodnotí jeho postup v každom štádiu trestného konania. Orgán činný v trestnom konaní preto dbá na dodržiavanie morálky a všetkých zásad, rešpektuje dôstojnosť. Etické vystupovanie súvisí aj so súčinnosťou s inými subjektmi trestného konania, ale aj so stranami trestného konania, združeniami, organizáciami a atď.[33]

Primárne ide o to, aby sa neustále budovala pozitívna verejná mienka, ktorú možno dosiahnuť len dodržiavaním všetkých etických zásad a hodnôt a následne aj vybudovanie dôvery všetkých občanov v nestrannosť a spravodlivosť orgánov činných v trestnom konaní. Čím viac sa bude zvyšovať psychická odolnosť tým sa vo väčšej miere bude dať zabrániť porušeniu práv všetkých osôb v trestnom konaní.[34]

Nakoľko práve dokazovanie prebieha prostredníctvom procesných úkonov pri ich výkone musia orgány činné v trestnom konaní dbať na to aby dodržiavali postup, ktorý sa opiera o právne normy ale musia aj rešpektovať dôstojnosť osôb a ich základné práva a záujmy. Podľa Ružeka sa môže štruktúra procesných úkonov vymedziť z taktického, metodického a etického hľadiska.[35]

V súvislosti s výkonom procesných úkonov nie je prípustné vytváranie situácií, ktorými sa môže ohroziť život účastníkov konania, taktiež sa nesmie porušovať verejný poriadok, sprístupňovať utajované skutočnosti a mimo procesného času sa môžu robiť len neodkladné úkony, ktoré nie je možné odložiť na neskôr.

Dôkazné prostriedky súvisiace s výsluchom osôb dávajú dôraz najmä na dodržiavanie princípov etiky ako napríklad zákaz vynucovania priznania použitím násilia alebo jeho hrozbou. Taktiež nie je v súlade s etickými princípmi v procese dokazovania používanie

31 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

32 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

33 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

34 Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.

35 Ružek a kol. Československé trestné konanie, 1984.

vulgarizmov, urážok, znevažovania, úmyselného zavedenia do omylu poprípade inými postupmi, ktoré sú nemorálne.[36]

Avšak, napríklad počas výsluchu je morálne prístupné psychologické pôsobenie, aby sa dosiahlo zabránenie klamlivej výpovede. Medzi psychologické pôsobenie môžeme zaradiť aj stimulovanie vlastností, ktoré sú na osobe pozitívne, keďže sa tým vyvolá pozitívna atmosféra a motivácia osoby vypovedať pravdivo nakoľko sa prehĺbi zodpovednosť v človeku.[37]

Orgány činné v trestnom konaní musia dodržiavať neustále etické princípy či už v procese dokazovania alebo v inom štádiu. Pri úkonoch, kde osoba znovu spoznáva skutočnosti potrebné pre dokázanie istej skutočnosti ako je napríklad rekognícia, previerka výpovede na mieste, vyšetrovací experiment, rekonštrukcia majú orgány činné v trestnom konaní povinnosť neovplyvňovať verbálne alebo neverbálne osobu, ktorá vec spoznáva znovu. V žiadnom prípade nesmie dôjsť k sugestívnemu pôsobeniu na osobu.[38]

Literatúra

BALÁŽ, P. a J. PALKOVIČ. *Dokazovanie v trestnom konaní*. VEDA, Bratislava 2005, ISBN 80-2240-840-9.

ČIRTKOVÁ, L. a kol. *Psychológia pre právnikov*. IURA Edition, Bratislava 2010, ISBN 978-80-8078-358-7.

HUSÁR, E. a kol. *Trestné právo procesné*. IURA Edition, Bratislava 2001, ISBN 8089047-04-1.

IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. IURA Edition, Bratislava 2006, ISBN 808078-101-X.

IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*, druhé doplnené a prepracované vydanie. IURA Edition, Bratislava 2010, ISBN 978-80-8078-309-9.

JALČ, A. *Teoretické a praktické otázky dokazovania v trestnom konaní*. EUROUNION spol. s.r.o., Bratislava 2008, ISBN 978-80-89374-02-1.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Nakladatelství Leges, Praha 2010, ISBN 978-80-87212-30-1.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Eurolex Bohemia, Praha 2002, ISBN 8086432203.

KRAJNÍK, V. *Kriminalistika*. Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Bratislava 2002, ISBN 80-8054-254-6.

KUBÍKOVÁ, I. *Výsluch ako kriminalistická metóda*. Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Bratislava 2002, ISBN 80-8054-268-6.

MALÝ, K. a kol. *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*. Linde, Praha 2007, ISBN 80-720-1433-1.

MATHERN, V. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Vydavateľstvo Obzor, Bratislava 1984.

36 *Ružek a kol. Československé trestné konanie, 1984.*

37 *Baláž, P. Etické aspekty vyšetrovacích úkonov a ich význam v procese prípravného konania, 1992, In Justičná revue, č. 2/1992.*

38 *Baláž, P. a J. Palkovič. Dokazovanie v trestnom konaní. Bratislava 2005.*

MATHERN, V. *Znalecký posudok ako dôkazný prostriedok v československom trestnom konaní*. Veda, Bratislava 1976, ISBN 7106476.

MINÁRIK, Š. *Trestný poriadok*. Stručný komentár. IURA Edition, Bratislava 2006, ISBN 80-8078-085-4.

PROKEINOVÁ, M. *Dokazovanie a jednotlivé dôkazné prostriedky v trestnom procese*. Univerzita Komaneského, Bratislava 2009, ISBN 978-80-7160-279-8.

Návrh evropské úpravy smlouvy o prodeji
Proposal for a European Modification of the Contract of Sale

JIŘÍ NOVOTNÝ[1]

Abstrakt
Jedním ze základních znaků evropské ekonomické integrace je vytvoření vnitřního trhu, který dle zakladatelských smluv zahrnuje vnitřní trh prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Podle Smlouvy o fungování EU přijímá Unie opatření určená k zajištění fungování vnitřního trhu v souladu s příslušnými ustanoveními svých zakladatelských smluv. Jedním z těchto opatřením jsou opatření ke sbližování ustanovení právních a správních předpisů členských států za účelem dosažení správné rovnováhy mezi dosažením vysoké úrovně ochrany spotřebitele a podporou konkurenceschopnosti podniků. Příkladem takového opatření může být i návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje, jehož prostřednictvím Unie zamýšlela zlepšit podmínky pro vytvoření a fungování vnitřního trhu poskytnutím jednotného souboru pravidel smluvního práva. Tato pravidla navrhovala Unie používat na přeshraniční transakce týkající se prodeje zboží, dodání digitálního obsahu a poskytování souvisejících služeb. Návrh nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje byl však Komisí v roce 2020 stažen z projednání v Evropském parlamentu. Některými konkrétními pravidly společné evropská právní úpravy prodeje, stejně tak jako důvody, proč byl následně návrh nařízení Komisí v roce stažen z projednávání, se zabývá následující článek.

Kľúčové slová
DCFR, EU, evropské právní úprava prodeje, harmonizace občanského práva, smlouva

Abstract
One of the basic features of European economic integration is the creation of an internal market, which, according to the founding treaties, includes an internal market of an area without internal borders, in which the free movement of goods, people, services and capital is ensured. According to the Treaty on the Functioning of the EU, the Union adopts measures designed to ensure the functioning of the internal market in accordance with the relevant provisions of its founding treaties. One of these measures is measures to approximate the provisions of the legal and administrative regulations of the Member States in order to achieve the right balance between achieving a high level of consumer protection and promoting the competitiveness of businesses. An example of such a measure can be the proposal for a regulation of the European Parliament and the Council on common European sales legislation, through which the Union intended to improve the conditions for the creation and functioning of the internal market by providing a uniform

1 JUDr. et PhDr. Jiří Novotný, Ph.D., Katedra teorie práva, Fakulta právnická ZČU v Plzni; a VŠFS, a. s.

set of contractual rules. These rules were proposed by the Union to apply to cross-border transactions related to the sale of goods, the supply of digital content and the provision of related services. However, in 2020, the Commission withdrew the proposal for a regulation on common European sales legislation from consideration in the European Parliament. The following article deals with some specific rules of the common European legislation on sales, as well as the reasons why the proposal for a regulation was subsequently withdrawn from consideration by the Commission in 2016.

Key words
DCFR, EU, European sales legislation, harmonization of civil law, contract

DOI
http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/2-07

Úvod

Cílem iniciativ v oblasti smluvních pravidel na posílení jednotného trhu byla snaha Unie odstranit zbývající překážky přeshraničního obchodu, obchodníkům napomoci při realizaci jejich transakcí a spotřebitelům zjednodušit přeshraniční nakupování. Základní svobody, které na tomto trhu platí, umožňují podnikatelům a občanům volný pohyb a svobodnou interakci v Unii bez hranic. Podle Unie již postupné snižování překážek mezi členskými státy EU přineslo občanům celou řadu výhod, a to včetně výhod hospodářských výhod, jako jsou např. nižší ceny letenek, nižší poplatky za roaming mobilních telefonů a přístup k větší škále zboží a služeb. Obchodníci mají možnost rozšířit svou činnost i za hranice, a to dovozem nebo vývozem zboží, poskytováním služeb nebo tím, že se v zahraničí usadí. Využívají tak úspor z rozsahu a větších obchodních příležitostí, které jednotný trh nabízí. Překážky mezi jednotlivými členskými státy EU však i nadále přetrvávají. Tyto překážky způsobují, že občané a podnikatelé nemohou vždy plně využívat výhod jednotného trhu, konkrétněji přeshraničního obchodu. Řada těchto překážek je způsobena rozdíly mezi jednotlivými právními systémy členských států. Dle Komise rozdíly, které se vyskytují ve smluvním právu jednotlivých členských států, omezují obchodníky a spotřebitele, kteří se hodlají zapojit do přeshraničního obchodu v rámci vnitřního trhu. Překážky, které z těchto rozdílů vyplývají, odrazují obchodníky, zejména malé a střední podniky (MSP), od zapojení se do přeshraničního obchodu nebo od expanze na trhy nových členských států. Spotřebitelům se tak brání v přístupu k výrobkům, které nabízejí obchodníci z jiných členských států. Podle Unie právě v přeshraničních transakcích mezi podnikatelem a spotřebitelem mají náklady na transakci, které souvisejí se smluvním právem, a právní překážky vyplývající z rozdílů mezi jednotlivými kogentními ustanoveními vnitrostátního práva na ochranu spotřebitele, značný dopad.

V případě obchodníků se dle Komise jedná především o překážky spojené s rozdílnou kogentní právní úpravou ochrany spotřebitele napříč členskými státy. Podle článku 6 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy smlouva uzavřená fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti („spotřebitel"), s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti („obchodník"), se řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, pokud

obchodník provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nebo se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země zaměřuje a smlouva spadá do rozsahu této činnosti.[2] Podle zmíněného nařízení si mohou strany zvolit právo rozhodné pro smlouvu, avšak v důsledku této volby nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a jež by se v případě neexistence volby práva jinak použila. Jinými slovy, i při volbě rozhodného práva se smluvní strany nesmí odchýlit od kogentních právních norem, které poskytují spotřebiteli vyšší úroveň ochrany. Z tohoto důvodu pak vzniká obchodníkům povinnost předem zjistit, zda právní normy členského státu, v němž má spotřebitel obvyklé bydliště, poskytuje vyšší úroveň ochrany, a současně zajistit, aby uzavřená smlouva byla s kogentními normami v souladu. Stávající harmonizace práva na ochranu spotřebitele na úrovni Unie již nastavila sblížení rozdílných právních úprav členských států v některých oblastech ochrany spotřebitele, avšak ale rozdíly mezi právními úpravami jednotlivých členských států jsou i nadále dle Unie podstatné. Dle unie jsou další překážkou i náklady související se smluvním právem, které vyplývají z potřeby přizpůsobit internetové stránky právním požadavkům jednotlivých členských států, do nichž obchodníci směřují svou činnost, a to v případě transakce elektronického obchodu.

I v případě spotřebitelů tvoří dle Komise stěžejní překážku přeshraničních transakcí existence různých systémů smluvního práva. Podle Komise až necelá polovina spotřebitelů uvádí, že je nejistota ohledně jejich práv odrazuje od nakupování z jiných zemí EU.[3] Tato nejistota často souvisí s obavami, co spotřebitelé mohou podniknout v případě, že se vyskytne problém, a s nejistotou ohledně povahy jejich práv, pokud nakupují z jiné země. Překážkou je i neochota obchodníků prodat nebo dodat zboží spotřebitelům, kteří nemají obavy a výrobky aktivně na internetu vyhledávají v rámci celé EU, která se projeví neochotou dodat zboží do země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště.[4] K tomuto Komise uváděla, že v případě přeshraničních smluv, jež jsou uzavírány výlučně obchodníky, nevztahují se na tyto právní vztahy stejná omezení týkající se rozhodného práva. Náklady vyplývající z používání rozdílných vnitrostátních právních řádů členských států zatěžují zejména malé a střední podniky (dále jen „MSP"). V rámci jejich právních vztahů uzavíraných s velkými podniky obvykle musí MSP souhlasit, že v rámci smluvního vztahu bude použito výhradně právo většího obchodního partnera, a náklady na zjištění obsahu zahraničního práva, které je pro smlouvu rozhodné, a na jeho dodržování ponesou MSP. Právě ve smlouvách uzavíraných mezi MSP představuje potřeba sjednat rozhodné právo hlavní překážku přeshraničního obchodu. V případě obou typů smluv (tj. smluv uzavíraných mezi podnikateli a smluv uzavíraných mezi podnikatelem a spotřebitelem) mohou být tyto dodatečné náklady na transakci, které musejí nést MSP, dokonce zcela nepřiměřené vzhledem k hodnotě konkrétní obchodní transakce.

---

2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) ES) č. 593/2008, ze dne 17. června 2008. (Úř. věst. L 177, 4. 7. 2008, p. 6).

3 Flash Eurobarometer "Consumer attitudes towards cross-border trade and consumer protection". No 299 and 299a. Fieldwork conducted from September 28 to October 2, 2010, s. 10.

4 Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Společná evropská právní úprava prodeje určená k usnadnění přeshraničních transakcí na jednotném trhu. V Bruselu dne 11. 10. 2011. KOM/2011/0636 v konečném znění, s. 4.

Tyto dodatečné náklady na transakci rostou úměrně s počtem členských států, do nichž konkrétní obchodník své zboží vyváží. Z tohoto důvodu lze dle Komise uzavřít, že čím více zemí, do nichž tito obchodníci vyvážejí, tím větší důraz kladou na rozdíly ve smluvním právu jakožto překážce obchodu. MSP jsou v tomto ohledu podstatně znevýhodněny, protože čím menší je obrat společnosti, tím větší je podíl nákladů na konkrétní obchodní transakci.[5]

Evropský hospodářský a sociální výbor (dále jen „Výbor") již v roce 2011 ve svém stanovisku k zelené knize Komise o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky uváděl, že cílů je třeba dosáhnout postupně a jako pilotní projekt doporučuje začít u obchodních smluv v oblasti nadnárodních prodejů zboží (B2B), jež jsou vhodné pro prověření soudržnosti mezi režimy, a pro prověření jejich konkrétního uplatňování. Současně Výbor uváděl, že „pomůcka" navržená ve společném referenčním rámci by mohla přispět k zajištění celkové jednotnosti evropského smluvního práva, k omezení obchodních překážek a k podpoře hospodářské soutěže na vnitřním trhu, avšak s tím, že začlenění „nového pokročilého dobrovolného režimu" do evropského a vnitrostátního práva prostřednictvím nařízení EU by mělo zaručit, že smluvní strany, jež ho využívají k nadnárodním obchodním transakcím, ho budou chápat, jednoznačně uplatňovat a bude pro ně představovat právní jistotu. K tomuto Výbor dále uváděl, že u smluv uzavíraných mezi podniky a spotřebiteli a mezi malými a středními podniky je kromě právní jistoty a jistoty ochrany spotřebitelů třeba zajistit i nejvyšší úroveň účinné ochrany.[6]

Výbor ve svém stanovisku doporučoval zavedení smíšené možnosti, která bere v úvahu snížení nákladů a právní jistotu řešení v podobě „sady nástrojů", jako je společný referenční rámec, který je smluvním stranám poskytován při vytváření nadnárodních smluv, doplněný o dobrovolný regulační režim, jenž stanoví výhodnější východiska pro smluvní strany prostřednictvím „nového pokročilého nepovinného režimu", jenž se v oblasti nadnárodních smluvních vztahů použije alternativně k vnitrostátním smluvním právním předpisům za předpokladu, že jak zmíněná „sada", tak nařízení budou k dispozici ve všech jazycích Unie a zajistí právní jistotu na základě pokročilejších způsobů ochrany občanů a podniků. Navrhované nařízení by nemělo členským státům bránit v tom, aby zachovaly nebo zavedly přísnější opatření na ochranu spotřebitelů. Podle Výboru by se uplatňování dvou zmíněných nástrojů – společné „pomůcky" a nového „pokročilého dobrovolného regulačního režimu" mělo vztahovat na obchodní smlouvy v oblasti nadnárodních prodejů zboží (B2B), avšak z oblasti použití nových nástrojů by měl být vyloučen zákon o pracovních smlouvách a zákon o smlouvách sociálního zabezpečení.[7]

---

5 *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Společná evropská právní úprava prodeje určená k usnadnění přeshraničních transakcí na jednotném trhu. V Bruselu dne 11. 10. 2011. KOM/2011/0636 v konečném znění, s. 4.*

6 *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Komise o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky (KOM (2010) 348 v konečném znění). Úř. věst. C 84, 17. 3. 2011, s. 1-6.*

7 *Tamtéž, čl. 1.*

Společná evropská právní úprava prodeje

Návrh společné evropské úpravy prodeje měl harmonizovat vnitrostátní smluvní právo členských států, aniž by bylo nutné následně provádět změny platné právní úpravy v členských státech.[8] Společná evropská úpravy prodeje měla v rámci vnitrostátního práva jednotlivých členských států vytvořit další, tedy druhý systém smluvního práva pro účely smluv, na něž se vztahuje oblast působnosti unijního systému, který je totožný v rámci celé Evropské unie, a který měl existovat vedle stávajících pravidel vnitrostátního smluvního práva. Společná evropská právní úprava prodeje byla navržena jako dobrovolná a její přijetí mělo být vázáno na dohodu smluvních stran uzavírajících přeshraniční smlouvu. Návrh byl vydán v souladu s článku 114 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), a to formou nařízení, které mělo obsahovat jediný a jednotný soubor plně harmonizovaných pravidel smluvního práva včetně pravidel na ochranu spotřebitele ve formě společné evropské právní úpravy prodeje, jíž je zapotřebí považovat za druhý systém smluvního práva existující v rámci vnitrostátního práva jednotlivých členských států, a která je na základě platné dohody smluvních stran k dispozici pro přeshraniční transakce. Návrh nařízení takovou dohodu smluvních stran však nezamýšlel jako volbu rozhodného práva ve smyslu pravidel mezinárodního práva soukromého a výslovně stanovil, že dohoda smluvních stran není volbou rozhodného práva ve smyslu pravidel mezinárodního práva soukromého a nesmí být s takovou volbou zaměňována. Dohoda smluvních stran na společné evropské úpravy prodeje měla být dohodou v rámci vnitrostátního práva, které je podle pravidel mezinárodního práva soukromého rozhodné.

Zmíněné řešení, kdy smluvní strany v rámci přeshraničního prodeje měly mít možnost (fakultativní) volby společné evropské úpravy prodeje, byla dle Komise řešením, které mělo odstranit překážky uplatňování základních svobod, které vyplývají z rozdílů mezi vnitrostátními právními řády, zejména pokud jde o dodatečné náklady na transakci a právní složitost, s níž se obchodníci setkávají při uzavírání přeshraničních transakcí. Toto řešení mělo současně odstranit nedostatek důvěry v práva spotřebitele, jež právě spotřebitelé pociťují při nákupech z jiné země EU. Návrh nařízení o společná evropská právní úprava prodeje měl v souladu s čl. 114 odst. 3 SFEU zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele zavedením vlastního soubor kogentních právních norem, přičemž stávající úroveň ochrany, kterou spotřebitelé využívají v rámci současného práva EU v oblasti ochrany spotřebitelů úroveň ochrany, měl návrh zachovat a zdokonalit. Samostatný a jednotný soubor pravidel měl dle Komise smluvním stranám nabídnout řešení nejčastějších problémů, které se mohou ve vztahu k smluvnímu právu vyskytnout v přeshraničních případech. V případě obchodníků měl návrh především vyloučit povinnost vyhledávat kogentní právní úpravy ochrany spotřebitele z jednotlivých vnitrostátních právních úprav. Spotřebitelům mělo být dle návrhu nařízení, a to pro snadnější pochopení fungování systému, předloženo standardní informační oznámení, z něhož měli získat informace o právech, které jim ze společné evropské právní úpravy prodeje vyplývají. Návrh byl rozdělen na tři hlavní části: nařízení, příloha I nařízení obsahující pravidla smluvního práva (společnou evropskou právní úpravu prodeje) a příloha II obsahující standardní informační oznámení. Návrh nařízení současně počítal s následným přezkumem používání společné evropské právní

8 *Návrh NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o společné evropské právní úpravě prodeje. KOM/2011/0635 v konečném znění - 2011/0284 (COD).*

úpravy prodeje nebo jakéhokoli jiného ustanovení nařízení, a to po pěti letech, jež měla být podkladem pro případné rozšíření obsahu působnosti pravidel společného evropského prodeje, na smlouvy mezi podnikateli.

Obsah společné evropské právní úpravy prodeje

Účelem návrhu nařízení bylo zlepšit podmínky pro vytvoření a fungování vnitřního trhu poskytnutím jednotného souboru pravidel smluvního práva. Návrh evropského systému pravidel prodeje byl koncipován jako návrh fakultativního a sekundárního systému smluvního práva s výhodou, který umožní smluvním stranám používat jednotný soubor pravidel smluvního práva v rámci celé EU, aniž by nahrazoval vnitrostátní systém smluvního práva. Tato pravidla mělo být možné používat na přeshraniční transakce týkající se prodeje zboží, dodání digitálního obsahu a poskytování souvisejících služeb, jestliže se tak smluvní strany předem dohodnou. Nařízení mělo umožnit obchodníkům, aby se spoléhali na společný soubor pravidel a používali stejné smluvní podmínky při svých přeshraničních transakcích, čímž se sníží zbytečné náklady a zároveň poskytne vysoký stupeň právní jistoty. Pokud jde o smlouvy mezi obchodníky a spotřebiteli, návrh nařízení obsahoval ucelený soubor pravidel na ochranu spotřebitele s cílem jak zajistit vysokou míru této ochrany, tak posílit důvěru spotřebitele ve vnitřní trh a podnítit spotřebitele k přeshraničním nákupům. Návrh nařízení považoval za obchodníka jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která činí právní úkony v souvislosti se svou živností, podnikáním, řemeslem nebo povoláním. Spotřebitelem pak dle návrhu nařízení byla fyzická osoba, která jedná za účelem, jejž nelze považovat za její živnost, podnikání, řemeslo nebo povolání.[9]

Dle návrhu nařízení zamýšlela Komise společnou evropskou právní úpravu prodeje uplatnit výhradně: a) na kupní smlouvy; b) smlouvy o dodání digitálního obsahu, který je buď dodáván na hmotném nosiči, či nikoli, a který uživatel může ukládat, zpracovávat, mít k němu přístup nebo znovu používat bez ohledu na to, zda byl digitální obsah dodáván oproti zaplacení kupní ceny, a dále pak: c) na smlouvy o poskytování související služby bez ohledu na to, zda byla za související službu sjednána samostatná cena.[10] Podle návrhu nařízení mělo být možné společnou evropskou právní úpravu prodeje použít pouze v případě, že prodávajícím zboží nebo dodavatelem digitálního obsahu je obchodník (smluvní strana). V případě, že však budou všechny smluvní strany obchodníky, mělo být možné společnou evropskou právní úpravu prodeje podle návrhu Komise použít, pokud je alespoň jedna z těchto stran malým nebo středním podnikem. Pro účely nařízení se za obchodníka „MSP" považoval obchodník, který: a) zaměstnává méně než 250 osob; a b) má roční obrat nepřesahující 50 milionů EUR nebo bilanční sumu roční rozvahy nepřesahující 43 milionů EUR nebo, v případě MSP, jenž má své obvyklé sídlo v členském státě, jehož měnou není euro, nebo ve třetí zemi, odpovídající částku v měně tohoto členského státu nebo této třetí země.[11]

Pokud smluvní strany platně sjednaly použití společné evropské právní úpravy prodeje na smlouvu, měly se následně dle nařízení záležitosti upravené touto smlouvou řídit pouze

9 Návrh nařízení, čl. 2.

10 Návrh nařízení, čl. 5.

11 Návrh nařízení, čl. 7.

společnou evropskou právní úpravou prodeje. Jestliže byla smlouva skutečně uzavřena, společnou evropskou právní úpravou prodeje se měly dle návrhu nařízení řídit i otázky související s dodržováním povinností v oblasti poskytování informací před uzavřením smlouvy a prostředky nápravy v případě nesplnění těchto povinností.[12] Jak již bylo výše uvedeno, dohoda o použití společné evropské právní úpravy prodeje měla dle návrhu nařízení představovat volbu provedenou v rámci příslušného vnitrostátního práva, které je použitelné podle nařízení (ES) č. 593/2008, nebo ve vztahu k informačním povinnostem před uzavřením smlouvy podle naří-zení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu roz-hodném pro mimosmluvní závazkové vztahy nebo podle jakékoli jiné příslušné kolizní normy. Dohoda o používání společné evropské právní úpravy prodeje by proto neměla dle Komise představovat volbu rozhodného práva ve smyslu kolizních norem, a neměla by být s touto volbou zaměňována, a neměla by být těmito kolizními normami jakkoli dotčena.

Souhlas spotřebitele s použitím společné evropské právní úpravy prodeje by proto měl být přípustný pouze ve formě výslovného vyjádření, které je jasně odděleno od vyjádření souhlasu s uzavřením smlouvy. Dle návrhu by nemělo proto být možné nabízet používání společné evropské právní úpravy prodeje jako podmínku ve smlouvě, která má být uzavřena, a zejména nikoli jako součást standardních podmínek daného obchodníka. Obchodník by měl spotřebiteli poskytnout na trvalém nosiči potvrzení týkající se této dohody o používání společné evropské právní úpravy prodeje. Aby se zamezilo selektivnímu používání některých prvků společné evropské právní úpravy prodeje, které by mohlo narušit rovnováhu mezi právy a povinnostmi smluvních stran, a které mohlo mít negativní vliv na míru ochrany spotřebitelů, volba by se měla vztahovat na společnou evropskou právní úpravu prodeje jako celek, nikoli na její jednotlivé části.[13]

Návrh nařízení o společné evropské úpravy prodeje obsahoval v příloze II shrnutí hlavních práv spotřebitele. Návrh nařízení předpokládal, že to bude především obvykle obchodník, kdo navrhne v rámci obchodní transakce použití společné evropské právní úpravy prodeje. Spotřebitelé si musí být v takovém případě plně vědomi skutečnosti, že souhlasí s používáním pravidel, která jsou odlišná od platné vnitrostátní právní úpravy. Jak bylo shora uvedeno, nezbytnou podmínkou užití společné evropské úpravy prodeje měl být, odděleně od vlastní smlouvy, souhlas spotřebitele s použitím společné evropské právní úpravy prodeje. Obchodník měl dále spotřebiteli poskytnout na trvalém nosiči potvrzení týkající se této dohody o používání společné evropské právní úpravy prodeje. Návrh nařízení při použití, resp. volbě společné evropské úpravy prodeje byl postaven na vědomé volbě používání společné evropské právní úpravy prodeje ze strany spotřebitele, jehož souhlas měl vycházet z informovaného rozhodnutí. Obchodník by proto neměl spotřebitele pouze upozornit na zamýšlené používání společné evropské právní úpravy prodeje, ale měl by mu rovněž poskytnout informace o jeho povaze a nejvýraznějších rysech. Pro zajištění splnění povinnosti obchodníka sdělit spotřebiteli informace o povaze a nejvýraznějších rysech společné evropské právní úpravy, předpokládal návrh nařízení.[14]

---

12 Návrh nařízení, čl. 11.

13 Návrh nařízení, Příloha I Společná evropská právní úprava prodeje, čl. 8 a čl. 18.

14 Návrh nařízení, Příloha II Standardní informační oznámení.

Výhrady Evropského parlamentu k návrhu Komise

Podle Evropského parlamentu mělo nařízení zavádět společnou evropskou právní úpravu prodeje v oblasti smluv uzavřených na dálku, zejména prostřednictvím internetu, čímž právo členských států mělo být dle Evropského parlamentu sbližováno (nikoli harmonizováno), aniž by bylo nutné změnit primární systém vnitrostátního smluvního práva (nikoli platné vnitrostátní smluvní právo jak uváděl návrh Komise). Podle Evropského parlamentu by mělo nařízení vytvářet sekundární systém smluvního práva pro smlouvy v rámci jeho oblasti působnosti, nikoli sekundární systém ve vnitrostátním právu jednotlivých členských států jak původně zamýšlel návrh Komise. Nově vzniklý systém by měl dle Evropského parlamentu být přímo použitelný sekundární systém, jenž by byl nedílnou součástí právního řádu platného na území členských států, a neměl by být pouze sekundárním systémem stejným v rámci celé Unie, jak navrhoval návrh Komise. Výslovně se měla dle Evropského parlamentu (pokud to umožňuje oblast působnosti společné evropské právní úpravy prodeje a pokud se smluvní strany platně dohodly na jejím použití) navrhovaná úprava uplatnit namísto primárního vnitrostátního systému smluvního práva v rámci tohoto právního řádu.[15]

Podle Evropského parlamentu společná evropská právní úprava prodeje by měla představovat další možnost pro prodej na dálku, a zejména pro internetový obchod, čímž by zlepšovala volby, které mají strany k dispozici. Společná evropská právní úprava prodeje by měla být otevřená k použití kdykoli se strany shodně domnívají, že je to prospěšné k tomu, aby došlo ke zjednodušení přeshraničního obchodu a zamezení vzniku nákladů na transakci a na využití příležitosti. Společná evropská právní úprava prodeje by se podle Evropského parlamentu měla stát základem pro smluvní vztahy pouze tehdy, když se smluvní strany dohodnou na jejím použití. Dohoda o použití společné evropské právní úpravy prodeje měla dle Evropského parlamentu představovat volbu provedenou v rámci příslušného vnitrostátního právního řádu, který je určen jako rozhodné právo podle nařízení (ES) č. 593/2008, nebo ve vztahu k informačním povinnostem před uzavřením smlouvy podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007, nebo podle jakékoli jiné příslušné kolizní normy. Oproti návrhu Komise, který počítal s tím, že dohoda smluvních stran o použití společné evropské právní úpravy prodeje bude představovat volbu provedenou v rámci příslušného vnitrostátního práva, které je použitelné podle nařízení (ES) č. 593/2008, Evropský parlament požadoval, aby dohoda o použití společné evropské právní úpravy prodeje představovala volbu provedenou v rámci příslušného vnitrostátního právního řádu, který je určen jako rozhodné právo podle nařízení (ES) č. 593/2008.[16]

---

15 *P7_TA(2014)0159 Společná evropská právní úprava prodeje ***I Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)) P7_TC1-COD(2011)0284 Postoj Evropského parlamentu přijatý v prvním čtení dne 26. února 2014 k přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2014 o společné evropské právní úpravě prodeje. Úř. věst. C 285, 29. 8. 2017, s. 638-724.*

16 *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parla-mentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD), čl. 10.*

Společná evropská právní úprava prodeje by měla dle Evropského parlamentu obsahovat ucelený soubor jednotných kogentních pravidel na ochranu spotřebitele, nikoli pouze plně harmonizovaných pravidel. Obdobně nemělo přijetí návrhu Komise dle Evropského parlamentu předem vylučovat revizi směrnice o právech spotřebitelů, aby bylo možné v plném rozsahu a na vysoké úrovni harmonizovat ochranu spotřebitelů v členských státech, tak jak původní návrh Komise předpokládal. Již v prvním článku navrhovaného nařízení navrhoval Evropský parlament, aby účel nařízení, zlepšit podmínky pro vytvoření a fungování vnitřního trhu poskytnutím jednotného souboru pravidel smluvního práva stanoveného, bylo výslovně vztaženo do právních řádů členských států. Oproti návrhu nařízení předloženého Komisí navrhoval Evropský parlament doplnit předmět nařízení tak, aby bylo nařízení vztaženo nejen na obchodníky, ale také na malé a střední podniky. Své výhrady měl Evropský parlament i vůči definici spotřebitele, jež by měla zahrnovat fyzické osoby, které jednají mimo rámec své obchodní činnosti, podnikání, řemesla nebo povolání. V případě uzavřené smlouvy mající dvojí účel, tedy v případě, kdy je smlouva uzavřena za účelem částečně spadajícím do rámce a částečně mimo rámec obchodní činnosti dané osoby a účel této činnosti je natolik okrajový, že nepřevažuje v celkovém kontextu dotčené transakce, měla být dle Evropského parlamentu tato osoba rovněž považována za spotřebitele. K tomuto Evropský parlament v rámci projednávání uvedl, že právě při stanovení, zda fyzická osoba jedná zcela nebo částečně za účelem své obchodní nebo výrobní činnosti či provozování svého řemesla nebo povolání, je nezbytné zohlednit, jak tato osoba vystupuje vůči druhé smluvní straně.[17]

Výhrady měl Evropský parlament i k důsledkům použití společné evropské právní úpravy prodeje. Dle Evropského parlamentu, pokud si smluvní strany platně sjednaly použití společné evropské právní úpravy prodeje na smlouvu, řídí se záležitosti upravené touto smlouvou pouze společnou evropskou právní úpravou prodeje, namísto systému smluvního práva, který by se na smlouvu použil v případě neexistence takové dohody v rámci právního řádu stanoveného jako rozhodné právo. Evropský parlament nesouhlasil s návrhem Komise, aby se společnou evropskou právní úpravou prodeje řídily i otázky související s dodržováním povinností v oblasti poskytování informací před uzavřením smlouvy a prostředky nápravy v případě nesplnění těchto povinností. Dále Evropský parlament navrhoval, aby se právní úprava nařízení použila také na otázky související s dodržováním povinností v oblasti poskytování informací před uzavřením smlouvy a s prostředky nápravy v případě nesplnění těchto povinností, jakož i na další otázky, které vyvstávají před uzavřením smlouvy (tedy pokud smluvní strany zahájí jednání nebo učiní přípravné kroky k uzavření smlouvy a odkáží na společnou evropskou práv-ní úpravu prodeje). Podle Evropského parlamentu použitím společné evropské právní úpravy prodeje by nemělo být dotčeno právo rozhodné v souladu s příslušnými kolizními normami, pokud obchodník odkázal také na jiné právní systémy. Právě z tohoto důvodu dle Evropského parlamentu nemá ustanovení čl. 6 odst. 2 nařízení (ES) č. 593/2008, které předpokládá existenci různé úrovně ochrany spotřebitele v členských státech, žádný praktický význam na záležitosti, na něž se vztahuje společná evropská právní úprava

17 *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD), čl. 12.*

prodeje, neboť by vedlo ke srovnávání mezi kogentními ustanoveními dvou totožných sekundárních systémů smluvního práva.[18]

Evropský parlament se neztotožnil s návrhem Komise, na jaké smlouvy má být evropská právní úpravu prodeje uplatněna. Na rozdíl od návrh Komise navrhl, aby společnou evropskou právní úpravu prodeje bylo možné uplatnit na smlouvy uzavřené na dálku, včetně prostřednictvím internetu, mezi které výhradně zařadil: a) kupní smlouvy, smlouvy o dodání digitálního obsahu, který je buď dodáván na hmotném nosiči, nebo jiným způsobem, a který uživatel může ukládat, zpracovávat, mít k němu přístup nebo znovu používat bez ohledu na to, zda byl digitální obsah dodáván oproti zaplacení kupní ceny, nebo výměnou za protiplnění jiné, než je zaplacení kupní ceny, nebo který není dodáván výměnou za jakékoli jiné protiplnění; a dále pak c) smlouvy o poskytování související služby bez ohledu na to, zda byla za související službu sjednána samostatná cena. V porovnání s návrhem Komise tak Evropský parlament navrhl zavést společnou evropskou právní úpravu prodeje výhradně v oblasti smluv uzavřených na dálku, zejména pak smluv uzavřených prostřednictvím internetu.[19] Evropský parlament dále navrhoval, aby společnou evropskou právní úpravu prodeje bylo možné použít pouze v případě, že prodávajícím zboží nebo dodavatelem digitálního obsahu je obchodník, bez rozlišování jeho velikosti. V této souvislosti bylo Evropským parlamentem, navrženo vypuštění ujednání, podle kterého lze společnou evropskou právní úpravu prodeje použít, pokud je alespoň jedna z těchto stran malým nebo středním podnikem v případě, že jsou všechny smluvní strany obchodníky.[20]

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

Evropský hospodářský a sociální výbor ve stanovisku ze dne 21. 6. 2012[21] návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje přivítal. Výbor současně přivítal záměr Komise usnadnit rozšíření přeshraničního obchodu pro podniky (zvláště malé a střední podniky), povzbudit přeshraniční nákupy spotřebitelů, a posílit výhody vnitřního trhu. Současně Výbor přivítat zvolenou formu společné evropské právní úpravy prodeje (nařízení) a zvolenou alternativu (fakultativní „druhý režim"), k čemuž však Výbor poznamenal, že těchto cílů je třeba dosáhnout postupně a jako pilotní projekt začít u obchodních smluv v oblasti nadnárodních prodejů zboží (B2B), jež jsou vhodné pro prověření soudržnosti mezi režimy a jejich konkrétního uplatňování.[22] Přes kladné

18 *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD), čl. 11.*

19 *Návrh nařízení, Příloha I Společná evropská právní úprava prodeje, čl. 5.*

20 *Návrh nařízení, Příloha I Společná evropská právní úprava prodeje, čl. 7.*

21 *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje COM(2011) 635 final – 2011/0284 (COD) a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Společná evropská právní úprava prodeje určená k usnadnění přeshraničních transakcí na jednotném trhu COM(2011) 636 final. Úř. věst. C 181, 21. 6. 2012, s. 75-83.*

22 *Blíže: Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Komise o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky (KOM(2010) 348*

přijetí návrhu Výbor uvedl, že co se týče obsahu, návrh nařízení vyžaduje řadu důležitých vylepšení, jejichž cílem musí být zejména: a) usnadnit provádění transakcí v rámci EU, významně přispět k podpoře hospodářské činnosti na jednotném trhu a dále využít jeho potenciál; b) poskytnout skutečnou evropskou přidanou hodnotu z hlediska nákladů a výhod pro hospodářské subjekty a spotřebitele; c) nabídnout podstatné výhody v oblasti zlepšování právní úpravy a zjednodušeného, srozumitelného a uživatelsky přívětivého právního prostředí; d) snížit náklady spojené s přeshraničními transakcemi; e) zabezpečit právní jistotu a zvýšený soulad mezi horizontálními a vertikálními pravidly se zvláštním důrazem na transparentnost, srozumitelnost a jednoduchost, což bude ku prospěchu nejen právních odborníků, ale zvláště také ku prospěchu malých podniků a spotřebitelů; a dále pak musí nařízení: f) zaručit, aby malé a střední podniky a spotřebitelé měli z nových předpisů praktický užitek.[23]

Výbor ve svém stanovisku dále uvedl, že je potřeba více zohlednit charakteristické rysy malých a středních podniků. Výbor měl za to, že by měl být návrh nařízení vylepšen tak, aby více zohlednil specifické charakteristické rysy malých a středních podniků, neb 99,8 % podniků je malé nebo střední velikosti, z nichž 92 % jsou mikropodniky průměrně s 2 zaměstnanci; mikropodniky vyvážejí do omezeného počtu zemí poté, co provedou podrobnou analýzu trhu; standardní obchodní model mikropodniků se nezaměřuje na uzavření přeshraničních smluv se stranami ve 27 členských státech; přeshraničním transakcím malých a středních podniků brání výrazné překážky. Výbor však namítal, že návrh nařízení není pro malé a střední podniky dostatečně uživatelsky vstřícný. Komplikovaný a abstraktní nástroj v oblasti smluvního práva, který v některých částech odkazuje na různé vnitrostátní právní předpisy 27 členských států, nemůže být malými a středními podniky prováděn bez podpůrných služeb a právního poradenství. Dle Výboru je proměna nástrojů zcela nutná, aby nové nástroje mohly přesvědčit malé a střední podniky k volbě společné evropské právní úpravy prodeje. Organizace malých a středních podniků zastávají názor, že je třeba ještě větší rovnováhy mezi právy a povinnostmi stran ve smlouvách typu B2C.[24] Výbor dále doporučil potřebu vytvořit evropské vzorové smlouvy, které musí být dostupné současně se zveřejněním společné evropské právní úpravy prodeje a nabytím účinnosti této úpravy. Tyto musí obsahovat normalizované podmínky vycházející z acquis, jež budou zaručovat velmi vysokou míru ochrany spotřebitelů ve smlouvách typu B2C a smluvní svobodu ve smlouvách typu B2B a plně uplatňovat iniciativu Small Business Act; musí být dostupné ve všech úředních jazycích EU; a musí být sledovány a přezkoumávány ve stanovených intervalech s cílem zlepšit obsah využitím osvědčených postupů, právní nauky a judikatury.[25]

Závěrem ve svém stanovisku Výbor zdůraznil potřebu zajistit větší právní jistotu, neb dle názoru návrh nařízení představuje obtíže, pokud jde o stanovení vhodného právního základu, výklad a provádění. Na mnoha místech návrhu jsou uvedeny odkazy na vnitrostátní právo

v konečném znění). Úř. věst. C 84, 17. 3. 2011, s. 1-6.

23 *Blíže: Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Komise o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky (KOM(2010) 348 v konečném znění). Úř. věst. C 84, 17. 3. 2011, s. 1-6.*

24 *Tamtéž, čl. 5.1.*

25 *Tamtéž, čl. 5.3.*

(například pokud jde o právní subjektivitu, neplatnost smlouvy v důsledku nedostatečné způsobilosti, protiprávnosti nebo rozporu s dobrými mravy, stanovení smluvního jazyka, záležitosti zákazu diskriminace, zastoupení, existenci více dlužníků nebo více věřitelů, výměnu smluvních stran včetně právního nástupnictví, započtení a spojení, vlastnická práva včetně převodu vlastnictví, práv duševního vlastnictví a mimosmluvní odpovědnosti). Dle Výboru zmíněné bude vyžadovat, aby obchodníci studovali právní rámec a platili za právní poradenství, stejně jako to bude znamenat právní nejistotu. K tomuto Výbor uvedl, že doposud neexistuje žádný mechanismus, který by zajistil, aby bylo nařízení jednotně uplatňováno napříč celou EU. Soubor soudních rozhodnutí nepředstavuje pro vnitrostátní soudy, jež jsou zodpovědné za výklad a provádění nařízení, platný právní precedens.[26]

Závěr

Ačkoli návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje, jehož prostřednictvím Unie zamýšlela zlepšit podmínky pro vytvoření a fungování vnitřního trhu poskytnutím jednotného souboru pravidel smluvního práva, byl před nedávnem z projednávání v Evropském parlamentu Komisí stažen, lze z jeho obsahu, a především pak z jednotlivých připomínek, vysledovat jeden z možných budoucích směrů harmonizace smluvního práva. Již v tuto chvíli je zcela zřejmým opuštění ochrany výhradně spotřebitele, jako slabší smluvní strany, které je nahrazeno ochranou malých a středních podniků. Oproti návrhu nařízení předloženého Komisí navrhoval Evropský parlament doplnit předmět nařízení tak, aby bylo vztaženo nejen na obchodníky, ale také na malé a střední podniky, a to především z toho důvodu, že ve smlouvách uzavíraných mezi MSP představuje potřeba sjednat rozhodné právo hlavní překážku přeshraničního obchodu. V případě obou typů smluv (tj. smluv uzavíraných mezi podnikateli a smluv uzavíraných mezi podnikatelem a spotřebitelem) mohou být tyto dodatečné náklady na transakci, které musejí nést MSP, zcela nepřiměřené vzhledem k hodnotě dané transakce.

Jedním z budoucích nástrojů harmonizace smluvního práva pak může být zavedení „harmonizovaných unijních" obchodních smluv v oblasti nadnárodních prodejů zboží (B2B), jež jsou vhodné pro prověření soudržnosti mezi režimy a pro prověření jejich konkrétního uplatňování. Právě harmonizované unijní obchodní smlouvy, jež by obsahovaly normalizované podmínky vycházející z acquis, jež budou zaručovat velmi vysokou míru ochrany spotřebitelů ve smlouvách typu B2C a smluvní svobodu ve smlouvách typu B2B a plně uplatňovat iniciativu Small Business Act, byly opakovaně zmiňovány v rámci doporučení, kterých se Komisi v souvislosti s předloženým návrhem nařízení na zavedení evropské právní úpravě prodeje dostalo. Zavedení „harmonizovaných unijních" obchodních smluv by tak mohlo být jedním z možných budoucích směrů harmonizace smluvního práva, ve kterých by mohlo být přistoupeno k odstranění překážek přeshraničních transakcí. Jaký však bude skutečný vývoj harmonizace smluvního práva lze však jen těžko předvídat, když za více jak patnáct let od vytvoření Společného referenčního rámce, jež měl zajistit harmonizované smluvní právo pro celý společný trh, spočinula harmonizace smluvního práva jen na některém typu přeshraničních obchodů, a jen pro některé subjekty.

---

26 Blíže: Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Komise o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky (KOM(2010) 348 v konečném znění). Úř. věst. C 84, 17. 3. 2011, s. 1-6.

Literatura

BAR, Christian von, Eric M. CLIVE, Hans SCHULTE-NÖLKE a H. G. BEALE. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Complete text version. [prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on Existing EC Private Law (Acquis Group)], Munich, Germany: Sellier, European Law Publishers, 2016.

BUSCH, Danny, Ewoud HONDIUS, Hugo VAN KOOTEN, Harriët SCHELHAAS. *Principles of European Contract Law and Dutch Law: A Commentary*. Kluwer Law International, 2002. 450 s. ISBN 9789041117496.

COLLINS, Hugh. *The Law of Contract*. Fourth edition, LexisNexis, 2003, p. 28-29. ISBN 13: 978-0521606431.

Flash Eurobarometer "Consumer attitudes towards cross-border trade and consumer protection" (No 299 and 299a) provides insights into EU consumers' attitudes and experiences with cross-border shopping and their perceptions about consumer rights within the EU's internal market. Fieldwork conducted from September 28 to October 2, 2010.

Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie Smlouva o Evropské unii (Konsolidované znění) Smlouva o fungování Evropské unie (Konsolidované znění) Protokoly Přílohy Smlouvy o fungování Evropské unie Prohlášení připojená k závěrečnému aktu mezivládní konference, která přijala Lisabonskou smlouvu podepsanou dne 13. prosince 2007 Srovnávací tabulky. Úř. věst. C 202, 7. 6. 2016, s. 1-388.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) ES) č. 593/2008, ze dne 17. června 2008. (Úř. věst. L 177, 4. 7. 2008, p. 6.)

Návrh NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o společné evropské právní úpravě prodeje. KOM/2011/0635 v konečném znění - 2011/0284 (COD).

NOVOTNÝ, Jiří. *Proměna principu smluvní svobody ČR pod vlivem evropské integrace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023. ISBN 978-80-7676-709-6.

P7_TA(2014)0159 Společná evropská právní úprava prodeje ***I Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. února 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)) P7_TC1-COD(2011)0284 Postoj Evropského parlamentu přijatý v prvním čtení dne 26. února 2014 k přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) o společné evropské právní úpravě prodeje. Úř. věst. C 285, 29. 8. 2017, s. 638-724.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Společná evropská právní úprava prodeje určená k usnadnění přeshraničních transakcí na jednotném trhu. V Bruselu dne 11. 10. 2011. KOM/2011/0636 v konečném znění.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Komise o možnostech politiky pro pokrok směrem k evropskému smluvnímu právu pro spotřebitele a podniky (KOM (2010) 348 v konečném znění). Úř. věst. C 84, 17. 3. 2011, s. 1-6.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje COM (2011) 635 final –

2011/0284 (COD) a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Společná evropská právní úprava prodeje určená k usnadnění přeshraničních transakcí na jednotném trhu COM (2011) 636 final. Úř. věst. C 181, 21. 6. 2012, s. 75-83.

POKYNY PRO AUTORY/INSTRUCTIONS FOR AUTHORS:

Pokyny pro autory:
FORENZNÍ VĚDY, PRÁVO, KRIMINALISTIKA,
recenzovaný vědecký časopis, se zaměřením na právní vědu a praxi, kriminalistiku, vybrané forenzní disciplíny a bezpečnostní vědy. Jeho posláním je zveřejňovat výsledky vědecké, odborné a vědeckovýzkumné práce v uvedených oborech. V časopise budou uveřejňovány původní, aktuální a zajímavá témata, odrážející stav bádání v těchto oblastech vědy a praxe, splňující metodologické a normativní zásady vědeckých a odborných příspěvků, které mohou být předkládány v ČJ, SJ, AJ ve standardní struktuře. Vydavatel tím otevírá prostor k prezentování výsledků teoretické a výzkumné práce širokému okruhu domácích i zahraničních autorů.

Téma a obsah příspěvků posuzuje redakční rada a o jejich konečném zařazení rozhoduje šéfredaktor. Statě jsou uveřejněny výhradně na základě výsledků nezávislého recenzního řízení, přičemž do konečné verze statí jsou připomínky recenzentů zapracovány.
Autor předložením příspěvku vydavateli bezplatně poskytuje právo k jejich publikování v tištěné i elektronické podobě. Zároveň stvrzuje, že příspěvek vytvořil vlastní tvůrčí činností, neexistují k němu autorská práva třetích osob. Otisk povolen s písemným souhlasem vydavatele a při zachování autorských práv. Za původnost a pravdivost článků odpovídá autor.

Informace autorům
Rozsah příspěvku: *10 – 15 normostran včetně příloh.*
Úprava textu: *Příspěvek standardně členěný s úvodem, závěrem a literaturou, strany nečíslovat*
Formát textu: *doc., docx.*
Typ písma: *Times New Roman*
Řádkování: *jednoduché*
Okraje: *2,5 cm*
Zarovnání textu příspěvku: *do bloku*
Poznámky pod čárou: *velikost 10, zarovnání vlevo, řádkování jednoduché*
Označení tabulek, grafů, obrázků:
Tab. číslo Název tabulky – popis nad tabulkou, zarovnání vlevo
Graf. číslo Název grafu – popis pod grafem, zarovnání na střed
Obr. číslo Název obrázku – popis pod obrázkem, zarovnání na střed

Název příspěvku: *velikost 14, tučné, zarovnání na střed*
Jméno a příjmení autora (autorů): *bez titulů, velikost 12, tučné, zarovnání na střed*
Abstrakt: *velikost 12, normál, rozsah max. 10 řádků*
Klíčová slova: *max. 8*
Text příspěvku: *velikost 12, normál, odstavce začínat tabulátorem*
Nadpisy jednotlivých částí: *velikost písma 12, tučné, psát od levého okraje. Od prvního řádku oddělit prázdným řádkem.*
V závěru příěvku uvést kontaktní adresu: *jméno a příjmení autora (autorů) včetně titulů, vědecko-pedagogických hodností, názvu a adresy pracoviště, e-mailové adresy*

Citování dle normy ČSN ISO 690: 2011
*V příspěvku doporučujeme citovat formou **průběžných poznámek**, nebo **formou jméno-datum (harvardský systém)**. V případě průběžných poznámek na bibliografické citace odkazujeme pořadovým číslem poznámky. Číslo musíme odlišit od vlastního textu použitím horního indexu. Seznam bibliografických odkazů je řazen podle abecedy a musí obsahovat všechny povinné součásti.*
Poznámky pod čarou vždy vkládat pomocí funkce: Vložit – poznámku pod čarou.
Harvardský systém
V příspěvku lze rovněž citovat formou jméno a datum (harvardský systém). Odkaz na zdroj v textu: (Příjmení autora rok, příp. strana) - (Novák 2001), (Novák 2001, s. 11). Je-li jméno autora uvedeno přímo v textu, stačí do závorky uvést rok a stranu: (2001, s. 31). V případě, že dva nebo více informačních pramenů jednoho autora má stejný rok, odlišují se malými písmeny, které následují za rokem: (Novák 2004a, s. 120). Seznam bibliografických odkazů je řazen podle abecedy.

Pokyny najdete na webové stránce www.vsfs.cz/pravo